

2016

PROFILUL SOCIO-ECONOMIC AL REGIUNII DE DEZVOLTARE NORD

CUPRINS

I. Introducere	3
II. Informații generale	5
2.1 Localizarea	5
2.2 Relief	5
2.3 Caracteristicile spațiale (clima, rețeaua hidrologică, ape subterane, flora și fauna, resursele solului)	7
III. Sistemul de așezări	13
3.1 Unități administrative, componente ale regiunii, municipii, orașe, comune, sate	13
3.2 Relații transfrontaliere	13
3.3 Centre principale ale regiunii – poli de creștere, poli de dezvoltare	14
Analiza SWOT Locație, Cadrul natural, Sistemul de așezări	15
Concluzii la capitolele II, III	15
IV. Economie	16
4.1 Contextul economic regional – evoluția produsului intern brut regional	16
4.2 Structura întreprinderilor pe clase de mărime	18
4.3 Investiții	23
4.4 Inovare, Cercetare și dezvoltare	25
4.5 Sectoarele specifice ale economiei	26
4.5.1 Industrie	26
4.5.2 Agricultură	29
4.5.3 Turism	32
4.5.4 Servicii și comerț	35
4.6 Zonele economice libere. Parcurile industriale	36
Analiza SWOT Economie	42
Concluzii la capitolul IV	44
V. Societate, capital uman	45
5.1 Populația și structura demografică	45
5.2 Piața muncii	56
5.3 Venitul și bunăstarea populației	62
5.4 Educație	66
5.5 Sănătate	71
5.6 Servicii sociale	73
Analiza SWOT Societate, capital uman	74
Concluzii la capitolul V	76
VI. Potențialul infrastructurii	76
6.1 Infrastructura de transport și comunicații	76
6.2 Infrastructura de utilități publice	82
6.2.1 Servicii de furnizare a apei și de canalizare	82
6.2.2 Asigurarea cu gaze naturale	85
6.2.3 Asigurarea cu energie electrică și termică	85
6.2.4 Managementul deșeurilor	86
Analiza SWOT Potențialul infrastructurii	89
Concluzii la capitolul VI	90
Anexe	93

I. INTRODUCERE

ADR Nord este un organism neguvernamental, nonprofit, cu personalitate juridică, care acționează în domeniul dezvoltării regionale, cooperând în acest sens cu administrațiile publice locale, societatea civilă, mediul de afaceri, precum și cu partenerii de dezvoltare externi. Având drept obiectiv dezvoltarea echilibrată și durabilă în regiune, ADR Nord se implică în elaborarea și implementarea documentelor de politici, atragerea de investiții și promovarea regiunii pe plan intern și extern.

Prezentul studiu a servit drept suport informational pentru elaborarea SDR Nord 2016-2020 și a avut drept obiectiv analiza privind dezvoltarea socio-economică în RDN pentru o perioadă consecutivă de opt ani, 2009-2016, cu evidențierea diferențelor semnificative între aspectele economice și sociale înregistrate în RDN și alte regiuni de dezvoltare, determinând poziția pe care o ocupă regiunea în acest context pe plan național.

Profilul socio-economic vizează domeniile: dezvoltarea economiei, inclusiv principalele sectoare ale economiei regionale: industria, agricultura, turismul, serviciile, domeniul cercetare-dezvoltare; demografie și piața forței de muncă; infrastructura fizică și socială regională. Pentru fiecare domeniu analizat este realizată o analiză SWOT cu identificarea punctelor forte și slabe cu care se confruntă regiunea.

În cadrul analizei au fost valorificate datele oficiale statistice elaborate de Biroul Național de Statistică, precum și datele oferite de alte instituții, ministere de resort (Ministerul Economiei, Ministerul Sănătății, Agenția Turismului a Republicii Moldova).

Profilul socio-economic a fost elaborat de către echipa ADR Nord în colaborare cu partenerii regionali și externi și oferă suport documentelor de politici și demersurilor de planificare strategică (proiecte de dezvoltare, investiții economice etc.), care iau în calcul datele despre situația socio-economică din RDN.

Principalii indicatori socio-economici al RDN

Indicatori	2012	2013	2014	2015	2016
Suprafața, km ²	10,014	10,014	10,014	10,014	10,014
Populația, mii persoane	1002,6	999,2	994,8	991,2	987,5
Populația rurală, mii persoane	646,6	642,5	637,9	634,3	630,6
Populația urbană, mii persoane	355,9	356,7	356,9	356,9	356,9
Densitatea populației la 1 km ²	100,1	99,78	99,3	99,0	98,6
Durata medie a vieții, ani	71,8	72, 1	72,2	72,3	-
Numărul de localități, unități	572	572	572	572	572
Administrații publice locale de nivelul I, unități	315	315	315	315	315
Administrații publice locale de nivelul II, unități	12	12	12	12	12
Produsul Intern Brut Regional, mii lei	-	18381911	20519025	-	-
Produsul Intern Brut Regional per locuitor, mii lei	-	18,44	20,66	-	-
Numărul de întreprinderi, unități	5991	6160	6271	6301	-
Valoarea producției fabricate, milioane lei	7050,1	7282,1	8941,7	8934,6	10185,7
Valoarea producției livrate, milioane lei	6232,4	6180,8	8089,1	8966,6	9757,8
Investiții în active materiale pe termen lung, milioane lei	2400,7	2828,1	3044,8	2452,1	2982,6
Rata de activitate, %	38,7	39,6	40,8	44,4	44,9
Rata de ocupare, %	36,9	38,0	39,9	42,4	43,1
Rata șomajului, %	4,6	3,9	2,4	4,5	4,0
Salariul mediu lunar, lei	2905,3	3161,4	3522,1	3871,0	4211,9
Veniturile medii disponibile, lei/pers	1412,6	1572,6	1697,2	1838,8	1844,9
Cheltuielile totale de consum medii lunare, lei/pers	1453,1	1603,8	1682,4	1908,5	1885,9
Numărul instituțiilor de învățământ	963	963	961	950	938
Numărul instituțiilor medico-sanitare, unități	155	200	217	231	-
Numărul total de medici la 10 000 locuitori, unități	19,9	19,6	19,1	18,9	18,9
Numărul de instituții culturale	467	467	467	459	458
Lungimea drumurilor publice, km	3390,5	3390,5	3390,5	3390,5	3390,7
Ponderea localităților conectate la energie electrică, %	100	100	100	100	100
Dotarea locuințelor cu apeduct rețea publică, %	38,8	39,2	39,2	39,5	40,2
Dotarea locuințelor cu sistem de canalizare public, %	23,4	21,2	21,9	21,4	20,0
Deșeuri, mii tone	773,322	731,203	803,903	2487,3	735,6

II. INFORMAȚII GENERALE

2.1. Localizarea

RDN a Republicii Moldova este situată în partea de sud-est a Europei, învecinându-se cu România la vest, cu Ucraina la nord și est și, totodată, fiind învecinată cu Regiunea Centru (raioanele Ungheni, Telenеști și Șoldănești) la sud și cu Transnistria la sud-est (raionul Camenca). RDN are o suprafață de 10.014 km² (echivalentul a circa 1.001.394 mii ha), reprezentînd 29,6% din suprafața totală a țării.

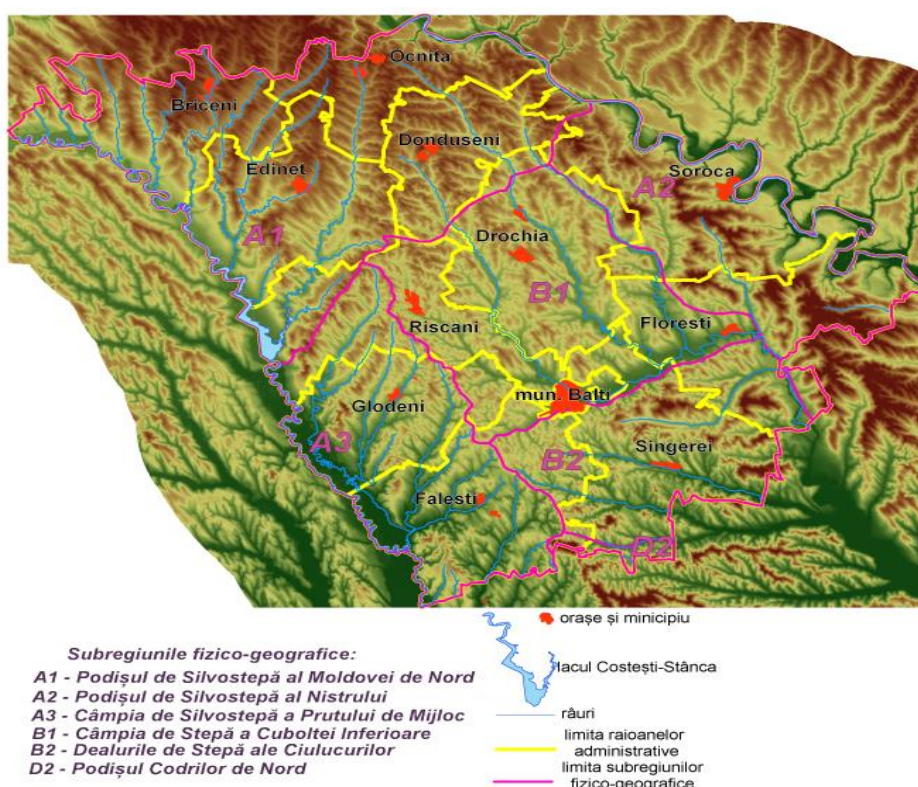
Altitudinile maxime sînt la Lipnic (259 m), Vîsoca (348 m) și Băxani (349 m) în partea de nord-est.

2.2. Relief

Poziția fizico-geografică a RDN a determinat variatele particularități ale condițiilor ei naturale. Relieful regiunii, în mare parte, reprezintă o cîmpie deluroasă, puternic dezmembrată de văi, cu o înclinație generală din nord-vest spre sud-est.

Din punct de vedere peisagistic RDN face parte din Zona de Silvestepă, în cadrul căreia se deosebesc trei regiuni fizico-geografice: A. Regiunea Podișurilor și Cîmpiilor de Silvestepă a Moldovei de Nord; B. Regiunea Cîmpiilor și Dealurilor de Stepă a Moldovei de Nord; D. Regiunea Podișului Codrilor.

Unitățile peisagistice și administrative ale Regiunii de Dezvoltare Nord

A. Regiunea Podișurilor și Cîmpiilor de silvestepă a Moldovei de Nord ocupă 16,9% din teritoriul republicii. Relieful reprezintă un sistem de podișuri și cîmpii moderat și respectiv slab fragmentate.

Altitudinile maxime ating 300–350 m. Fîșia de toltre din nord-vestul regiunii creează un peisaj eroziv-carstic pitoresc. Regiunea cuprinde trei subregiuni fizico-geografice.

A.1. Podișul de silvostepă a Moldovei de Nord este situat în nordul interfluviului Prut-Nistru și ocupă 9,80% din teritoriul republicii. Se evidențiază printr-un relief slab fragmentat cu altitudini pînă la 300 m. Pe soluri cenușii molice, cenușii tipice, rendzine tipice și levigate și cernoziomuri levigate se dezvoltă păduri de stejar cu cireș. Ponderea peisajelor silvice și a terenurilor agricole alcătuiește 9,2% și respectiv 76,7% din suprafața totală a regiunii.

A.2. Podișul de silvostepă al Nistrului ocupă interfluviul Răut-Nistru (altitudinea maximă 350 m în Dealul Vădeni) și deține 10,49% din suprafața Republicii Moldova.

Pe soluri cenușii molice, cenușii și cernoziomuri levigate se întîlnesc dumbrăvile de gorun și carpen în sud și gorun și cireș în nord. Suprafața pădurilor alcătuiește 11,0%, a terenurilor agricole 79,8% din suprafața totală a subregiunii.

A.3. Cîmpia de silvostepă a Prutului de Mijloc ocupă segmentul de est al bazinului Prutului, de la rîul Camenca în nord și pînă la rîul Delia în sud. Cîmpia ocupă 6,59% din suprafața republicii. Predomină altitudinile sub 250 m. Pe soluri cenușii molice și cernoziomuri levigate, în lunca largă a Prutului și pe soluri aluviale molice și stratificate, s-au păstrat comunități de stejar, salcie, plop. Terenurile agricole constituie 76,3% din suprafața subregiunii. Cîmpia Prutului de Mijloc, în raport cu alte subregiuni fizico-geografice, se evidențiază prin cea mai mare pondere a pajiștilor (21,5% din suprafața totală a acesteia).

B. Regiunea cîmpiilor și dealurilor de stepă a Moldovei de Nord ocupă circa 11% din teritoriul republicii. Relieful este reprezentat de cîmpii slab fragmentate cu altitudini în jur de 200-220 m și dealuri cu altitudini pînă la 350 m. Pe cernoziomuri tipice moderat și slab humifere, îndeosebi pe versanții afectați mai intens de eroziune și alunecări de teren, este prezentă vegetația de stepă. Pe unele dealuri, pe soluri cenușii molice și cernoziomuri levigate, se întîlnesc peisaje forestiere. Terenurile agricole dețin 84% din suprafața regiunii, fiind ocupate de cereale, culturi tehnice și pomicole. Regiunea include două subregiuni fizico-geografice.

B.1. Cîmpia de stepă a Cuboltei Inferioare ocupă partea superioară a bazinului Răutului, cîmpie cunoscută și sub numele de Cîmpia Bălților. Suprafața acesteia deține 5,94% din suprafața republicii. Relieful reprezintă o cîmpie slab fragmentată, cu altitudinea medie 160 m. Predomină cernoziomurile tipice moderat humifere cu asociații de stepă (păiuș și negară cu diferite ierburi). Terenurile agricole alcătuiesc circa 84,8% din suprafața subregiunii din care circa 68% revin terenurilor arabile.

B.2. Dealurile de stepă ale Ciulucurilor ocupă 5,0% din suprafața republicii. Relieful este reprezentat de un sistem de dealuri cu altitudini pînă la 330-350 m intens fragmentate de văi și ravene și de multiple alunecări de teren. Ponderea terenurilor agricole este de circa 75%.

D. Regiunea Podișului silvic al Bîcului este reprezentată printr-un sector mic din subregiunea D.2. Podișul Bîcului de Nord, care face parte din raionul administrativ Sîngerei. Subregiunea se caracterizează cu un relief de cueste și o largă răspîndire a hîrtoapelor (altitudinea maximă 405 m). Predomină solurile cenușii tipice, molice, fiind prezente și solurile brune luvice, tipice și cernoziomurile levigate pe care se dezvoltă vegetația forestieră, reprezentată prin asociații de gorun și carpen, mai rar de fag. Ponderea terenurilor agricole alcătuiește circa 60%.

Astfel, RDN se caracterizează în ansamblu cu o diversitate apreciabilă a condițiilor peisagistice favorabile pentru diverse activități economice, care au determinat un grad înalt de exploatare a resurselor naturale cu implicații asupra stării ecologice a mediului.

2.3. Caracteristicile spațiale (clima, rețeaua hidrologică, ape subterane, flora și fauna, resursele solului)

Clima

Clima în RDN este de tip continental, cu veri călduroase și secetoase și cu ierni reci. Pentru întreaga regiune în ansamblu, „intensitatea” regimului termic rămîne a fi mai scăzută decît în restul teritoriul al țării. Valorile medii lunare și cele medii anuale ale temperaturii aerului diferă în funcție de latitudinea geografică. Astfel, potrivit datelor prezentate în tabelul 1 temperatura medie anuală constituie 8,2⁰C. Media lunii celei mai reci (ianuarie) este în jur de -4,3⁰C, iar media lunii celei mai calde (iulie) atinge valoare de 19,6⁰C.

Extremele termice în expresie absolută, la fel, variază esențial. În timpul valurilor de căldură, media din maximele absolute constituie 33,6⁰C ca și în partea centrală a țării, iar în perioada rece a anului – media din minimul absolut este cel mai scăzut, atingînd valori de – 21,20⁰C.

Tabelul 1. Temperatura medie lunară, anuală și extremele termice din RDN (1950-2013, st. Briceni)

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Anuală
Temperatura medie	-4,3	-3,0	1,5	8,9	14,8	18,0	19,6	18,9	14,2	8,6	2,8	-2,0	8,2
Media temperaturii maxime absolute	6,5	7,4	15,0	23,8	28,3	30,6	32,5	32,2	28,3	23,0	14,3	9,3	33,6
Media temperaturii minime absolute	-18,1	-16,8	-10,9	-2,4	2,5	7,0	9,4	7,8	2,6	-3,4	-8,0	-15,3	-21,2

Precipitațiile atmosferice variază în timp și în spațiu pe teritoriul regiunii, fiind distribuite neuniform. Variațiile anuale și sezoniere sunt determinate de circulația maselor de aer și de relief. Cele mai mari cantități de precipitații cad în podișuri în perioada caldă a anului.

Astfel, în regiunile de podiș cele mai mari cantități se înregistrează în luna iulie, valoarea lor constituind 89,2 mm (Briceni). În condițiile de câmpie maximul pluviometric se înregistrează în luna iunie cu valori de 74,8 mm (Bălți). Cele mai mici cantități se observă în luna octombrie, înregistrînd valorile de 32,8mm în regiunile de podiș și 27,7 mm corespunzător în regiunile de câmpie. Cantitatea medie anuală a precipitațiilor variază între 500-620 mm.

Rețeaua hidrologică

Rețeaua hidrologică a regiunii cuprinde râul Nistru (cel mai mare debit de apă din regiune), care o învecinează cu Ucraina la est, și râul Prut, care o învecinează cu România la vest. Bazinul hidrografic al râului Prut include afluenții: a) Camenca, b) Ciugur, c) Răcovăț, d) Larga, e) Vilia, f) Draghiște, g) Gîrla Mare, h) Căldărușa.

În RDN își are începutul râul Răut cel mai mare râu intern al Moldovei, cu o lungime de aproape 300 km. El începe din partea mai înaltă a platoului din nordul Moldovei, lângă satul Rediu Mare, de la înălțimea de 146 m deasupra nivelului mării și se varsă în Nistru lângă satul Ustie vizavi de orașul Dubăsari. Printre afluenții râului se numără: a) Căinar, b) Cubolta, c) Camenca, d) Ciulucul Mare.

Pe cursul râului Prut (Costești-Stîncă) se află cel mai mare lac de acumulare din regiune. Suprafața lacului este de 59 km², acesta fiind al doilea lac artificial ca mărime din Republica Moldova, după lacul de acumulare Dubăsari de pe râul Nistru. Complexul hidrografic include și hidrocentrăla construită în anul 1976.

Ape subterane

O altă sursă de apă sunt fîntînile de mină și izvoarele. Pe teritoriul RDN sunt 108743 de fîntîni (amenajate 93350) și izvoare – 1540 (amenajate 907). Cele mai multe izvoare sunt în raionul Soroca – 519 (amenajate 261) și cele mai puține - în raionul Sîngerei (toate amenajate).

Regiunea dispune de importante surse de ape minerale. În partea de nord predomină apele sulfato-bicarbonatato-calcico-sodice (Soroca, Bălți, Gura Căinarului etc.), în partea de nord-vest – apele bicarbonatato-sodice. În prezent, se exploatează sondele de apă minerală de la Soroca, ce poate fi utilizată pentru tratarea bolilor cardiovasculare și gastrointestinale, cea de la Gura Căinarului și de la Crișcăuți fiind îmbuteliată pentru consum curent.

Apele minerale potabile au un grad de mineralizare scăzut (2-10 mg/l) și pot fi folosite în scopuri terapeutice și alimentare, în funcție de compoziția chimică. Pe teritoriul Regiunii de Dezvoltare Nord au fost identificate cîteva tipuri de ape minerale:

- *ape clorosodice, cu un grad de mineralizarea de 11,8 g/l* au fost descoperite în satele Cureșnița și Holosnița (Soroca);

- *ape sulfatat-hidrocarbonatat-sodico-potasico-magneziene*, identificate în mai multe foraje, avînd debitul pînă la 280 l/sec și mineralizare variată. Cu un debit maxim se caracterizează sursa din s. Criva (Briceni), apa provenind din depozite carstice;
- *ape sulfatate sodico-magneziene* puțin mineralizate, descoperite în forajele din apropierea satelor Prodănești (Florești) și Brătușeni (Edineț).

Flora și fauna

Vegetația acestei zone este cea specifică zonei de cîmpie și anume silvostepa. Aproximativ 70% din suprafața teritoriului este ocupată de terenurile arabile.

Terenurile acoperite de păduri ocupă o suprafață mult mai restrînsă decît cea destinată culturilor agricole. Actualmente, suprafața fondului forestier a regiunii constituie 88314,9 ha (date preluate din cadastru funciar (2013)). În profil teritorial, suprafața fondului forestier este prezentată în tabelul 3.

Tabelul 2. Suprafața terenurilor acoperite cu pădure și vegetație forestieră

Nr. ord.	Municipiu / Raion	Suprafața		Suprafața terenurilor acoperite cu pădure și vegetație forestieră, ha	% de împădurire
		ha	%		
1	Bălți	7800,6	0,8	466,7	6,0
2	Briceni	81444,2	8,1	9386,6	11,5
3	Dondușeni	64412,5	6,4	5061,4	7,9
4	Drochia	99991,5	10,0	3047,0	3,0
5	Fălești	107259,6	10,7	11812,4	11,0
6	Edineț	93291,6	9,3	7954,8	8,5
7	Glodeni	75417,8	7,6	10504,3	13,9
8	Florești	110819,0	11,1	6853,8	6,2
9	Sîngerei	103370,5	10,3	11046,3	10,7
10	Rîșcani	93602,9	9,3	6063,3	6,5
11	Ocnița	59747,0	6,0	7652,9	12,8
12	Soroca	104299,0	10,4	8465,4	8,1
Total		1001456,2	100,0	88314,9	8,8

În ceea ce privește procentul de împădurire a Regiunii de Nord (8,8%), constatăm că este foarte mic în comparație cu procentul optim (20%). În vederea asigurării echilibrului ecologic, social și economic, este absolut necesar de a identifica noi suprafețe pentru a fi împădurite încă 111976,0 ha. Cel mai mic procent de împădurire este în raionul Drochia (3%), municipiul Bălți (6%), Florești (6,2%), Rîșcani (6,5%), iar cele mai împădurite sunt raioanele Glodeni (13,9%), Ocnița (12,8%), Briceni (11,5%), Fălești (11,0 %) și Sîngerei (10,7%), dar care nu ating procentul optim.

Potrivit regiunii geobotanice, pădurile din RDN, fac parte din districtul dumbrăvilor cu cireș, identificîndu-se două tipuri de păduri: pădurile de stejar cu cireș și pădurile de stejar cu mesteacăn.

Majoritatea terenurilor fondului forestier din RDN sunt proprietate publică a statului și constituit 78% (68897,3 ha) din suprafața totală. Terenurile gestionate de unitățile administrativ-teritoriale însumează suprafața de 18962,7 ha (21,5%), iar 454,9 ha (0,5%) se află în proprietate privată (Tabelul 4).

Conform Codului Silvic (Nr.887 din 21.06.96 Monitorul Oficial al R.Moldova nr.4-5 din 16.01.1997), pădurile din această regiune sunt încadrate în grupa pădurilor cu funcții speciale de protecție.

Tabelul 3. Repartizarea terenurilor fondului forestier a RDN pe deținători

Nr.	Municipiu / Raion	Suprafața, ha			Total	%
		Terenuri proprietate publică a statului	Terenurile proprietate publică a unităților administrativ- teritoriale	Terenurile aflate în proprietate privată		
1	Municipiul Bălți	444,0	22,7	-	466,7	0,5
2	Briceni	7371,5	2015,1	-	9386,6	10,6
3	Edineț	6198,2	1756,6	-	7954,8	9,0
4	Dondușeni	3791,6	1269,8	-	5061,4	5,7
5	Drochia	1288,4	1758,6	-	3047,0	3,4
6	Fălești	9781,4	1866,5	164,5	11812,4	13,4
7	Florești	5704,9	1048,4	100,5	6853,8	7,8
8	Glodeni	7017,4	3429,4	57,5	10504,3	11,9
9	Ocnîța	6368,2	1204,9	79,8	7652,9	8,7
10	Rîșcani	4230,5	1785,3	47,5	6063,3	6,9
11	Sîngerei	9319,7	1726,6	-	11046,3	12,5
12	Soroca	7381,6	1078,7	5,1	8465,4	9,6
Total		68897,3	18962,7	454,9	88314,9	100,0
%		78,0	21,5	0,5	100,0	

Fauna RDN este relativ bogată și variată și este specifică silvostepii. Principalele mamifere cinegetice sunt *mistrețul*, *iepurele*, *căpriorul*, *cerbul pătat*, *vulpea*, *bursucul*. Arealele de viață ale acestor specii sunt preponderent masivele împădurite și în primul rând ariile naturale protejate de stat (în special rezervația științifică Pădurea Domnească). Dintre mamiferele cu blană prețioasă se întâlnesc vidra, nurca, jderul de pădure, hermelina, dihorul de stepă, pisica sălbatică.

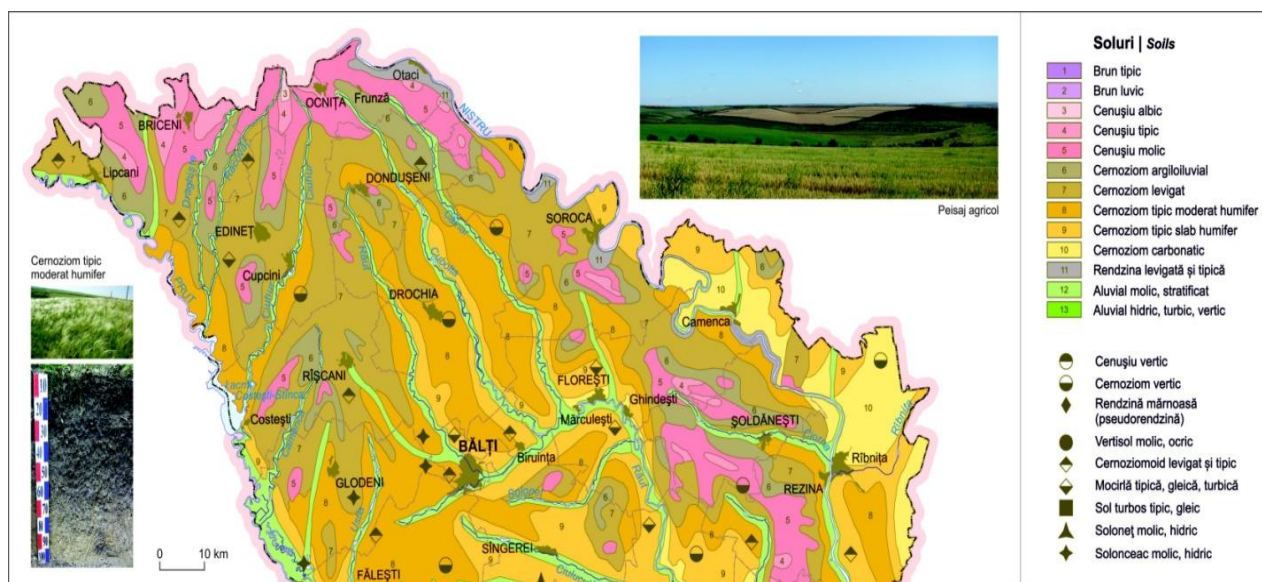
În ceea ce privește fauna acvatică ea cuprinde animalele care trăiesc în râuri, lacuri, bălți, mlaștone. Speciile de pești caracteristice regiunii sunt: *carasul*, *carpul*, *bibanul*, *șalăul*, *somnul*.

Dintre speciile de păsări pot fi numite: *ciocîrlia*, *progoria*, *prepelița*, *dropia*, *rața sălbatică*, *gîsca sălbatică*, *barza albă*, *stîrcul*, *privighitoarea*, *ciocănitoarea* etc.

Resursele solului

Resursa naturală principală a RDN sunt solurile cu bonitate înaltă, care permit obținerea recoltelor înalte la culturile tehnice agricole. Spectrul zonal al învelișului de sol include solurile: cenușii albe, tipice, molice – cernoziomuri argiloiluviale, levigate, tipice moderat humifere.

Învelișul de sol al regiunii de nord

Bonitatea medie a solurilor este de 72 puncte (din 100 posibile). Cea mai înaltă bonitate (74 puncte) o au solurile din raioanele Edineț, Briceni, Ocnîța. Aceste caracteristici ale solului permit obținerea performanțelor în agricultură.

Din punct de vedere agroclimateric și a calității solurilor, în RDN sînt condiții favorabile pentru creșterea cerealelor și culturilor tehnice. În regiune sînt condiții inadecvate și pentru creșterea culturilor cu perioada de vegetație mai mare. Însă degradarea și contaminarea excesivă a solului, stimulate de predominarea practicilor agricole neprietenoase mediului, eroziune, carst și alunecări de teren, precum și de stocarea neadecvată a chimicalelor agricole cu termen expirat, provoacă o situație critică în domeniul mediului în RDN. La aceste probleme se mai adăugă și problema gestionarii nesustenabile a deșeurilor solide și lichide, cota foarte redusă a deșeurilor reciclate și a emisiilor gazoase colectate.

Zăcămintele subterane

Existența și calitatea resurselor subterane sînt determinate în mare parte de forma de relief care la rîndul său este condiționată de istoria evoluției și structura geologică a teritoriului, de activitatea proceselor exogene de modelare a reliefului.

Zăcămintele subterane de care dispune regiunea, în majoritatea cazurilor, sînt folosite ca materiale de construcție. În regiunea sunt prezente următoarele tipuri de resurse ale solului:

- **calcarele** pentru construcții sînt larg răspîndite în raioanele Ocnița, Rîșcani, Edineț, Briceni;
- **nisipurile** pentru fabricarea sticlei sînt localizate în Ocnița;
- **resursele de gips** sînt localizate în Briceni, iar cele pentru construcții – în raioanele Florești, Glodeni, Sîngerei, Ocnița, Soroca;
- **argila** pentru producerea cărămizii și a țiglei are o distribuție spațială largă, cele mai mari zăcămintele fiind localizate în raioanele Florești, Glodeni, Rîșcani, Sîngerei, Drochia, Bălți, Ocnița;
- în raionul Soroca este valorificat unicul zăcămint de **cretă tehnică** din țară, sînt exploatate **zăcămintele de granit**, se extrage **piatră de var**, au fost descoperite **zăcămintele de tripoli**, care pot fi utilizați la producerea detergenților, plăcilor pentru izolarea termică și a zeoliților sintetici pentru dedurizarea apei.

Însă valorificarea inefficientă și insuficientă a resurselor minerale disponibile în regiune provoacă sporirea volumului și impactului deșeurilor miniere și a celor din activitățile de construcție. Piatra, gresia de Cosăuți, marnele, calcarele, nisipurile și prundișul, toate resursele subterane sunt clasate în categoria materialelor de construcție epuizabile.

Calitatea factorilor de mediu. Schimbări climatice

Principala problemă de mediu cu cel mai ridicat nivel de complexitate o constituie schimbările climatice, întrucît produce implicații socio-economice importante atît la nivel național, cît și la nivel regional-local.

Cea mai importantă schimbare climatică o reprezintă fenomenul încălzirii globale, care a fost pusă în evidența de creșterea temperaturii medii anuale la suprafața solului. Încălzirea globală este actualmente amplificată de gazele cu efect de seră de proveniență antropică, ceea ce determină o încălzire suplimentară a scoarței terestre, fenomen cu impact nefavorabil asupra climei, a stării ecosistemelor și a sănătății umane. Dintre emisiile în atmosferă, atît în procese naturale cît și antropice, cel mai important gaz cu efect de sera este dioxidul de carbon.

În general, principalele surse generatoare de gaze cu efect de seră la nivel regional provin din activitățile de producere a energiei electrice și termice prin arderea combustibililor fosili, arderi în industria prelucrătoare, depozitarea deșeurilor, agricultura. Cercetările ce țin de acest domeniu la nivel regional, demonstrează, că RDN se află „sub influența maximă a încălzirii climatice”. În această regiune au fost înregistrate cele mai semnificative maxime absolute de pe teritoriul republicii (+40,0°C în anul 2000; +40,40°C în anul 2007 și +42,40°C în anul 2012).

III. SISTEMUL DE AȘEZĂRI

3.1. Unități administrative, componente ale regiunii, municipii, orașe, comune, sate

Regiunea de Dezvoltare Nord, include municipiul Bălți, 11 raioane (Briceni, Edineț, Dondușeni, Drochia, Fălești, Florești, Glodeni, Ocnîța, Rîșcani, Sîngerei, Soroca), cu o suprafață totală de circa 10.014 km².

Tabel 4. Organizarea administrativ teritorială a RDN la 1 ianuarie 2016

	Suprafață a totală, km ²	Pondere a în regiune, %	Număr municipii	Număr orașe	Localități din componența orașelor	Număr sate	Număr comune	Total localități
RDN	10.014,5	100,0	1	19	13	295	244	572
Mun. Balti	78,0	0,78	1	-	-	2	-	3
Briceni	814,4	8,13	-	2	-	26	11	39
Dondușeni	644,1	6,43	-	1	-	21	8	30
Drochia	999,9	9,98	-	1	-	27	12	40
Edineț	932,9	9,32	-	2	4	30	13	49
Fălești	1072,6	10,71	-	1	1	32	42	76
Florești	1108,2	11,07	-	3	-	37	34	74
Glodeni	754,2	7,53	-	1	1	18	15	35
Ocnîța	597,5	5,97	-	3	-	18	12	33
Rîșcani	936,0	9,35	-	2	6	26	21	55
Sîngerei	1033,7	10,32	-	2	1	24	43	70
Soroca	1043,0	10,41	-	1	-	34	33	68

Din regiune fac parte 315 administrații publice locale de nivelul I, compuse din 572 localități, inclusiv 1 municipiu și 19 orașe. Majoritatea populației (peste 60%) locuiește în localități de pînă la 5 mii de persoane, 20% – în orașe și sate cu o populație cuprinsă între 5 mii și 20 mii locuitori. Numărul total de localități din regiune constituie aproximativ 33,8% din numărul total pe țară, ponderea orașelor fiind de circa 32%.

Distribuția populației urbane se clasifică astfel:

- (I) Pînă la 5 000 locuitori – 5 orașe; (Ghindești, Mărculești, Frunză, Costești, Biruința);
- (II) 5 000 – 15 000 locuitori – 10 orașe (Briceni, Lipcani, Dondușeni, Cupcini, Florești, Glodeni, Ocnîța, Otaci, Rîșcani, Sîngerei);
- (III) 15 000 – 25 000 locuitori – 3 orașe (Drochia, Edineț, Fălești);
- (IV) 25 000 – 50 000 – un oraș (Soroca); și municipiul Bălți cu 149,7 mii locuitori.

3.2. Relații transfrontaliere

În prezent RDN participă la dezvoltarea cooperării în formatul a 3 euroregiuni: Euroregiunea Euroregiunea „Siret–Prut-Nistru”, „Prutul de Sus” și Euroregiunea „Nistru”.

Euroregiunea „Siret–Prut–Nistru” a avut ca fondatori România și Republica Moldova, care la 18 septembrie 2002 au semnat la Iași Protocolul cooperării transfrontaliere a Euroregiunii Siret–Prut–Nistru”. La 4 decembrie 2002, la Ungheni, a avut loc reuniunea Forumului Președinților, unde a fost semnat Statutul de funcționare a Euroregiunii Siret–Prut–Nistru”. În anul 2005 s-a înființat Asociația Euroregiunii Siret–Prut–Nistru”, organism cu personalitate juridică al cărei obiectiv principal îl reprezintă absorbția de fonduri pentru implementarea de proiecte și gestionare de fonduri.

Euroregiunea Siret–Prut–Nistru” implică unități administrative din România și Republica Moldova, inclusiv 3 parteneri din RDN: mun. Bălți, raioanele Soroca, Florești și Drochia.

Ideea înființării **Euroregiunii ”Prutul de Sus”** a fost înscrisă, la inițiativa părții române, în Tratatul privind relațiile de bună vecinătate și colaborare între România și Ucraina, semnat la 2 iunie 1997. La 22 septembrie 2000, a fost semnat la Botoșani Acordul de constituire al Euroregiunii ”Prutul de Sus”. În 2010 Președenția Euroregiunii este exercitată de către Consiliul Județean Suceava.

Euroregiunea ”Prutul de Sus” include unități administrativ-teritoriale din România, și Ucraina Republica Moldova, inclusiv următorii parteneri din RDN mun. Bălți, raioanele Edineț, Briceni, Sîngerei, Fălești, Rîșcani, Ocnița, Glodeni, Dondușeni.

Euroregiunea Nistru a fost constituită în baza unui Acord semnat la 11 aprilie 2012 de către reprezentanții administrației publice locale din Republica Moldova și Ucraina.

Partenerii din RDN sunt raioanele Dondușeni, Ocnița, Soroca.

Cooperările dintre RDN și țările cu care se învecinează constituie un pas important în dezvoltarea relațiilor de schimb cu acestea.

3.3. Centre principale ale regiunii – poli de creștere, poli de dezvoltare

Principalul polarizator economic și cel mai important centru industrial și comercial al RDN este **mun. Bălți**. În mare măsură toate raioanele din RDN gravitează economic și comercial către municipiul Bălți. Municipiul Bălți se bucură de o infrastructură relativ dezvoltată în comparație cu alte orașe din regiune. Municipiul este intersectat de importante artere de transport național și internațional rutiere și feroviare. Municipiul dispune și de 2 aeroporturi: aeroportul local Bălți–Oraș și aeroportul Bălți–Leadoveni.

Prezența unui număr important de întreprinderi industriale în Bălți servește ca bună premisă pentru dezvoltarea întreprinderilor mici și mijlocii din întreaga regiune, care ar putea fi integrate în lanțurile de furnizori pentru întreprinderile mari.

În municipiul Bălți își au sediul multe instituții de învățământ superior, mediu de specialitate și profesionale, existența cărora reprezintă o premisă extrem de favorabilă pentru dezvoltarea economică pe termen lung a municipiului și sporirea competitivității sale.

Pentru a echilibra dezvoltarea economică pe țară, Ministerul Dezvoltării Regionale și Construcțiilor a elaborat Propunerea de politici publice (PPP) care prevede stabilirea poliilor de creștere economică într-un singur nivel. Astfel, alături de mun. Bălți, în RDN au fost identificate încă două orașe ce pot devini poli de creștere economică: **Edinet și Soroca**. Polii identificați dispun de un potențial semnificativ de influență la nivelul RDN.

Direcționarea proiectelor investiționale și de infrastructură spre orașele poli vor crea noi produceri și servicii, noi locuri de muncă, vor avea un impact de dezvoltare asupra orașelor mici din vecinătate, precum și în zonele rurale adiacente, contribuind astfel la o dezvoltare economică echilibrată teritorial.

Analiza SWOT Locație, Cadrul natural, Sistemul de așezări

PUNCTE TARI	PUNCTE SLABE
- Așezarea RDN în vecinătatea unui stat membru al UE (România) - Apartenența la 3 Euroregiuni - Rolul municipiului Bălți în calitate de pol regional de creștere - Existența unei game diversificate de resurse ale solului și subsolului - Conectivitatea diversificată și accesibilă cu celelalte regiuni, precum și cu România și Ucraina	- Gradul redus de urbanizare ca impediment în crearea zonelor metropolitane - Degradarea calității mediului, contaminarea excesivă a solului și creșterea frecvenței eroziunilor și alunecărilor de teren - Resurse subterane epuizabile
OPORTUNITĂȚI	RISCURI
- Programe naționale de ameliorare a situației în domeniul mediului și schimbărilor climatice - Accesul la proiectele transfrontaliere.	- Vulnerabilitate la schimbările climatice

CONCLUZII LA CAPITOLELE II, III

RDN are o poziție geografică avantajoasă, învecinându-se la nord cu Ucraina și la vest cu un stat membru al UE (România) ceea ce-i asigură regiunii un grad de deschidere determinant pentru viitorul său.

RDN face parte din trei Euroregiuni transfrontaliere, fapt ce intensifică colaborarea cu țările vecine. Iar semnarea Acordului de Asociere a Republicii Moldova cu Uniunea Europeană reprezintă o posibilitate de dezvoltare a țării, respectiv a regiunii, fiind susținută de România (țară membră a Uniunii Europene).

Cel mai important centru industrial și comercial al RDN este mun. Bălți, fiind considerat principalul polarizator economic. Alături de mun. Bălți, în RDN au fost identificate încă două orașe ce pot devini poli de creștere economică: Edineț și Soroca, care ar contribui la atenuarea tendințelor de dezechilibrare a dezvoltării în cadrul regiunii.

Regiunea dispune de o gamă largă, diversificată de resurse ale solului și subsolului, care în majoritatea cazurilor, sînt folosite ca materiale de construcție. Însă valorificarea inefficientă și insuficientă a resurselor minerale disponibile în regiune provoacă sporirea volumului și impactului deșeurilor miniere și a celor din activitățile de construcție. Pe lângă aceasta, toate resursele subterane sunt clasate în categoria materialelor de construcție epuizabile.

Regiunea dispune de soluri fertile cu o bonitate înaltă care permit obținerea recoltelor înalte la culturile tehnice agricole. Însă degradarea și contaminarea excesivă a solului, eroziunea, alunecările de teren, precum și stocarea neadecvată a chimicalelor agricole cu termen expirat, provoacă o situație critică în domeniul mediului în RDN.

VI. ECONOMIE

4.1. Contextul economic regional – evoluția produsului intern brut regional

În cele ce urmează este prezentată starea și evoluția indicatorilor economici care caracterizează situația economică a RDN, și anume: produsul intern brut, produsul intern brut pe cap de locuitor, valoarea adăugată brută pentru anii 2013 și 2014.

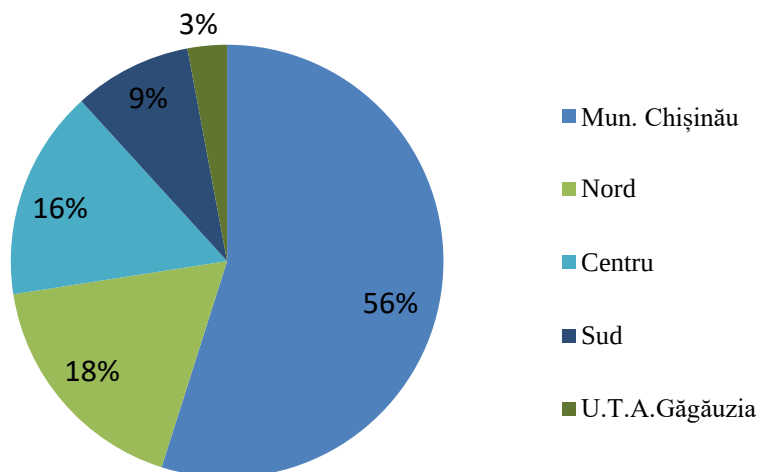
În anul 2014, conform datelor oficiale ale BNS, Produsul Intern Brut Regional a atins nivelul de 20.519.025 mii lei prețuri curente, în creștere în termeni reali cu 4,3%.

Tabelul 5. Produsul Intern Brut Regional (PIBR) pentru anii 2013 și 2014

Regiuni de dezvoltare	PIBR prețuri curente, mii lei		PIBR per locuitor prețuri curente, mii lei		Rata de creștere în 2014, prețuri comparabile	
	2013	2014	2013	2014	PIBR	PIBR per locuitor
Total	100 510 471	112 049 578	28,25	31,51	104,8	104,9
Mun. Chișinău	56 038 053	62 869 976	69,83	77,90	105,8	105,3
Nord	18 381 911	20 519 025	18,44	20,66	104,3	104,7
Centru	15 964 951	17 973 693	15,05	16,96	105,1	105,2
Sud	9 001 710	9 704 175	16,78	18,14	100,3	100,6
U.T.A. Găgăuzia	2 834 781	3 064 634	17,52	18,94	101,0	101,0
SIFIM	-1 710 935	-2 081 925	-	-	-	-

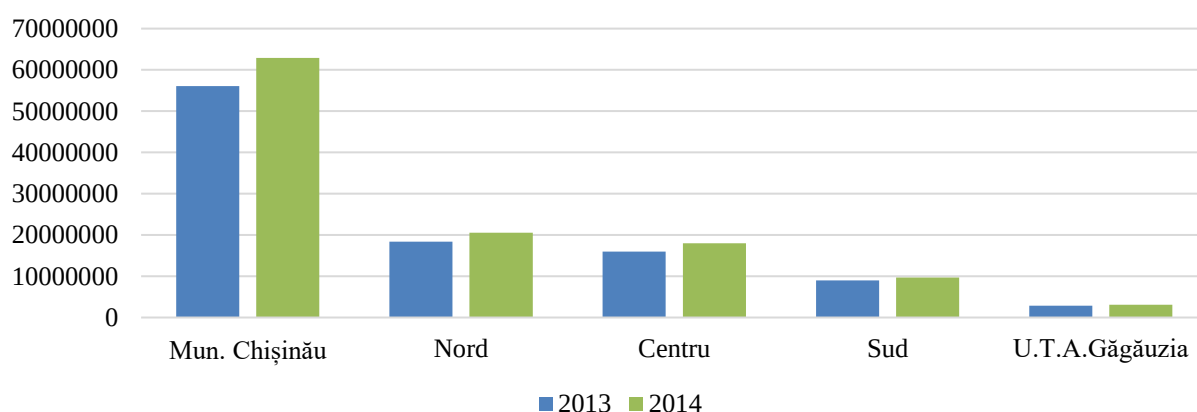
RDN se află pe locul doi între regiunile de dezvoltare în ceea ce privește dimensiunea PIB și contribuie cu 18,3% la crearea PIB-ului național. La nivelul PIB-ului per locuitor, RDN, de asemenea, se situează pe a doua poziție, fiind devansată de mun. Chișinău.

Repartiția PIB-ului pe regiuni de dezvoltare

Din perspectiva evoluției PIB-ului, RDN a fost caracterizată de o creștere a acestui indicator în termeni nominali în 2014 față de 2013 cu 11,6%.

Evoluția pe regiuni a PIB

Creșterea relativă în termeni reali a fost de numai 4,3% și a fost susținută parțial de toate ramurile economiei regionale (vezi Anexa 1).

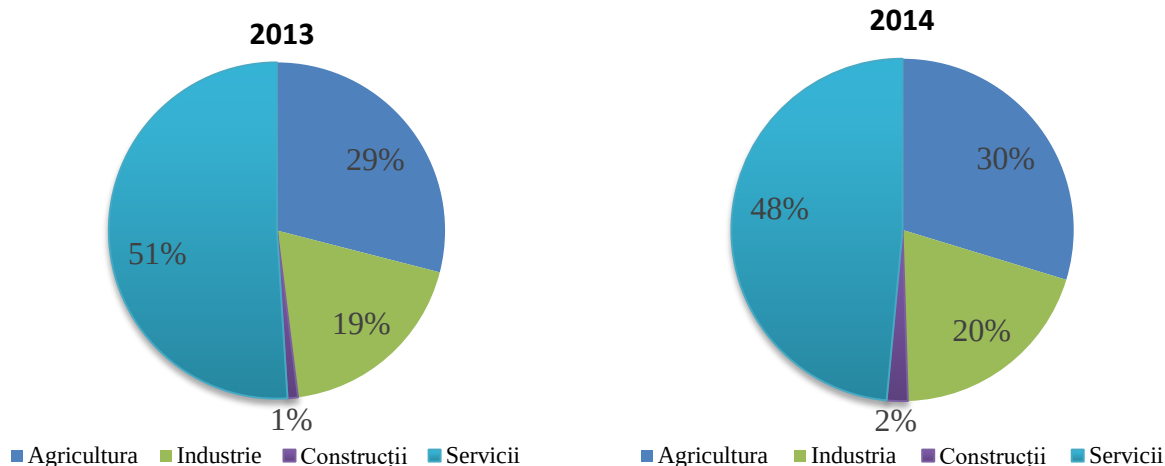
Analizând ponderea pe care sectoarele de activitate o dețin în VABR, se constată că cea mai ridicată contribuție la formarea VABR o are sectorul Servicii (48,0%). În cadrul acestui sector, o pondere ridicată o deține domeniul Comerț cu ridicata și cu amănuntul (10,0%) și domeniul Învățământ (8%).

O pondere semnificativă în structura VABR o deține sectorul Agricultură, contribuția acestuia fiind în creștere de la 29% în 2013 la 30% în 2014.

Industria este al treilea domeniu reprezentativ pentru regiune, cu o pondere de 20% în VABR. În cadrul acestui sector o pondere semnificativă o deține Industria prelucrătoare cu 15% în anul 2014.

Contribuția sectorului Construcții la formarea VAB este nesemnificativă, dar în creștere. Astfel, în anul 2014 ponderea acestui sector în VAB a constituit 2%.

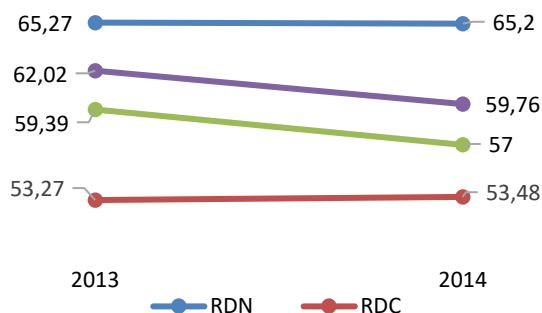
Structura valorii adăugate brute, %

În ceea ce privește indicele de disparitate al PIB per locuitor în RM (indicele de disparitate reprezintă raportul între PIB/locuitor în RDN și PIB/locuitor la nivel național), se observă că mun. Chișinău domină, atingând 248,14% din media națională în anul 2014. Celelalte regiuni rămân a fi sub nivelul mediei naționale. Astfel, RDN rămâne la

65,20% din media națională, menținându-se practic la nivelul anului 2013 și poziționându-se pe locul întâi după regiuni (exclusiv mun. Chișinău).

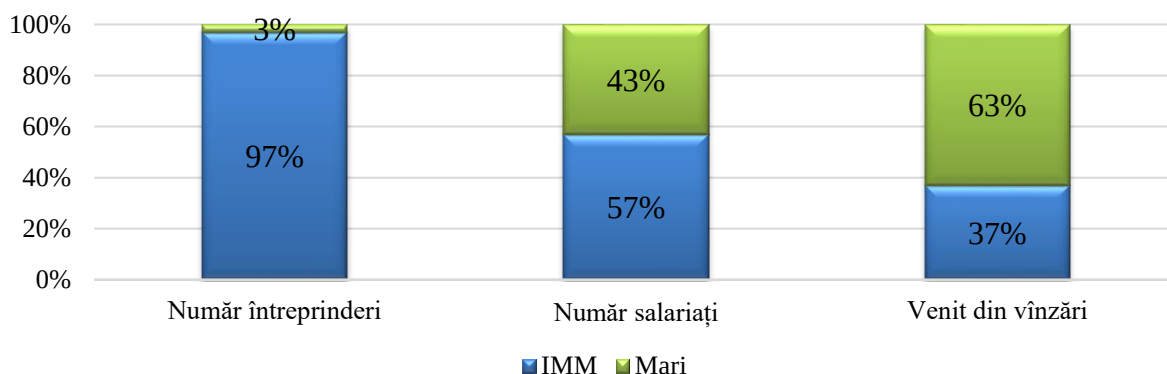
Indicele disparității PIBR pe locuitor Total RM = 100

4.2. Structura întreprinderilor pe clase de mărime

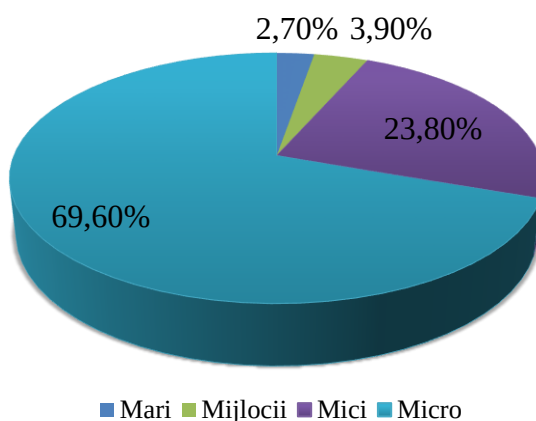
Evaluarea indicatorilor de performanță arată că IMM-urile din RDN continuă să reprezinte coloana vertebrală a economiei, în 2015 ele numărând 97% din total întreprinderi, ceea ce echivalează cu 6130 de afaceri. În ceea ce privește contribuția la ocuparea forței de muncă IMM angajează 57% din numărul total de salariați. Totodată, IMM-urile contribuie cu numai 37 la sută la valoarea totală a venitului din vânzări din economia regiunii.

Indicatorii de performanță a activității întreprinderilor , 2015

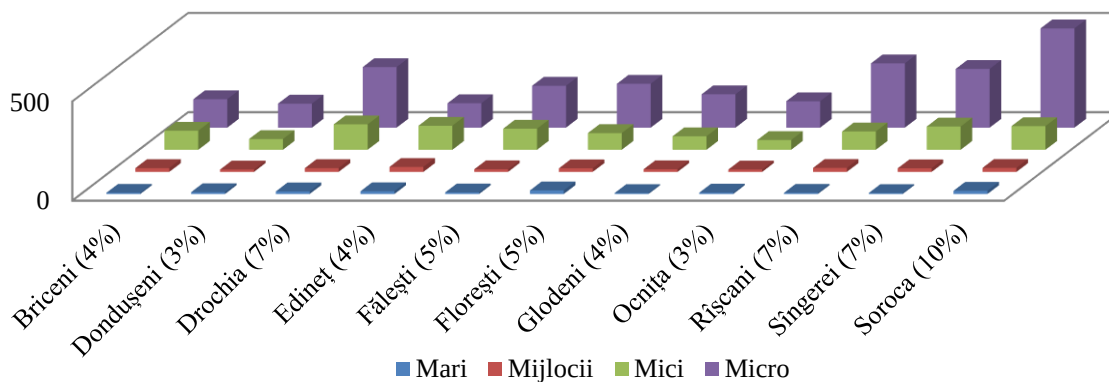
Marea majoritate a IMM, circa 70% sunt microîntreprinderi, care au mai puțin de 10 angajați. Aproximativ 24% sunt întreprinderi mici, au un număr de angajați între 10 și 49, iar numai 4% sunt întreprinderi mijlocii cu un număr de salariați cuprins între 50 și 249 persoane. Și doar 2,7% din total se situează în categoria întreprinderilor mari.

Structura întreprinderilor pe clase de mărime, 2015

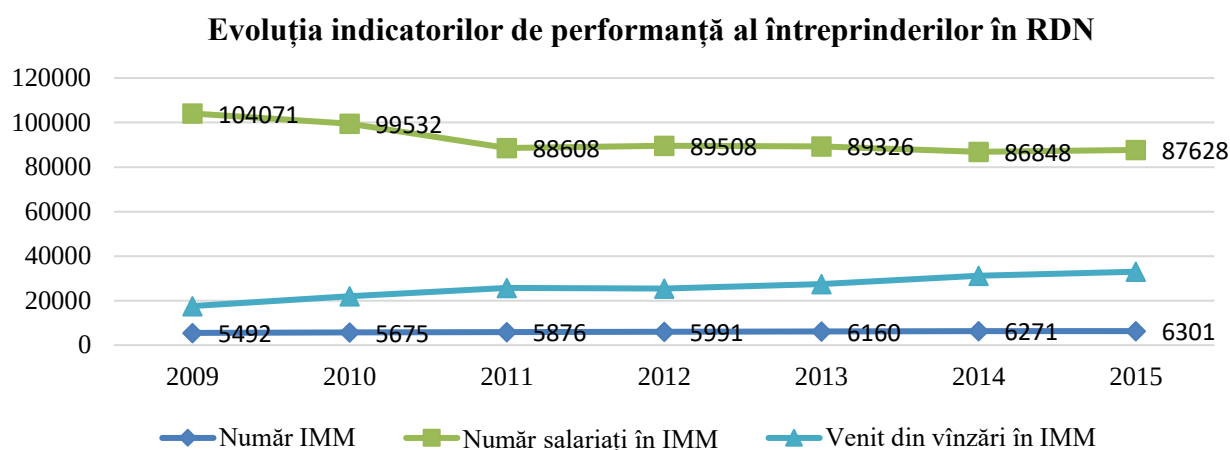
Din totalul întreprinderilor care activează în RDN, 2.426 de întreprinderi (circa 39%) sînt concentrate în mun. Bălți, fiind urmat de raionul Soroca care deține ponderea de 10%, Drochia, Râșcani și Sîngerei cu o pondere de 7% fiecare.

Repartizarea regională a IMM-urilor pe clase de mărime (exclusiv mun. Bălți)

Situația cea mai precară a dezvoltării mediului de afaceri o prezintă raionul Dondușeni și Ocnîța care se situează pe ultima poziție cu o pondere de numai 3% în total întreprinderi.

Urmărind evoluțiile pe perioadă 2009-2015 se constată o creștere continuă a numărului de întreprinderi. Venitul din vânzări, de asemenea, a înregistrat creștere în perioada analizată. Cel mai sever afectat a fost numărul de angajați. Astfel, concomitent cu creșterea numărului de întreprinderi, în perioada anilor 2009-2015, are loc diminuarea personalului angajat. Rezultatele din 2015, raportate la anul de referință 2009, indică pierderea a 15,8% din numărul locurilor de muncă în cadrul întreprinderilor.

Forța de muncă angajată.

În RDN, IMM-urile din sectoarele economice sunt principalul furnizor de locuri de muncă angajând circa 57% din numărul total de salariați.

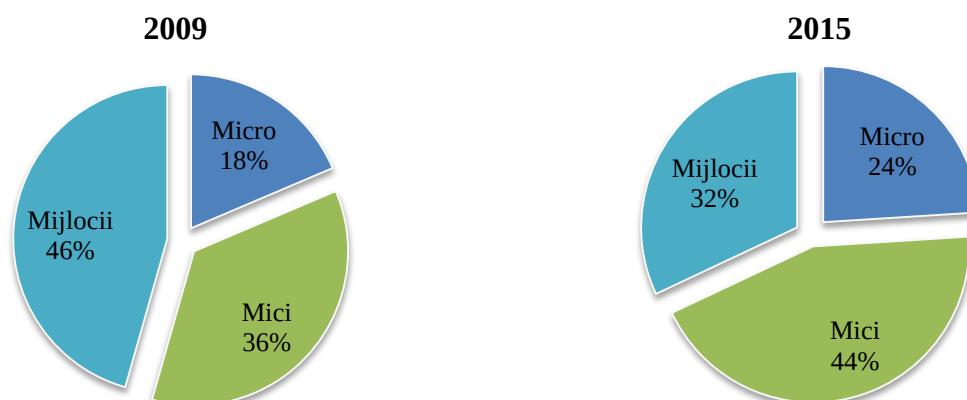
Tabelul 6. Numărul de salariați pe categorii de întreprinderi

Anii	IMM	Întreprinderi mari	Total întreprinderi	Pondere salariați IMM/total întreprinderi, %
2009	59782	44289	104071	57,4
2010	58538	40994	99532	58,8
2011	51032	37576	88608	57,6
2012	51053	38455	89508	57,0
2013	51971	37355	89326	58,2
2014	50176	37131	87307	57,5
2015	49740	37888	87628	56,8

Modul de distribuție a numărului de salariați pe clase de IMM-uri arată o contribuție neuniformă la crearea locurilor de muncă a celor trei clase de mărime. Cel mai mare număr de angajați este înregistrat la întreprinderile mici (44,0%), fiind urmat de cele mijlocii (32,0%) și micro (24,0%).

În anul 2015 comparativ cu anul 2009, se observă o evoluție mai bună, sub aspectul angajării de personal a întreprinderilor de dimensiune mică, care se detașează cu o pondere de 44% în detrimentul întreprinderilor mijlocii (32%).

Structura numărului mediu de salariați în IMM-uri pe clase de mărime

Venitul din vânzări

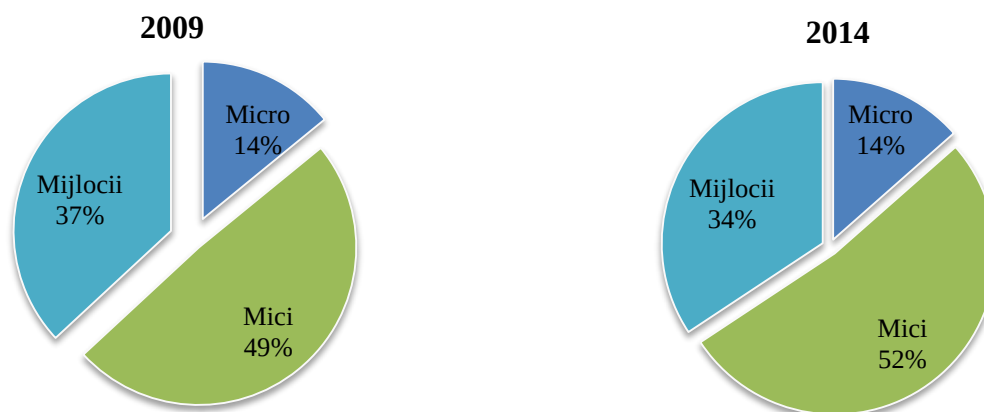
IMM-urile contribuie numai cu circa 37 la sută la valoarea totală a venitului din vânzări din economia regiunii. Potrivit datelor Biroului Național de Statistică valoarea venitului din vânzări realizată de întreprinderile mari în 2015 a fost de 32.986,6 milioane lei, iar cea atribuită IMM-uri a fost de 12.233,5 milioane lei. Totodată, valoarea venitului din vânzări din IMM-uri înregistrează o creștere de 60,6% în anul 2015 față de anul 2009.

Tabelul 7. Distribuția venitului din vânzări pe categorii de întreprinderi

Anii	IMM	Întreprinderi mari	Total întreprinderi	Pondere IMM, %
2009	7.616,1	9.945,6	17.561,7	43,4
2010	9.368,7	12.662,8	22.031,5	42,5
2011	10.805,3	14.846,9	25.652,1	42,1
2012	10.368,6	15.101,8	25.470,4	40,7
2013	11.202,1	16 159,6	27.361,7	40,9
2014	12.140,2	19 069,3	31 209,5	38,9
2015	12.233,5	20.753,1	32.986,6	37,1

În ceea ce privește repartizarea venitului din vânzări între cele trei clase de mărime ale IMM, ponderea cea mai mare o dețin întreprinderile mici (52%), microîntreprinderile având un aport mai redus față de întreprinderile de dimensiune mai mare. Această caracteristică a IMM-urilor din Regiune se păstrează pe tot parcursul perioadei analizate 2009-2015.

Structura venitului din vânzări pe clase de mărime în IMM-uri

Prin urmare, pe clase de mărime, întreprinderile mici au avut cea mai bună evoluție la indicatorii analizați, s-au evidențiat sub aspectul numărului de angajați și a venitului din vânzări ca fiind clasa cu cel mai mare potențial de creștere între IMM-urile regionale.

Un indicator relevant pentru evaluarea gradului de dezvoltare antreprenorială reprezintă densitatea IMM, exprimată prin numărul de IMM-uri în regiune raportat la 1000 de locuitori. Evoluția acestui indicator înregistrează o creștere continuă, atingând în anul 2015 valoarea de 6,18 IMM/1000 locuitori, dar mult sub media națională (de 2 ori mai mic). Cea mai ridicată capacitatea antreprenorială o demonstrează mun.Bălți, care înregistrează 15,72 IMM/1000 locuitori.

Tabelul 8. Numărul și densitatea IMM-urilor în profil regional, 2015

	Număr IMM	Pondere regională a IMM-urilor	Număr locuitori	Număr IMM/1000 locuitori
Total	49770	100,0	3 555 159	14,00
Mun. Chișinău	32288	64,87	809 563	39,88
Nord	6130	12,32	991 246	6,18
Centru	7412	14,89	1 058 669	7,00
Sud	2630	5,28	533 921	4,93
U.T.A. Găgăuzia	1310	2,63	161 760	8,10

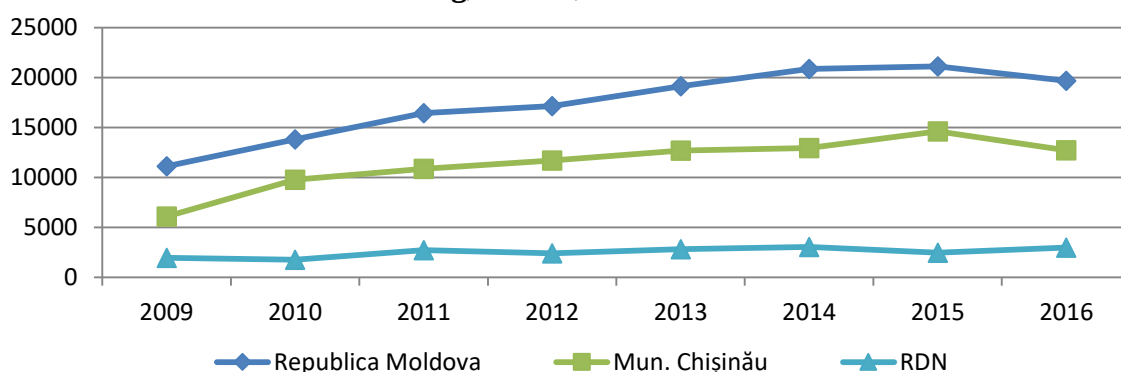
Analiza dezvoltării antreprenoriale din punct de vedere al numărului de IMM-uri raportat la numărul populației în regiune evidențiază decalaje existente între raioanele din RDN. Cea mai ridicată valoare a indicatorului dat se întâlnește în mun. Bălți, în celelalte raioane valoarea medie a densității întreprinderilor fiind mai scăzută.

4.3. Investiții

Activitatea investițională este distribuită neuniform pe teritoriul RM, fiind concentrată cel mai mult în mun. Chișinău, unde volumul investițiilor constituie circa 65% din volumul total pe republică. RDN acestui indicator îi revin circa 15% din total investiții pe țară.

Totodată dinamica investițiilor în regiune înregistrează o traiectorie ascendentă în perioada 2009-2016. Astfel, volumul investițiilor în active materiale pe termen lung realizate în RDN în anul 2016 a constituit 2982,6 mil.lei, în creștere cu 53,1% mai mult față de anul 2009. În același timp, față de anul 2014 volumul investițiilor a scăzut cu 2,0%.

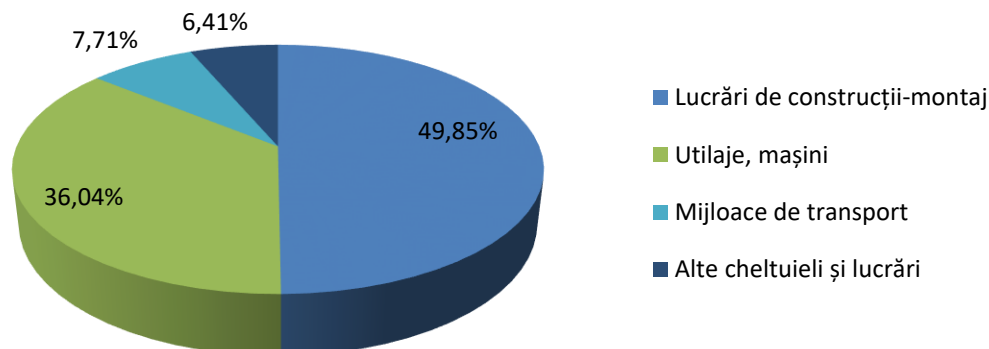
Evoluția comparativă a investițiilor în active materiale pe termen lung, mil. lei, 2009-2016

Pe elemente de structură tehnologică 1486,9 mil. lei au fost investite în lucrările de construcții-montaj (practic de două ori mai mult decât în anul 2010), ce reprezintă 50% în structura investițiilor în active materiale pe termen lung.

Investiții considerabile au fost efectuate pentru achiziția de mașini și utilaje – 1 074,6 mil. lei (cu 61% mai mult față de anul 2010), fapt care reflectă tendințe de modernizare a echipamentului productiv la uzinele și fabricile din regiune. Ponderea acestora în volumul total de investiții constituie 36,04%.

Structura tehnologică a investițiilor în active materiale pe termen lung, 2016

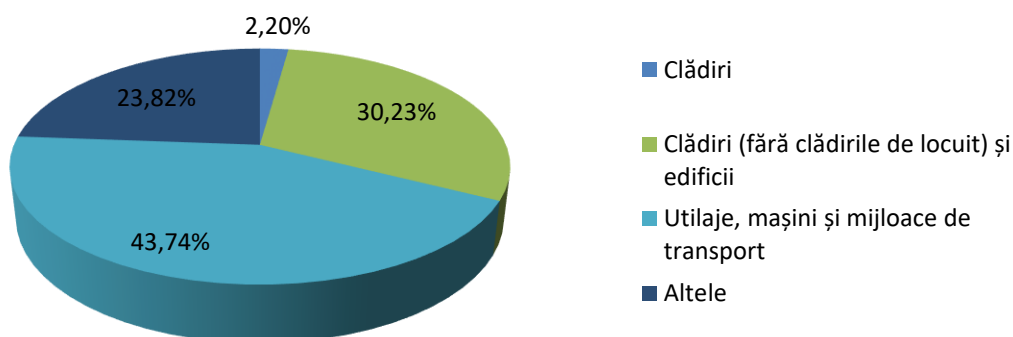

Următoarele direcții de investiții în regiune sunt: mijloacele de transport –7,71% și alte cheltuieli și lucrări – 6,41%, care au înregistrat creșteri în anul 2016 față de 2010 respectiv cu 12% și 52%.

Analiza structurii investițiilor pe tipuri de mijloace fixe arată, că volumul mai mare al investițiilor a revenit utilajelor, mașinilor și mijloacelor de transport, cota-parte a cărora în totalul investițiilor realizate a constituit 43,74%.

Cota-parte a investițiilor utilizate la construcția clădirilor și edificiilor a constituit 30,23% din volumul total al investițiilor (din care 4% – clădiri de locuit și 16,7% – alte clădiri și edificii). Pentru construcția locuințelor au fost însușite 123,3 mil. lei (cu 83,5% mai mult față de nivelul anului 2010).

Structura investițiilor pe tipuri de mijloace fixe, 2016

Pentru asigurarea necesităților investiționale în anul 2016 din contul surselor bugetare au fost utilizate 254,4 mil. lei sau 8,5% din total investiții. Restul investițiilor (91,5%) au fost însușite din alte surse (mijloace proprii ale agenților economici și populației, surselor din străinătate, alte surse).

În plan regional, mun. Bălți a beneficiat de cel mai mare flux de investiții, atingând în anul 2016 valoarea de 1166,0 mil.lei (39%). Valori semnificative se înregistrează în Drochia (11,68%), Edineț (8,25%).

Tabelul 9. Investiții în active materiale pe termen lung în plan teritorial

Regiunea	2009		2016		Abaterea (+,-)	
	mil.lei	ponderea, %	mil.lei	ponderea, %	mil.lei	%
Total	1948,2	100,00	2982,6	100,00	1034,4	X
Mun. Bălți	545,2	27,98	1166	39,09	620,8	11,11
Briceni	126,2	6,48	195,5	6,55	69,3	0,07
Dondușeni	93,4	4,79	191,6	6,42	98,2	1,63
Drochia	176,2	9,04	348,4	11,68	172,2	2,64
Edineț	123,0	6,31	246	8,25	123	1,94
Fălești	104,6	5,37	98,6	3,31	-6	-2,06
Florești	173,3	8,89	203,8	6,83	30,5	-2,06

Glodeni	81,6	4,19	61,8	2,07	-19,8	-2,12
Ocnîța	100,9	5,18	37,2	1,25	-63,7	-3,93
Rîșcani	110,6	5,68	122,8	4,12	12,2	-1,56
Sîngerei	135,9	6,98	168,3	5,64	32,4	-1,34
Soroca	177,4	9,11	142,5	4,78	-34,9	-4,33

Mai puțin atractive raioane pentru investiții în regiune sunt Ocnîța și Glodeni, unde volumul investițiilor atinge respectiv 1,25% și 2,07% din nivelul regional. Separat, pe raioane, investițiile în active materiale pe termen lung sunt prezentate în Anexa 2.

Regiunea de Dezvoltare Nord este cunoscută investitorilor străini și prin prezența companiilor cu capital străin precum: materiale de construcție (Knauf), sectorul alimentar (Sudzucker, Metro, Fourchette), construcția de mașini (Dräxlmaier), etc.

4.4. Inovare, cercetare și dezvoltare

Știința, tehnologia și inovarea reprezintă domenii strategice care constituie suport pentru dezvoltarea celorlalte sectoare economice, determinând o dezvoltare durabilă și o competitivitate economică a țării.

În prezent, la nivelul Regiunii Nord există o instituție de învățământ superior, Universitatea de Stat „Alecu Russo” din Bălți, care este acreditată în calitate de organizație din sfera științei și inovării cu toate drepturile aferente pentru a realiza activități de cercetare, inovare și transfer tehnologic la următoarele profiluri de cercetare:

- Fizica și tehnologia mediilor materiale;
- Teleologia curriculumului educațional;
- Filologia modernă în contextul dialogului culturilor;
- Fenomene lingvistice și literare în/din perspectivă diacronică și sincronică;
- Dimensiunea sociojuridică a integrării europene a Republicii Moldova.

La nivel regional mai există un Institut de Cercetări pentru Culturile de Cîmp ”Selecția” care are ca domeniu de activitate selectarea, producerea semințelor ameliorate și tehnologii de cultivare a cerealelor, culturilor furajere, sfeclei de zahăr și floarea soarelui. În cadrul Institutului de Cercetări ”Selecția” există un Incubator de Inovare „Antreprenorul Inovativ”, specializat în valorificarea resurselor umane, naturale și informaționale pentru dezvoltare durabilă; biotehnologii agricole, fertilitatea solului și securitatea alimentară.

Datele disponibile nu ne permit o analiză detaliată a acestui domeniu pe plan regional, sectorul dat fiind puțin investigat și este caracterizat printr-un grad scăzut al investițiilor și o colaborare scăzută între cercetare, educație și mediul de afaceri. În acest sens, universitățile ar trebui să joace un rol foarte important în stimularea creării de noi firme în domeniile bazate pe știință și înalte

tehnologii și să faciliteze legătura dintre cercetarea din sectorul public-privat și lumea afacerilor. Astfel de activități ar trebui stimulate prin reglementări mai bune în domeniul proprietății intelectuale, premii anuale, promovarea campusurilor antreprenoriale, îmbunătățirea accesului la finanțare pentru studenții antreprenori etc.

Toate acestea vor contribui la atragerea investițiilor pentru asigurarea organizațiilor din sfera științei și inovării cu echipament științific modern și la creșterea volumului, calității și vizibilității producției științifice regionale.

4.5. Sectoarele specifice ale economiei

4.5.1. Industrie

RDN dispune de un potențial industrial bine dezvoltat, fapt datorat activității unui număr mare de întreprinderi industriale amplasate pe întreg teritoriu al regiunii.

În Regiune sunt reprezentate aproape toate sectoarele industriale, cele mai productive fiind:

a) **industria alimentară și a băuturilor**, o contribuție majoră avînd producerea produselor lactate ("Incomlac" S.A., "Fabrica de unt Florești"), de pâine și panificație ("Combinatul de produse alimentare" Î.S., "Produse Cerealiere" S.A.), producția de ulei ("Floarea Soarelui" S.A.), prelucrarea și conservarea fructelor și legumelor, produselor de morărit, produselor obținute din prelucrarea cărnii (Basarabia Nord" S.A., S.A. "SoroMeteor").

RDN este exclusiv specializată în fabricarea zahărului, în această regiune fiind amplasate toate fabricile de zahăr din Republica Moldova: **Î.M. "Sudzucker-Moldova" S.A.**, avînd în componența sa fabricile de zahăr din Drochia, Fălești, Alexandreni ; **"Magt Vest" S.R.L.** – fabricile de zahăr din Glodeni și Dondușeni ; **Krajowa Spolka Cukrowa S.A.** cu fabrica de zahăr din Cupcini.

Totodată RDN este caracterizată printr-o industrializare slabă în sectorul procesării producției viticole și producerii băuturilor alcoolice, din cauza climei nefavorabile de creștere a strugurilor, precum și din cauza ineficienței amplasării fabricilor vinicole în regiune.

b) **industria ușoară** la fel prezintă o ramură prioritară în regiune, avînd potențial mare în fabricarea produselor textile; fabricarea de articole de îmbrăcăminte; prepararea și vopsirea blănurilor; producția de piei, de articole din piele și fabricarea încălțăminte. Printre principalele întreprinderi conexe se numără: "Bălțeanca" S.A., Î.M. "Flautex-comerț", Î.S.C. "Runfelsia" S.R.L., Î.M. "Fashion Group" S.R.L., etc.;

Industria ușoară, și anume cea a textilelor și confecțiilor și-au schimbat strategia, renunțînd la producția propriilor mărci, dar prestînd în schimb servicii de procesare externă a materiilor prime. Aceasta a permis păstrarea colectivelor de muncă ale respectivelor întreprinderi, dar a dus și la

aceea că principala parte a valorii adăugate create în industria ușoară nu rămîne în regiune, ci migrează peste hotare.

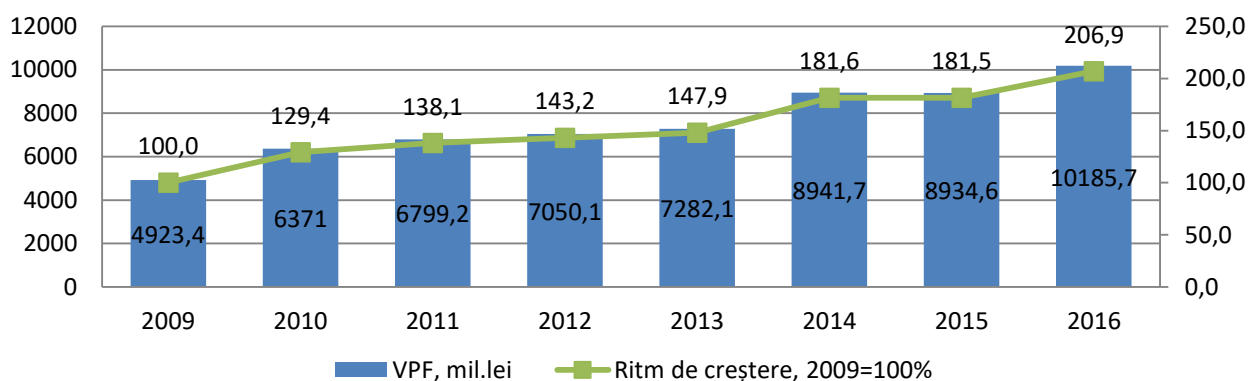
c) **industria constructoare de mașini** reprezentată de întreprinderile „Moldagrotehnica” S.A, specializată în producerea mașinilor agricole și ICS „DRAEXLMAIER AUTOMOTIVE” SRL, specializată în producerea cablurilor electrice pentru industria automotive ;

d) **industria electronica** reprezentată prin producția de aparatură și instrumente medicale, de precizie, optice) - S.A.”Răut”;

e) **fabricarea materialelor de construcție** reprezentată prin producția din minerale nemetalifere – ”Articole din beton armat” S.A., ”CMC – Knauf” S.A., etc.

Potrivit datelor BNS, la nivelul anului 2016, RDN a fabricat producție în valoare de 10.185,7 milioane lei, contribuind cu circa 21 la sută la formarea producției total fabricate pe țară. Față de anul 2009 acest indicator a crescut de 2 ori.

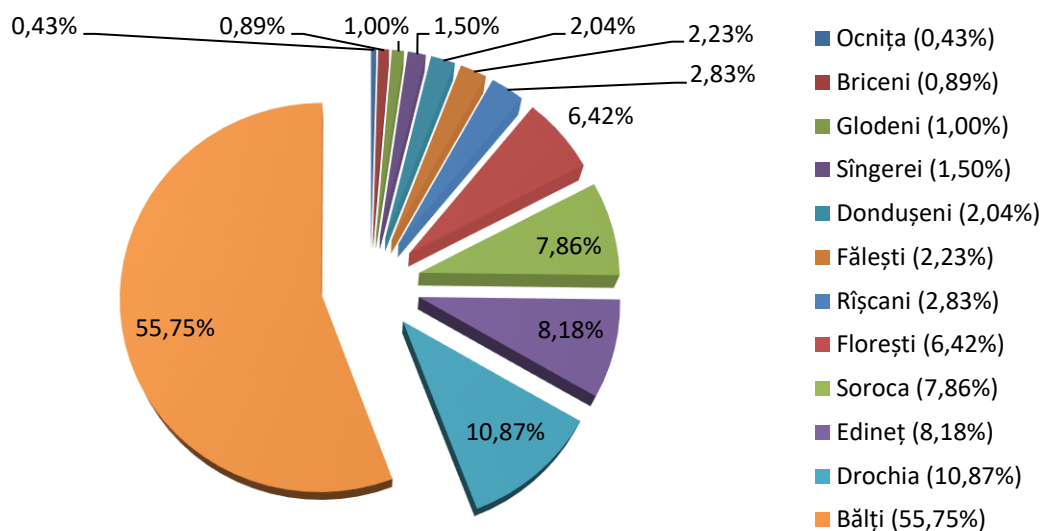
Evoluția volumului producției fabricate în RDN

Peste 30% din potențialul industrial al regiunii este concentrat în mun. Bălți, acesta contribuind cu 56% la producția fabricată în regiune. Un aport semnificativ la fabricarea producției industriale îl au raioanele Drochia (10,87%), Edineț (8,18%), Soroca (7,86%), Florești (6,42%).

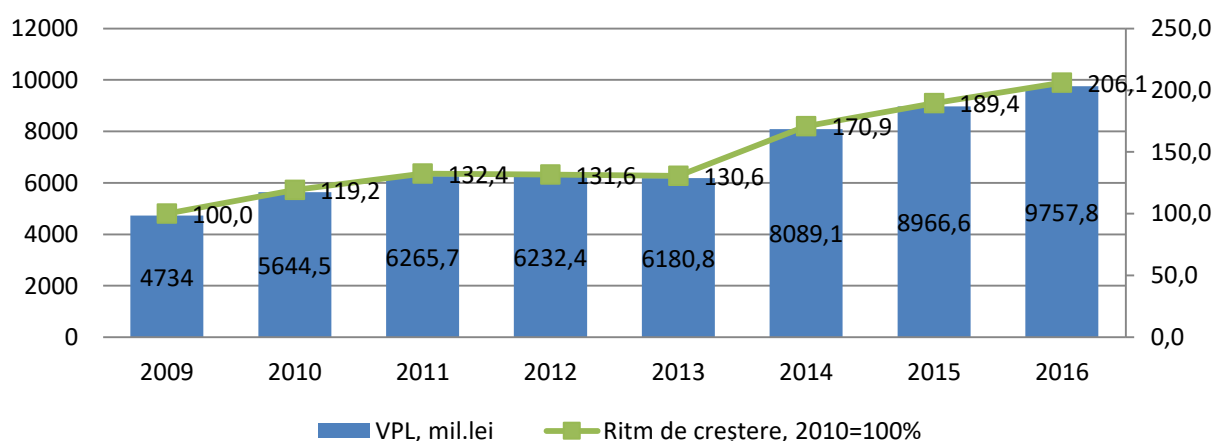
În celelalte raioane se înregistrează valori mai reduse ale producției fabricate, ponderea lor stabilindu-se în limitele 2,8%-0,43%. Cel mai slab dezvoltat industrial este raionul Ocnița, ponderea căruia în valoarea totală a producției industrial fabricate în regiune este de 0,43%. Separat, pe raioane, valoarea producției industriale este prezentată în Anexa 3.

Structura producției industriale fabricate în profil raional, %, 2016

Odată cu creșterea producției fabricate, în același ritm, crește și volumul producției livrate în perioada anilor 2009-2016.

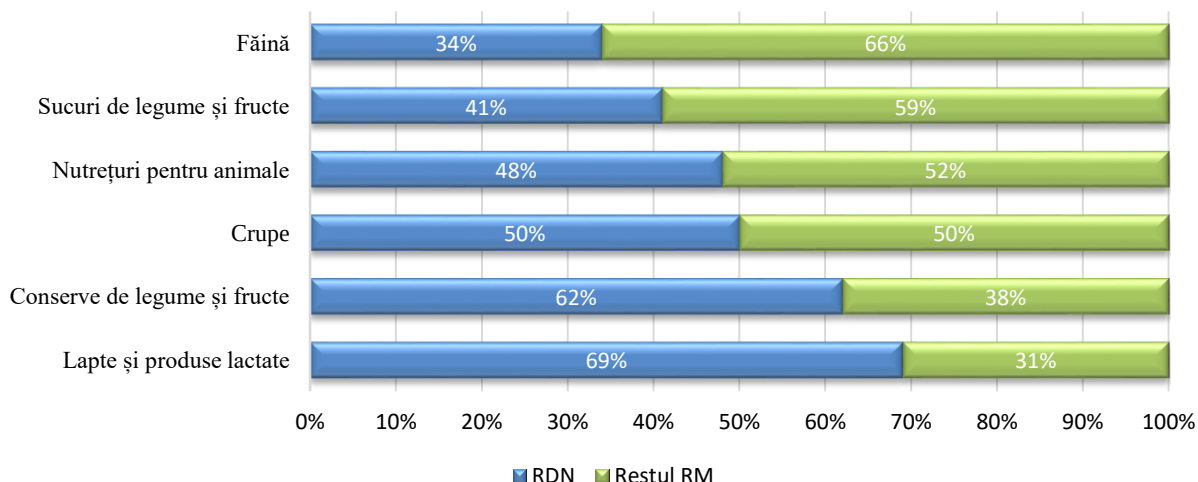
Evoluția volumului producției livrate în RDN

Din punct de vedere al producției industriale RDN contribuie în plan național cu:

- 45% la extragerea de pietriș, prundiș, bolovani și silex (Soroca, Briceni, Edineț, Rîșcani);
- 69% la producerea produselor lactate (Bălți, Florești, Rîșcani, Soroca);
- 62% la producerea conservelor de legume (Soroca, Edineț, Briceni);
- 50% la producerea crupelor (Bălți);
- 48% la producerea nutrețurilor pentru hrana animalelor (Florești).
- 41% la producerea de sucuri de legume și fructe (Edineț, Soroca)
- 34% la făină (Drochia, Fălești)

Principalele produse alimentare, 2016

Este de menționat că pe ansamblul anilor 2009-2016 a scăzut aportul regiunii în plan național la fabricarea mai multor feluri de produse alimentare, și anume:

- la producerea mezelurilor de la 30% în anul 2009 la 17% în anul 2016;
- la fabricarea făinii de la 40% până la 34% în perioada anilor 2009-2016;

Totodată a crescut aportul la:

- sucuri și legume de fructe de la 21% în anul 2009 la 41% în anul 2016
- prelucrarea și conservarea fructelor de la 45% în anul 2009 la 62% în anul 2016.

Acest fapt poate fi explicat prin diversificarea economică care se produce și în alte regiuni ale țării, fapt ce, pe de o parte slăbește avantajele competitive ale regiunii, pe de altă parte o avantajează.

4.5.2. Agricultură

Agricultura reprezintă un sector important în economia regiunii. Datorită condițiilor climatice favorabile RDN are un potențial agricol semnificativ reflectat, în special, de producția și randamentele la culturile vegetale.

Conform rezultatelor RGA 2011, suprafața agricolă utilizată reprezintă 95% din suprafața totală a exploatațiilor agricole din regiune (751,1mii ha) și circa 39% - la nivel de țară, fapt ce relevă potențialul deosebit de creștere a volumului producției agricole, potențial care trebuie mult mai bine valorificat.

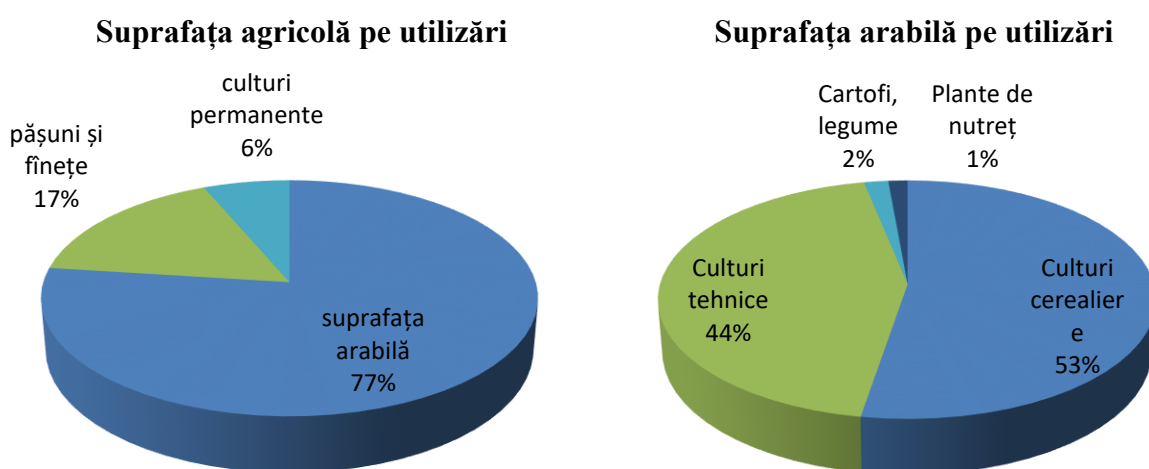
Structura pe categorii de folosință a suprafeței agricole utilizate situează RDN printre regiunile cu un ridicat potențial de producție agricolă, având în vedere ponderea terenului arabil în total suprafață agricolă utilizată (77%) avînd și cea mai mare pondere în suprafața a terenului arabil pe țară (40,6%).

Modul de folosință al terenului agricol, în anul 2011 (recensământul agricol 2011), se prezintă astfel:

- 575301,42 ha reprezintă teren arabil (77%);
- 127821,42 ha reprezintă pășuni și fânețe (17%);
- 47948,44 ha reprezintă culturi permanente (6%).

În structura de producție a ramurii agricole sectorul producției vegetale este predominant, deținând 70 %, și 30% reprezintă sectorul producției zootehnice.

Din totalul suprafeței arabile cultivate ponderea cea mai mare o dețin cerealele cu 52,65%, urmate de culturile tehnice cu 44,17%. Alte suprafețe sunt cultivate de cartofi, legume și plante de nutreț.

Principalele produse agricole vegetale cultivate în RDN sunt: cereale, sfecla de zahăr, floarea soarelui, cartoful, legume, fructe. Producția agricolă vegetală înregistrează variații calitative și cantitative de la un an la altul, din cauza randamentului sensibil la condițiile climatice și pe seama utilizării unor tehnologii învechite, neaplicării mixului adecvat de input-uri (semințe, îngrășăminte, pesticide, irigații), ceea ce afectează drastic producția agricolă.

Din punct de vedere al producției agricole RDN se plasează pe locul 1 la producția de sfeclă de zahăr, cultivând 98% din recolta globală la nivel național. De asemenea regiunea contribuie cu 96% la producția națională de soie, cu 85% la producția de cartofi și cu cîte 38% la producția națională de floarea soarelui și de culturi cerealiere.

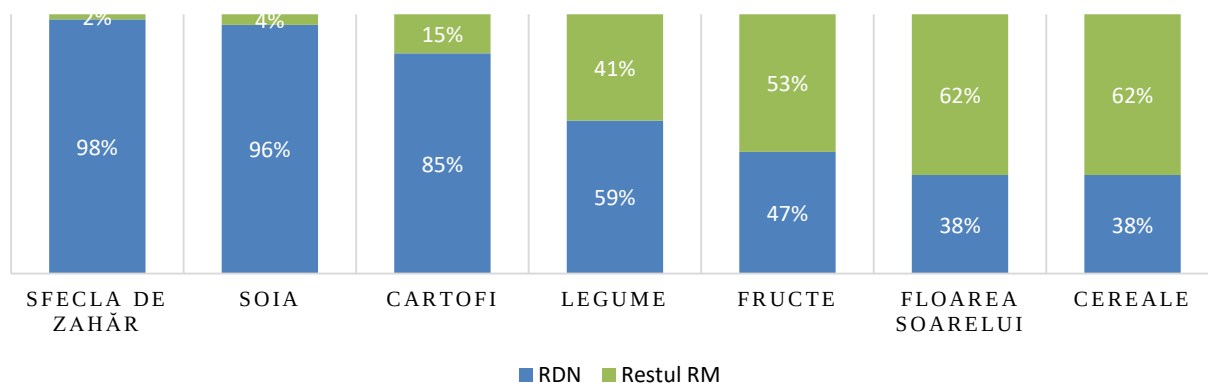
Volume semnificative a culturilor nominalizate înregistrează raioanele Drochia, Florești, Dondușeni, Briceni.

Datorită solurilor fertile și climei favorabile RDN are avantaje semnificative și în cultivarea fructelor și legumelor.

Producția globală de fructe și pomușoare a constituit în anul 2016 circa 47% din producția globală la nivel național, principalii cultivatori fiind raioanele Soroca, Briceni, Ocnița, Dondușeni, Edineț.

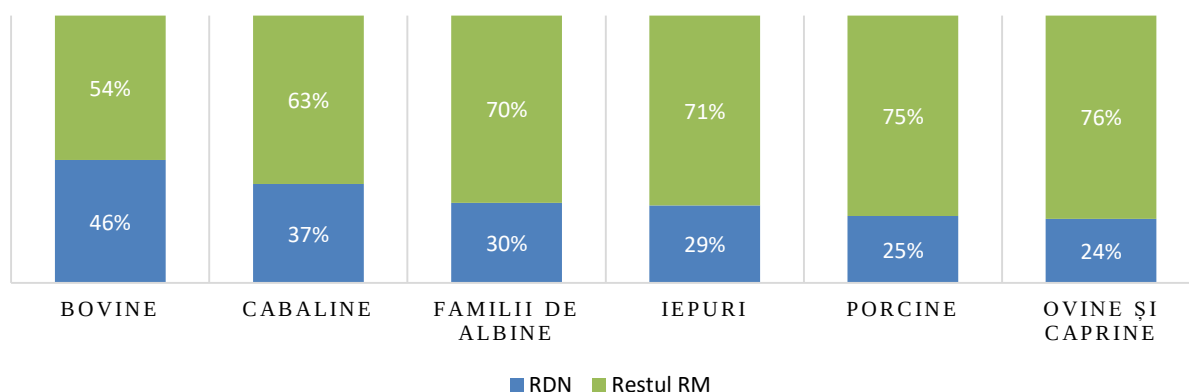
Producția de legume de câmp a înregistrat o pondere de 59 la sută la nivel național, cele mai mari aporturi fiind aduse de raioanele Briceni, Soroca, Ocnița și Edineț.

Recolta principalelor culturi agricole, 2016

Sectorul zootehnic al regiunii este reprezentat prin activitatea de creștere a bovinelor, porcinelor, ovinelor, caprinelor, iepurilor și albinilor. În anul 2016 față de anul 2009 efectivele de bovine, ovine și caprine au scăzut respectiv cu aproximativ 17% și 10%, iar efectivul de porcine a crescut cu circa 11%. Creșteri considerabile înregistrează efectivele de iepuri și albine, respectiv cu 72% și 43%. Cu toate acestea, creșterea bovinelor se menține printre cele mai importante activități.

Performanțe obținute în sectorul zootehnic, 2016

Cele mai mari efective de bovine se cresc în Edineț (13%), Rîșcani (11%) și Drochia (10%) din total regional; porcine în Florești (14,40%), Rîșcani (12,53%) și Briceni (12,06%) din total regional; ovine și caprine în Fălești (20,10%), Sîngerei (15,41%) și Florești (11,16%) din total regional; iepur în Sîngerei (26%), Soroca (11,3%), Edineț (10,8%), Rîșcani (10,1%); familii de albine în Edineț (13%).

4.5.3. Turism

Potențialul turistic al RDN este foarte bogat și variat. Resursele turistice ale regiunii sunt divizate în resurse turistice de origine *naturală* și *antropică*, ambele tipuri de resurse sunt impresionante din punct de vedere cantitativ, structural și atractiv.

Resursele turistice de origine *naturală* ale Regiunii de Dezvoltare Nord sunt determinate de resurse de origine geologică, climatică, hidrologică, floristică și faunistică.

Structura geologică este complexă, ceea ce determină și un potențial turistic geologic bogat, cu prezența unor obiective inedite. Aceasta este reprezentată de peșteri, recife, grote, aflorimente (deschideri geologice), obiecte paleontologice, unele dintre ele fiind unice în Europa. Cele mai importante obiective turistice sunt peșterile și toltele.

Resursele turistice antropice se delimitează în două categorii mari: a) edificii și instituții cu atracție turistică; b) activități și evenimente cu atracție turistică. Numărul total al obiectelor turistice din Regiunea de Dezvoltare Nord, incluse în Registrul Monumentelor de importanță națională și locală, de către Ministerul Culturii al R. Moldova, este de peste 1800, ceea ce reprezintă peste 1/3 din totalul lor pe republică. Aceste sunt repartizate pe unitățile administrativ-teritoriale ale regiunii, după cum urmează în tabelul 16.

Tabelul 10. Numărul monumentelor de importanță locală și națională pe unități administrativ-teritoriale în RDN

Unități administrativ-teritoriale	Numărul de obiecte turistice antropice
1. Briceni	192
2. Dondușeni	18
3. Drochia	128
4. Fălești	181
5. Florești	193
6. Glodeni	161
7. Edineț	263
8. Ocnîța	22
9. Rîșcani	111
10. Sîngerei	304
11. Soroca	244
Total	1817

Sursa: Registrul monumentelor de importanță națională și locală din R. Moldova

Acestea sunt divizate în mai multe tipuri: a) istorico-arheologic; b) religios (confesional); c) cultural și sportiv; d) tehnico-economic; e) turistic propriu-zis; f) etnografic; g) activități umane (tabelul 2).

Tabelul 11. Potențialul turistic antropice al RDN

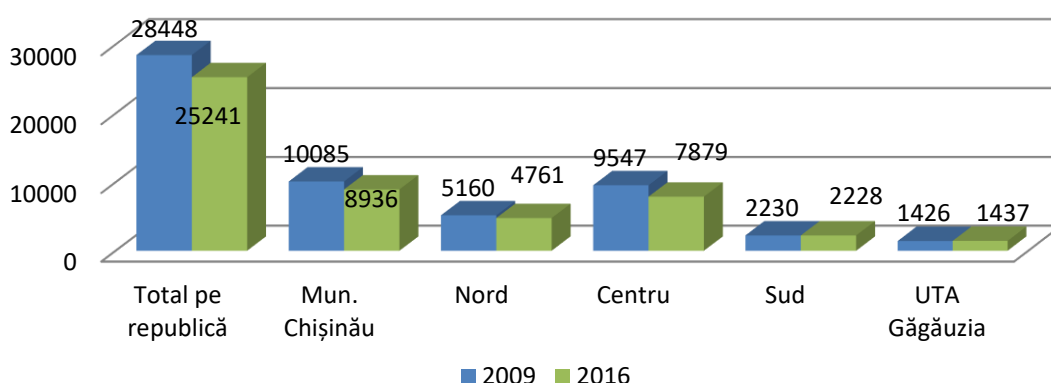
Tipuri de potențial turistic antropice	Principalele elemente
ISTORICO-ARHEOLOGIC	Așezări arheologice, monumente istorice, tumuli, necropole cetăți, cetățui etc.
RELIGIOS (CONFESIONAL)	Biserici, mănăstiri, sinagogi, catedrale, cimitire, troițe
ETNO-CULTURAL ȘI SPORTIV	Muzee, teatre, biblioteci, case memoriale, conace boierești, monumente și colecții de artă (sculpturi, picturi, statui, plăci comemorative); etnografie și folclor (creație artistică populară, manifestări tradiționale, tehnica populară), universități stadioane, etc.
TEHNICO-ECONOMIC	Obiective economice cu funcție turistică: întreprinderi, apeducte, lacuri de acumulare, turnuri, sediile ale unor firme și instituții, expoziții economice.
TURISTIC propriu zis	Parcuri de recreere, parcuri de agrement etc.
ETNOGRAFIC	Ocupații și meșteșuguri tradiționale; obiceiuri, port, jocuri și cântece populare; arhitectura, instalațiile tehnice și așezările tradiționale, etc.
ACTIVITĂȚI UMANE	Tîrguri, expoziții, hramuri, pelerinaje religioase, festivaluri artistice, sărbători, manifestări sportive, etc.

Sursa: Prelucrare după Registrul Monumentelor din R. Moldova

În cele ce urmează este prezentată situația activității sectorului Turism în regiune.

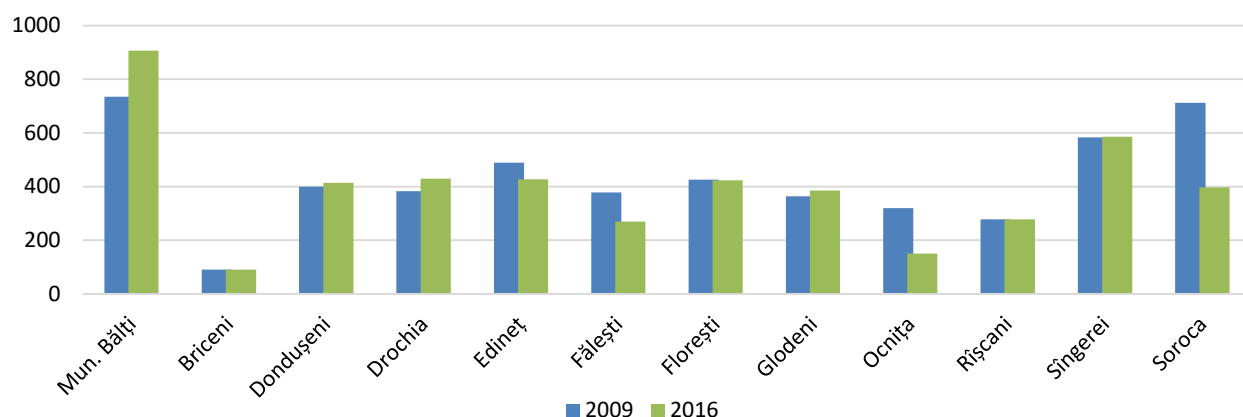
La nivelul anului 2016 capacitatea de cazare în regiune a fost de 4761 locuri-pat, plasîndu-se pe locul 3 în plan național, după mun. Chișinău și RDC, cu un procent de 19% din total capacitate de cazare. Privind evoluția capacității de cazare, în intervalul de timp 2009-2016, RDN a înregistrat o scădere a capacității de cazare turistică cu 399 de locuri.

Capacitatea cazare turistică existentă pe regiuni de dezvoltare, locuri-pat

Orașele ce au capacitatea cea mai mare de cazare a turiștilor în RDN sunt Bălți, Sîngerei Drochia și Edineț. Este de menționat, că semnificativ a scăzut capacitatea de cazare în raionul Soroca de la 712 locuri-pat în anul 2009 la 397 locuri-pat în anul 2016.

**Capacitatea existentă a structurilor de primire turistică cu funcții de cazare în RDN,
locuri-pat**

Dintre cele 45 structuri de cazare, înregistrate în regiune în anul 2015, cele mai multe sunt reprezentate de hoteluri (24 hoteluri la nivel regional) și tabere de vacanță (15 unități la nivel regional). Dintre acestea, 10 structuri de cazare sunt amplasate în mun. Bălți.

Unitățile de cazare aflate în minoritate sunt reprezentate de: pensiuni turistice, vile turistice, structuri de întremare, pensiuni agroturistice.

În anul 2015, în unitățile de primire a turiștilor s-au înregistrat 24.479 de turiști, valoarea menționată reprezentând circa 9% din totalul național al turiștilor. Dintre aceștea, 20.571 au fost turiști rezidenți (84% din total), în timp ce doar 3.908 au fost turiști nerezidenți (16% din total).

Astfel, localitățile, care au atras cel mai mare număr de turiști în anul 2015, sunt: mun. Bălți (10.354 de cazări, 42,3% din totalul celor înregistrate la nivel regional), or. Edineț (2323 de cazări, sau 9,5% din totalul celor înregistrate la nivel regional).

În ceea ce privește evoluția numărului de turiști cazați în structurile de cazare, în perioada anilor 2011-2015 se remarcă o creștere a frecvenței hotelurilor și pensiunilor agroturistice, în timp ce în celelalte tipuri de structuri de primire turistică se înregistrează o scădere considerabilă.

Tabelul 12. Structurile de primire turistică colective în RDN

	Număr turiști		Ponderea, %	
	2011	2015	2011	2015
Hoteluri	12736	13110	46	54
Pensiuni turistice	2768	1394	10	6
Pensiuni agroturistice	14	16	0	0
Structuri de întremare	335	150	1	1
Tabere de vacanță	11284	9386	41	38
Hoteluri apartament	269	278	1	1
Vile turistice	328	136	1	1
Total	27734	24479	100	100

Repartizarea fluxurilor de vizitatori străini este de circa 59% din România și UE, 31% din Ucraina și alte țări CSI și câte 5% le revin vizitatorilor din Asia și America. În topul primelor 10 țări, care generează turiști pentru RDN, după frecventarea structurilor de primire turistică, în anul 2015, se plasează: Ucraina, România, Rusia, Germania, SUA, Serbia, Italia, Polonia, Letonia, Turcia.

Numărul de înnopțiuni ale turiștilor la structurile de primire turistică colective de pe teritoriul RDN a înregistrat în anul 2015 - 134 mii de înnopțiuni, cu 23,4% mai puțin decât în anul 2011.

În ceea ce privește durata medie de ședere a unui turist, aceasta a fost, în anul 2015, de 7,9 zile/turist, fiind peste media națională (6,4 zile/turist). Durata medie de ședere a turiștilor autohtoni a fost de 8,2 zile, iar a celor străini de 2,2 zile. Prin urmare, putem afirma, că specificul regiunii este turismul de odihnă, preponderent pentru turiști autohtoni.

În concluzie putem menționa, că RDN are un patrimoniu turistic de excepție. Dezvoltarea unei infrastructuri de turism adecvate, crearea unor trasee turistice naționale și internaționale, promovarea activă a obiectivelor turistice din zonă, ar atrage numeroși turiști din țară și din străinătate, contribuind la dezvoltarea economică și socială a regiunii. Există multe areale care reprezintă interes turistic și care ar putea fi valorificate dacă autoritățile locale ar avea o conexiune mai strânsă cu tur-operatorii privați în vederea dezvoltării ofertelor corespunzătoare.

În vederea promovării turistice, este necesară, în primul rând, sistematizarea informației despre potențialul turistic al RDN, în special în contextul posibilității de dezvoltare a unor rute turistice.

4.5.4. Servicii și comerț

Sectorul serviciilor în regiune este în continuă creștere și este reprezentat în principal de un număr mare de companii din sectorul comerțului angro și cu amănuntul și servicii cu plată prestate populației. Specifice pentru RDN sunt prestările de servicii în domeniile : reparații auto, reparații electrocasnice, frizerii, telecomunicații, servicii de transport, tâmplării, stații tehnologice de deservire a companiilor agricole, hoteluri și restaurante, etc. În regiune este dezvoltată rețeaua de instituții financiare, reprezentată de bănci comerciale, organizații de microfinanțare și asociații de economie și împrumut.

În cadrul infrastructurii de suport a businessului în regiune activează asociații de business și centre de training și consultanță.

În numărul total de întreprinderi din sfera serviciilor ponderea cea mai mare o dețin companiile din sectorul *Comerț cu amănuntul și ridicata*, aici fiind angajat cel mai mare procent de salariați. Tot sectorul Comerțul contribuie cu cea mai mare cotă la formarea venitului din vânzări din sectorul Servicii.

Comerțul cu amănuntul în regiune este efecuat în baza unităților comerciale existente : magazine, gherete, farmacii, pavilioane, buticuri, stații de alimetare cu petrol. La data de 01.01.2015 în regiune activau 2900 de unități comerciale, cu 861 de unități mai puțin față de anul 2009.

Tabelul 13. Numărul unităților de comerț cu amănuntul în RDN

	2009		2015	
	Nr. unități	Suprafața, mp	Nr. unități	Suprafața, mp
Magazine	2839	185088	2226	183504
Gherete	376	-	289	-
Farmacii	280	10781	158	8424
Pavilioane	131	3671	74	2609
Buticuri	-	-	122	2699
Stații de alimentare cu petrol	135	-	31	-

Un rol important în economia regională îl au *Sectoarele Transporti și comunicații, Învățământul, Sănătatea și asistența socială*. Analiza acestor sectoare este prezentată în capitolele ce urmează.

4.6. Zonele economice libere. Parcurile industriale

RDN este caracterizată de o infrastructură de sprijin a afacerilor bine dezvoltată, care include: zone economice libere, parcuri industriale, incubatoare de afaceri, care oferă toată infrastructura necesară desfășurării activităților de producție și care asigură creșterea nivelului de dezvoltare a localităților unde sunt amplasate, creșterea nivelului de ocupare și a veniturilor populației. În prezent, la nivelul RDN există 3 zone economice libere, 3 parcuri industriale funcționale și 3 incubatoare de afaceri (vezi Anexa 4).

Zonele Economice Libere (ZEL). În Republica Moldova activitatea ZEL este reglementată de Legea nr.440 din 27.07.2001, potrivit căreia, ZEL sunt părți ale teritoriului vamal, separate din punct de vedere economic, strict delimitate pe tot perimetrul lor, în care pentru investitorii autohtoni și străini sunt permise genuri de activități de întreprinzător, în condițiile legii. Aceste zone oferă companiilor mari, orientate spre desfacerea pieței în afara țării, un șir de avantaje, acestea beneficiind de un regim fiscal și vamal special, care se caracterizează prin acordarea permanentă a unor reduceri la taxe. În prezent, pe teritoriul RDN activează 2 zone libere și o zonă cu statut special.

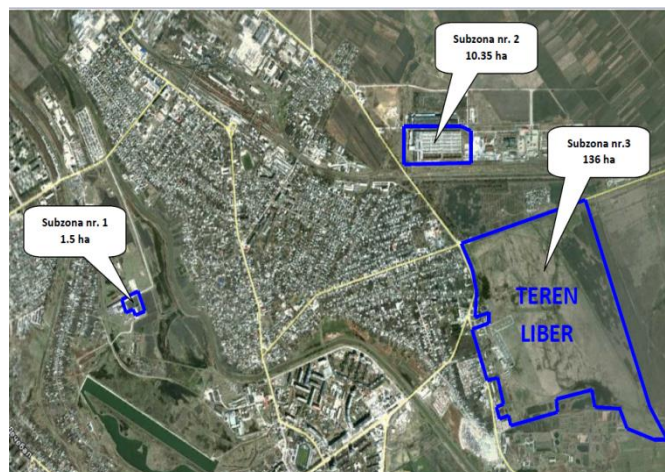
Zona economică liberă "Bălți".

ZEL "Bălți" a fost înființată prin Legea Parlamentului RM nr.26 din 04.03.2010 pentru o perioadă de 25 de ani. Are o suprafață totală de circa 250,00 ha și este compusă din 11 subzone amplasate în toate regiunile de dezvoltare a țării (Bălți, Strășeni, Căușeni, Orhei, Cahul).

În RD Nord sunt amplasate 3 subzone, cu o suprafață totală de 148,8 ha.

Localizare:

- ✚ Regiunea de Dezvoltare Nord a Republicii Moldova, mun. Bălți;
- ✚ 130 km de la Chișinău, capitala Republicii Moldova;
- ✚ 65 km de la granița cu România (UE) vama Sculeni;
- ✚ 120 km de la frontiera cu Ucraina, vama Otaci.

Suprafața subzonei nr.1 acoperă 2,02 ha și este utilizată pe deplin de către compania ”DRAEXLMAIER AUTOMOTIVE” SRL. Subzona este dotată cu toate tipurile de utilități. Activități desfășurate: producerea cablurilor electrice pentru industria automotive.

Subzona nr.2, cu o suprafață de 10,35 ha, este valorificată de către aceeași companie și furnizorii acesteia și desfășoară aceleași tipuri de activități ca și prima subzonă.

Subzona nr.3 este constituită pe un teren liber cu o suprafață consolidată de 136 ha, dintre care 110 ha cu regim de zonă liberă, iar 26 ha cu regim general, ceea ce permite implementarea proiectelor investiționale complexe. Infrastructura existentă: Energie electrică 10kV, Gazoduct de presiune înaltă, Apeduct Canalizare, Rețea de fibră optică pentru transferul de date.

Cu toate că ZEL Bălți este una dintre cele mai ”tinere” zone, aceasta a reușit să-și facă deja resimțită contribuția la nivelul întregii economii, în primul rând la numărul de locuri de muncă noi create și investițiile efectuate, dar și la volumul producției industriale fabricate și a exporturilor. Tabelul de mai jos demonstrează evoluțiile indicatorilor de bază a Zonei.

ZAL PP „Otaci-Business”

ZAL PP ”Otaci-Business” a fost creată prin Legea Republicii Moldova nr.1565-XIII de la 26 februarie 1998 ”Cu privire la antreprenorialul liber ”Parcul de producție ”Otaci-Business” pe un termen de 25 de ani și este constituită din 2 subzone, cu suprafața totală de 32,17 ha.

Localizarea:

- ✚ Regiunea de Dezvoltare Nord a Republicii Moldova, or. Otaci, r-nul Ocnița;
- ✚ 220 km de la Chișinău, capitala Republicii Moldova;
- ✚ 100 km de la mun. Bălți;

- ✚ 100 km de la granița cu România (UE) vama Sculeni;
- ✚ 0,5 km de la frontiera cu Ucraina, punct de trecere Vălcineț.
- ✚ Acces la traseul național la o distanță de 0,5 km de ZEL „Otaci-Business”

Printre activitățile desfășurate în zona liberă sunt producerea ambalajului din plastic și fabricarea articolelor de confecții. Pe lângă producția industrială, rezidenții practică și genuri auxiliare de activitate (activitate de arendă, servicii comunale).

Zona este dotată cu următoarele tipuri de utilități de infrastructură: Linie electrica de tensiune inalta (10kw); 4 transformatoare cu capacitatea de 630kw; 4 transformatoare cu capacitatea de 400kw; Apeduct / canalizare; Conducta gaz de presiune inalta / medie; Drumuri interioare de acces asfaltat; Iluminat stradal pe caile de acces; Cale ferata; Parcare pentru autocamioane; Retea fibra optica (Internet / telefonie fixa); Terenuri pentru constructii; Spatii de productie / oficii.

Zonă cu statut special Aeroportul Internațional Liber Mărculești. Aeroportul Internațional Liber (AIL) a fost înființat prin legea Parlamentului RM nr.178-XVI din 10.07.2008 cu privire la Aeroportul Liber Internațional ”Mărculești”. Aeroportul Liber a fost întemeiat pe termen de 25 ani în scopul accelerării dezvoltării transporturilor aeriene, serviciilor aeronautice, producerii industriale orientată spre export și a activității comerciale externe.

Suprafața aeroportului este de 265,295 ha, compus din teritoriul aerodromului (205,59457 ha) și teritoriul de dezvoltare (59,6395 ha).

Localizarea:

✚ Regiunea de Dezvoltare Nord, s. Lunga - la Sud, or. Mărculești - la Est, s. Gura Căinarului, s. Prajila - la Vest

- ✚ 28 km de la mun. Bălți
- ✚ 150 km de la mun. Chișinău - capitala Republicii Moldova;
- ✚ 100 km de la granița cu România (UE), vama Sculeni;
- ✚ 45 km de la frontiera cu Ucraina.
- ✚ 1 km de la nodul de cale ferată Mărculești
- ✚ 1 km de la baza petrolieră cu capacitatea de 14 000 tone
- ✚ 2 km de la instalații frigorifice cu capacitatea de 1 500 tone.

Rezidenții Aeroportului Liber Internațional au dreptul de a efectua următoarele activități: prestarea serviciilor de deservire la sol și de transport aerian ; comerțul cu ridicata, cu excepția

mărfurilor excluse din circuitul civil ; producția industrială a mărfurilor ; procesarea producției agroalimentare ; sortarea, ambalarea, marcarea și alte asemenea operațiuni cu mărfurile tranzitate prin Aeroportul Liber.

Parcuri industriale. În contextul globalizării și a liberalizării comerțului, parcurile industriale (PI) sunt văzute ca un instrument al dezvoltării industriale la nivel local. Prin gruparea în parcuri industriale, firmele mici, mijlocii sau chiar și cele mari pot obține o serie de avantaje de pe urma accesului la infrastructură, realizând economii la investițiile în activele corporale fixe, având acces la o piață a muncii calificată, la facilități de cercetare, educaționale și la alte inputuri. În RDN sunt amplasate 3 Parcuri industriale, și anume:

PI ”Răut” din mun. Bălți a fost creat în baza Hotărârii Guvernului nr.526 din 11.07.2013 Cu privire la acordarea titlului de parc industrial Societății pe Acțiuni ”Răut” pe un termen de 30 de ani. Întreprinderea administratoare a parcului industrial ”Răut” este S.A. ”Răut”, amplasat în mun. Bălți pe un teren cu suprafața de 9,51873 ha, proprietate publică a mun. Bălți.

PI „Răut” este o platformă de dezvoltare a întreprinderilor de producere, în special, în domeniul industriei automobiliste, industriei constructoare de mașini și TIC. Întreprinderile rezidente desfășoară activități în domeniul prelucrării metalelor, echipament hidroacustic, electronic, piese din cauciuc și mase plastice, servicii.

Parcul beneficiază de următoarele utilități: conducte de apă/canalizare, energie electrică, gaz, telecomunicații, salubritate/evacuarea deșeurilor.

PI ”Edineț a fost creat în baza Hotărârii Guvernului nr.666 din 02.09.2013 cu privire la acordarea titlului de parc industrial SRL „ECO-GARANT” și modificarea destinației unui teren. Parcul este amplasat în or. Edineț, pe un teren cu suprafața de 17,8989 ha, proprietate publică a or. Edineț, cu ieșire nemijlocită la drumul internațional M14 Chișinău - Cernăuți și ieșire la drumul european E583, la distanța de 63 km până la calea ferată din Otaci, la o distanță de circa 70 km de Aeroportul Internațional „Bălți”, la o distanță de circa 98 km de Aeroportul Internațional Liber „Mărculești” din apropierea or. Florești. Distanța de la terenul destinat Parcului Industrial până la Portul Liber Internațional „Giurgiulești” constituie circa 463 kilometri.

Pe terenul Parcului Industrial din Edineț domeniile de producție și de servicii vor fi preponderent următoarele: industria textilă și de confecții; prelucrarea pielii și fabricarea încălțăminte; producerea de mobilier; fabricarea de mașini și echipamente; producerea echipamentelor electrice și electrotehnice; industria auto; transporturi și comunicații (depozitare, prelucrare, ambalare).

PI „Bioenergagro”, a fost creat în baza Hotărârii Guvernului nr.1172 din 21.12.2010 cu privire la acordarea titlului de parc industrial Societății cu Răspundere Limitată „Bioenergagro”. Parcul este amplasat în satul Țarigrad, raionul Drochia, pe terenul cu suprafață de 13,49 ha și este proprietate privată a întreprinderii SRL „Bioenergagro”.

Deși PI „Bioenergagro” a primit titlul de parc industrial, totuși, pînă în acest moment, nu s-a reușit să se atragă investiții pentru a conecta PI la utilitățile publice și a-l face funcțional.

În prezent, societatea duce tratative cu partenerii privind inițierea finanțării următoarei etape a proiectului precum construirea infrastructurii tehnice și de producție.

Ca spații disponibile pentru amplasarea platformelor industriale în regiune, există încă două locații pentru care au fost elaborate studii de fezabilitate, privind crearea Parcului Industrial pe teritoriul întreprinderilor, și anume:

S.A. „Uzina de mașini de salubritate din Fălești”, cu statut de parc industrial, este amplasată în zona industrială a or. Fălești cu o suprafață de circa 13,2 ha.

Întreprinderea dispune de :

- Bloc administrativ – 615,9 m.p.
- Hale de producere – 41268 m.p.
- Forjerie și Turnătorie – 6258,6 m.p.
- Depozit – 3670 m.p.
- 2 puncte de pompare a apei – 325 m.p.
- Punct de comprimare – 490 m.p.
- Alte încăperi auxiliare.

Întreprinderea este amplasată în imediata vecinătate a drumului național R17, la 1,6km de la drumul național R16, care face legătură cu punctul de trecere a frontierei, Sculeni (33 km), și la 2,35 km de la stația Fălești a căii ferate.

Pentru facilitarea activității operaționale dispune de o linie de cale ferată de 1,5 km ce face legătură cu Calea Ferată a RM.

Punctul de conectare la sistemele de aprovizionare cu gaz natural se află la distanță de 1,2 km. Are acces la apă și canalizare.

Cu suportul financiar al Băncii Mondiale și al Programului Națiunilor Unite pentru Dezvoltare, pe teritoriul S.A. „Uzina de mașini de salubritate din Făleşti” a fost elaborat studiul de fezabilitate privind crearea Parcului Industrial pe teritoriul întreprinderii.

PI Zonei economice Libere ”Bălți”. Crearea parcului industrial pe teritoriul subzonei nr.3 a ZEL „Bălți”, cu o suprafață medie 2,5 – 5 mii m.p., la moment se află la etapa inițială de dezvoltare. Scopul creării PI în cadrul ZEL „Bălți” este intensificarea atractivității investiționale în baza utilizării posibilităților existente, incluzând regimul facilitat dublu al PI și ZEL ”Bălți”. Parcul va avea o infrastructură proprie, care va asigura utilitățile necesare funcționării rezidenților.

Incubatoare de afaceri. Alături de zonele economice libere și parcurile industriale în categoria structurilor de afaceri se includ și incubatoarele de afaceri (IA) care au rolul de a facilita progresul noilor afaceri în mod special în faza de lansare a acestora. În RDN își desfășoară activitatea 3 incubatoare de afaceri, inclusiv:

IA din Soroca - instituție publică fondată de Consiliul Raional Soroca în anul 2009, având ca misiune susținerea antreprenorilor începători din regiune, oferirea rezidenților săi, în mod gratuit, instruire în domeniile de maxim interes pentru activitatea practică a antreprenorilor, consultanță în rezolvarea problemelor cu care aceștia se confruntă și punerea la dispoziție infrastructura de care dispune, pentru dezvoltarea mai bună a afacerii lor.

Facilități de infrastructură și servicii oferite: spații de lucru echipate cu o gamă completă de sisteme de comunicații (internet, linii de telefonie fixă, fax), inclusiv sisteme de securitate și servicii de pază, acces la sala de conferințe, consultanță individuală, cursuri de instruire în afaceri, acces la finanțe, acces la baza de date cu clienți potențiali, facilitarea încheierii de parteneriate locale, regionale și naționale, asistență tehnică.

Producere: confecții, producerea mobilei din lemn natural, tipografie, producerea sucului natural din legume și fructe, producerea suvenirilor

Servicii - exportul de fructe și legume, amenajarea terenurilor aferente, publicitate, printare, foto-video, salon de fitness, servicii juridice, editarea ziarului, lucrări de reparații interne și externe, servicii în domeniul alimentației publice.

IA din Sângerei – instituție publică fondată de Consiliul Raional Sângerei, ce oferă servicii de suport și consultanță în afaceri întreprinderilor inovatoare aflate la început de activitate. Incubatorul a fost deschis în anul 2013 cu sprijinul ODIMM în concordanță cu prioritățile Guvernului RM de creare a infrastructurii de suport în afaceri adecvate necesităților mediului de afaceri, în deosebi din zonele rurale, cu suportul financiar al Uniunii Europene, în baza Matricei de Politici pentru Programul de suport Sectorial „Stimularea Economică în Zonele Rurale”.

Facilități de infrastructură și servicii oferite: arenda de spații la preț redus, servicii de consultanță în afaceri, contabilitate, consultanță juridică, organizarea conferințelor și seminarelor, analiza de piață pentru fezabilitatea afacerilor, suport financiar prin intermediul Fondului Revolving, acces gratuit la baza națională de informații în afaceri, match-making pentru afaceri, facilitarea accesului la clienți și parteneri, prin intermediul Rețelei Incubatoarelor de Afaceri din Moldova.

Firmele beneficiază de birouri dotate și utilate, suport consultativ și servicii de consultanță, precum și de susținere financiară în termeni de plăți limitate pentru utilități, internet, chirie, împrumuturi financiare fără dobândă etc.

IA din satul Larga, raionul Briceni - Instituție publică creată în anul 2013 în rezultatul implementării proiectului de dezvoltare regională „Inaugurarea incubatorului de afaceri din comuna Larga - un factor important în activitatea privind măsurile active de ocupare a tineretului din regiune”, implementat de ADR Nord din sursele Fondului Național pentru Dezvoltare Regională.

În cadrul incubatorului, întreprinderile beneficiază de birouri dotate și echipate, servicii de consultanță, precum și suport consultativ la achiziționarea echipamentului etc. De asemenea, în cadrul incubatorului de afaceri sunt organizate instruirii, cursuri de pregătire, întâlniri cu tinerii din regiune - promovarea interesului față de deschiderea unor afaceri.

Analiza SWOT Economie

PUNCTE TARI	PUNCTE SLABE
Structura economiei	
- Evoluția demografică pozitivă a mediului de afaceri. - Infrastructura de afaceri dezvoltată și funcțională (2 ZEL, 4 PI) - Spații de producție disponibile, inclusiv condiții pentru dezvoltarea antreprenoriatului. - Evoluția pozitivă a venitului din vânzări - Creșterea productivității în toate sectoarele - Rolul ascendent al IMM în structura economică - Mun. Bălți – principalul polarizator economic și cel mai important centru industrial și comercial - Creșterea potențialului semnificativ de influență la nivelul regiunii a or. Edineț și Soroca.	- Structură economică tradițională în care domină comerțul și agricultura - Profitabilitate scăzută a întreprinderilor - Productivitate scăzută în toate ramurile, cu precădere în agricultură - Număr redus de IMM-uri în zonele defavorizate și în mediul rural - Ponderea încă mare a sectorului agricol în economia urbană (orașele mici ar trebui să dezvolte industria de prelucrare)
Investiții	
- Creșterea investițiilor (în general) - Incubatoare de afaceri dezvoltate (Larga BR, Soroca, Balti, Sîngerei)	- Nivel scăzut al investițiilor în termeni nominali - Infrastructura fizică insuficient dezvoltată ca impediment pentru dezvoltarea regională și atragerea de investiții - Participarea slabă al autorităților locale la promovarea oportunităților investiționale - Disparitate intraregională în atragerea investițiilor

Inovație, Cercetare și Dezvoltare	
- Existența potențialului științific calificat - Existența Institutului de Cercetări pentru culturile de câmp Selecția - Existența parcurilor științifico-tehnologice și incubatoarelor de inovare - Pregătirea tinerilor cercetători prin doctorat și postdoctorat.	- Conexiunea slabă între cercetare, educație și mediul de afaceri - Dotarea insuficientă a structurilor de cercetare existente cu infrastructură performantă de cercetare
Industrie	
- Potențial industrial relativ diversificat - Producție fabricată și realizată în creștere - Resurse de materii prime (materiale de construcții, produse agroalimentare) - Industria de producere și prelucrătoare ca generatoare de locuri de munca	- Existența unor spații de producție nefolosite. - Scăderea aportului regiunii în plan național la fabricarea mai multor feluri de produse alimentare
Agriultura	
- Preponderența suprafeței agricole. Bonitatea pământului înaltă. - Diversitatea produselor agricole cultivate. - Existența industriei de procesare a materiei prime agricole. - RDN – lider național în ponderea producției agricole	- Degradarea pământului din cauza nerespectării asolamentului și tehnologiilor învechite. - Sectorul zootehnic în regres. - Uzura fizică și morală înaltă a utilajelor agricole.
Turism	
- Existența potențialului turistic (infrastructura hotelieră relativ dezvoltată, zone natural atractive, obiecte istorice)	- Nivel scăzut de dezvoltare a turismului regional
Servicii și comerț	
- Existența unei game largi de servicii - Sistem de telecomunicații bine dezvoltat inclusiv acces la Internet - Sporirea continuă a vânzărilor de mărfuri	- Tarife înalte la serviciile prestate populației - Volumul insuficient de mărfuri autohtone pe piața internă de consum. - Nivelul insuficient de pregătire profesională a persoanei încadrate în comerț și servicii. - Preponderența sectorului Comerț
OPORTUNITĂȚI	RISURI
Structura economiei	
- Posibilitatea dezvoltării afacerilor inovatoare prin accesarea la diferite programe de finanțare.	- Fiscalitatea împovărătoare - Dependența de importul resurselor energetice - Invadarea pieței cu produse de import - Piața de desfacere joasă
Investiții	
- Politica statului orientată spre integrare europeană	- Lipsa climatului investițional favorabil pentru investitori - Posibilitățile reduse ale statului în domeniul finanțării investițiilor în infrastructură
Inovație, Cercetare și Dezvoltare	
- Elaborarea politicii (cadrului strategic) de inovare de și transfer tehnologic în regiune - Posibilitatea participării cercetătorilor din RDN la noul program cadru pentru cercetare al UE (Orizont 2020). - Creșterea ponderii companiilor cu capital străin	- Plecarea celor mai buni cercetători la Chișinău și peste hotarele țării - Învechirea infrastructurii de cercetare.
Industrie	
- Piețe de desfacere UE	- Utilaj învechit
Agricultură	

- Existența piețelor de capital și investiționale pentru sectorul agricol. - Posibilități de practicare a agriculturii ecologice.	- Prețuri ridicate pentru achiziționarea de mașini, utilaje agricole, semințe, îngrășăminte, lucrări agricole. - Migrația tinerilor din mediul rural - Nivel ridicat al sărăciei în mediul rural
Turism	
- Existența proiectelor de asistență externă pentru dezvoltarea turismului. - Ospitalitate tradițională. - Regimul de vize. - Evenimente tursitice (sărbători naționale).	- Infrastructura de utilități (apă, canalizare, management al deșeurilor) deficitară în zonele rurale. - Infrastructura de transport neadaptată la standardele comunitare
Servicii și Comerț	
- Intensificarea relațiilor cu UE - Aplicarea tehnologiilor moderne în comerț prin sporirea investițiilor străine. - Dezvoltarea rețelelor de comunicații - Dezvoltarea serviciilor online	- Economia tenebră și traficul ilicit de mărfuri; - Existența concurenței neloiale pe unele segmente de piață. - Dependența pieței interne de importuri. - Lipsa culturii business-ului - Infrastructura calității subdezvoltată comparativ cu economiile occidentale. - Capacitățile reduse ale agenților economici de a implementa sisteme de gestiune a calității.

CONCLUZII LA CAPITOLUL IV

Din punct de vedere al nivelului de dezvoltare economică, RDN este considerată a fi o regiune dezvoltată cu potențial de creștere ridicat. Sectorul antreprenorial este caracterizat de un număr relativ ridicat de întreprinderi, acest indicator plasând Regiunea pe locul trei la nivel național. IMM din RDN continuă să reprezinte coloana vertebrală a economiei regionale, ele numărând 98% dintre întreprinderile cu activitate în sectoarele economice regionale, având o contribuție vitală la creșterea economiei regionale.

Economia Regiunii se bazează în principal pe sectorul terțiar (cu pondere mare a comerțului), pe industrie (aici fiind reprezentate aproape toate sectoarele industriale, cu preponderența industriei prelucrătoare) și pe sectorul agricol. Turismul rămâne a fi deocamdată un sector mai puțin valorificat.

Cu toate acestea, întreprinderile în regiune au o productivitate a muncii redusă, inferioară mediei naționale. Cele mai scăzute productivități se înregistrează în agricultură și servicii. Productivitatea scăzută în agricultură este determinată de restructurarea lentă a acestei ramuri, de necoresponderea factorilor de producție (capitalul uman (vârsta, pregătire), echipamente, capital). Parcul de utilaje agricole rămâne insuficient, majoritatea întreprinderilor agricole confruntându-se cu un grad foarte scăzut de mecanizare.

Peste 30% din potențialul industrial al regiunii este concentrat în mun. Bălți. Deaceia, în evoluția viitoare a sectorului industrial, este foarte important de stimulat dezvoltarea industriei rurale în

regiune, care ar asigura folosirea mai completă a forței de muncă tinere și creșterea veniturilor populației din mediul rural. Respectiv, industrializarea Regiunii va condiționa creșterea gradului de urbanizare.

Regiunea Nord este caracterizată de o infrastructură de afaceri bine dezvoltată, care include: zone economice libere, parcuri industriale, incubatoare de afaceri, care oferă toată infrastructura necesară activităților de producție și care asigură creșterea nivelului de dezvoltare a regiunilor unde sunt amplasate, creșterea nivelului de ocupare și a veniturilor populației. Totodată, la momentul actual multe din zonele și întreprinderile industriale din regiune nu sunt utilizate. În acest sens, este necesară adoptarea unui program regional de regenerare a zonelor industriale și crearea în locul acestora a unei rețele de parcuri industriale moderne care să ofere toată infrastructura comună, energetică, de transport și telecomunicații necesară pentru desfășurarea unor activități industriale. Astfel de parcuri pot fi create practic în fiecare raion din regiune. Pentru aceasta este nevoie în primul rând de atragerea investițiilor.

Este de menționat, că majoritatea investițiilor naționale și străine sunt localizate în zona capitalei, în timp ce regiunile suferă de un deficit acut de investiții. Un impediment semnificativ pentru atragerea de investiții în diferite domenii de activitate a regiunii este starea deficientă a infrastructurii, precum și participarea slabă a autorităților locale la promovarea oportunităților investiționale în diferite sectoare ale regiunii.

În ceea ce privește evoluția viitoare a sectorului terțiar, accentul ar trebui să fie pus mai puțin pe comerț și mai mult pe dezvoltarea serviciilor moderne, bazate pe cunoaștere - fiind domenii cu aport sporit de valoare adăugată brută.

V. SOCIETATE, CAPITAL UMAN

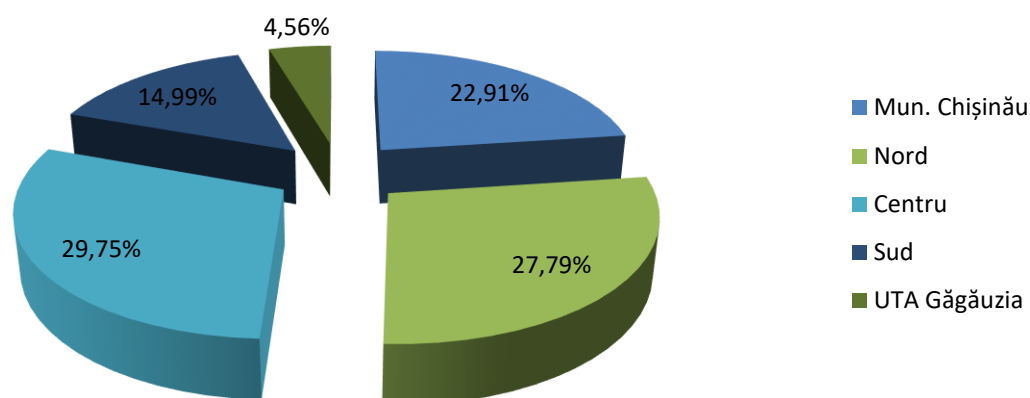
5.1. Populația și structura demografică

Numărul populației

Cunoașterea evoluțiilor numărului și structurilor populației, ale fenomenelor și proceselor demografice, atât la nivelul întregii țări, cât și pe regiuni de dezvoltare, este esențială pentru identificarea dezechilibrelor și proceselor cu impact negativ sau pozitiv asupra dezvoltării economice și sociale. Orice studiu demografic începe cu determinarea numărului populației totale.

La 1 ianuarie 2016 populația stabilă în RDN a fost de 987.475 locuitori, reprezentând circa 27,8% din populația totală a țării.

Distribuția populației în Republica Moldova pe regiuni de dezvoltare, 2016

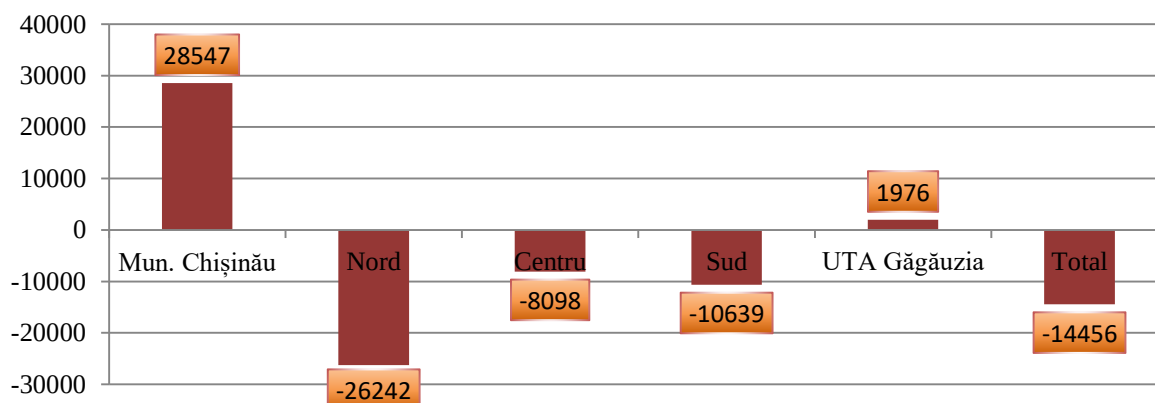

Cel mai mare număr de populație în regiune, circa 15% (150.739 locuitori), se concentrează în mun. Bălți și 10% (100.078 locuitori) în r-ul Soroca. În timp ce în r-ul Dondușeni locuiesc numai 4,3% (4.852 locuitori) din numărul total al populației regiunii. Distribuția populației în profil raional este în mare măsură determinată de nivelul de dezvoltare a acestora.

Ritmul de creștere a populației

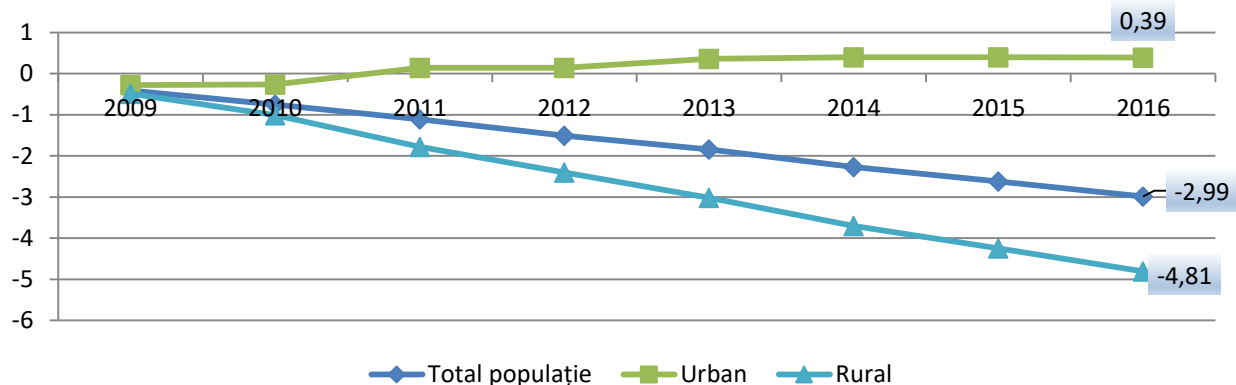
Pe ansamblul anilor 2009-2016 regiunea marchează un trend descendent al populației, înregistrând o scădere cu 26,2 mii persoane, cea mai mare în profil regional.

Modificarea numărului populației pe regiuni de dezvoltare, 2009-2016, persoane

În cele ce urmează este redată rata de creștere a populației la nivel regional total și pe medii, fiind calculată pentru fiecare an în parte raportat la numărul populației din anul 2008.

**Evoluția ratei de creștere a populației pe medii de reședință 2009-2016
raportat la 2008 (%)**

Din graficul de mai sus se poate observa că rata de creștere a populației pe total regiune ia valori negative pe tot parcursul perioadei analizate. Pe medii de reședință descreșterea este mai mare în mediul rural (cu 4,81%), ca urmare a migrației interne și externe. În timp ce în mediul urban are loc o ușoară creștere cu 0,4%, datorită migrației intra-regionale dinspre rural spre urban.

Evoluția populației în această perioadă a fost negativă pentru toate unitățile administrativ-teritoriale cuprinse în regiune, cu excepția mun. Bălți, unde numărul populației a crescut cu 2639 locuitori (sau cu 1,78%). Cea mai mică rată de creștere se regăsește la nivelul r-lui Dondușeni (-6,64%).

Tabelul 14. Evoluția populației RDN în profil teritorial, persoane

	01.01.2009	01.01.2016	Abaterea 2016/2009, (+,-)	Ritm de creștere 2016/2009, %
RDN	1013717	987475	-26242	97,41
Mun. Balti	148100	150739	2639	101,78
Briceni	76201	72893	-3308	95,66
Dondușeni	45902	42852	-3050	93,36
Drochia	91000	87437	-3563	96,08
Edinet	83600	80719	-2881	96,55
Falești	93102	91490	-1612	98,27
Florești	91000	87556	-3444	96,22
Glodeni	62502	59649	-2853	95,44
Ocnita	56502	53978	-2524	95,53
Rîșcani	70900	67929	-2971	95,81
Sîngerei	93800	92155	-1645	98,25
Soroca	101108	100078	-1030	98,98

Densitatea populației

Densitatea populației în regiune respectă evoluția generală a populației, fiind în descreștere față de anii precedenți. Astfel, în anul 2016 densitatea populației atinge valoarea de 98,6 loc/kmp față de 101,2 loc/kmp în anul 2009.

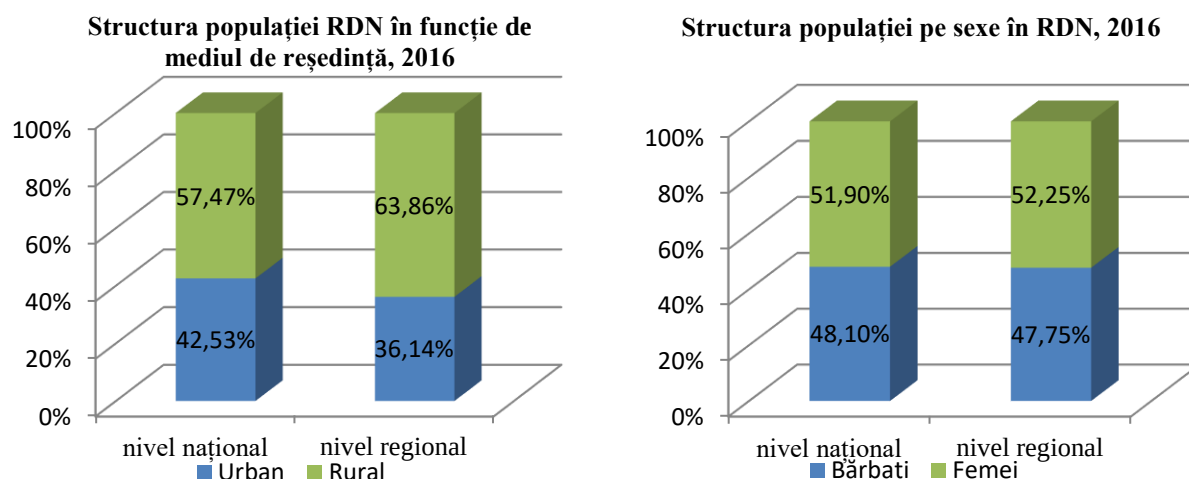
Cel mai ridicat nivel al densității îl deține mun. Bălți cu 1932,4 loc/kmp, datorită menținerii ritmului de dezvoltare care a afectat în mod deosebit evoluția municipiului. Cel mai scăzut nivel al densității este în r-ul Dondușeni - 66,5 loc/kmp, aici fiind înregistrată și cea mai mare scădere a indicatorului, unde diferența dintre densitatea înregistrată în anul 2016 și cea din anul 2009 a fost de 4,8 loc/kmp.

Pe tot parcursul perioadei analizate (2009-2016) densitatea populației regiunii se plasează sub media existentă la nivel național, deși mun. Bălți înregistrează valori peste cele naționale în perioada de referință.

Structura populației pe medii de reședință și pe sexe

Din punct de vedere al distribuției pe cele două medii de reședință la nivelul RDN în anul 2016 se constată o diferență mare între populația urbană (36,14%) și populația rurală (63,86%), fapt explicat prin gradul scăzut de urbanizare în regiune. Ponderea populației urbane în regiune s-a situat sub media națională (42,53%).

În ceea ce privește structura populației pe sexe se constată o stabilitate pe parcursul ultimilor șase ani, și anume ponderea populației masculine este mai scăzută decât ponderea populației feminine, situație similară pentru toate raioanele regiunii. Prin urmare, populația masculină constituie 47,68% față de populația feminină care reprezintă 52,32%. Cea mai mare discrepanță de gen se observă în municipiul Bălți și r-ul Dondușeni, unde la 1000 bărbați revin respectiv 1.182 și 1.166 de femei.

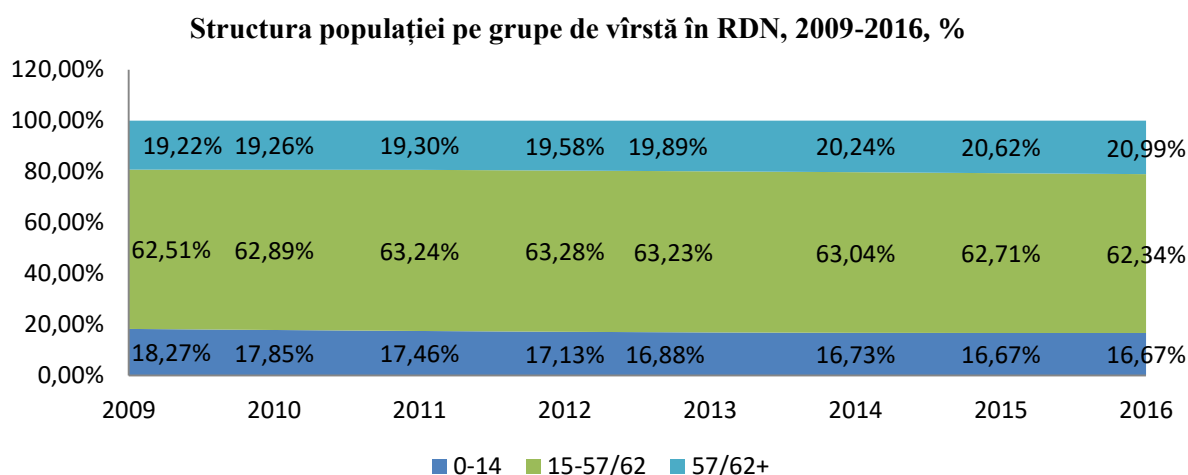

Structura populației pe grupe de vârstă

Analizînd structura populației pe grupe de vârstă, la nivelul anului 2016 se constată că populația cu vîrsta aptă de muncă cuprinsă între 15-57/62 ani reprezintă segmentul majoritar în regiune, constituind 62,34% din total populație.

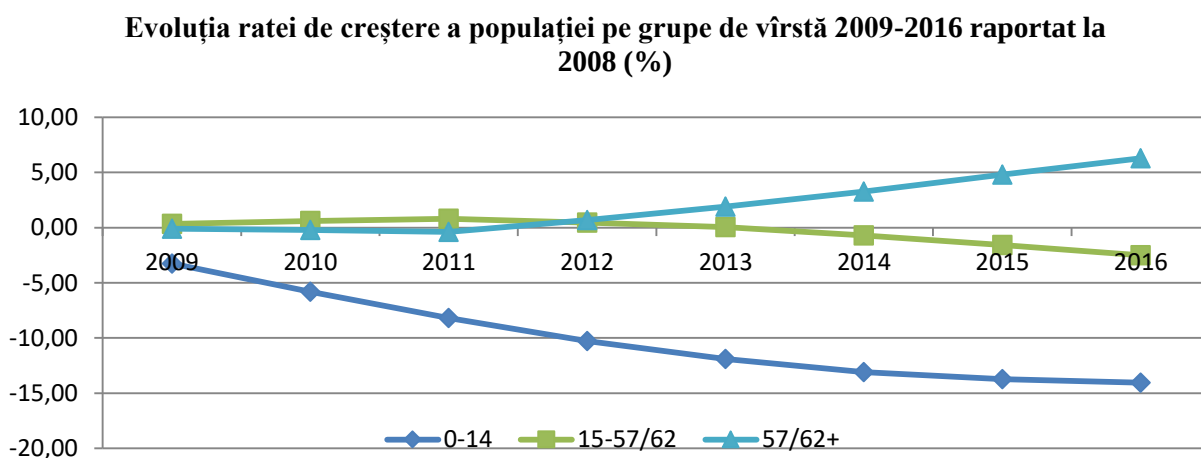
Ponderea aferentă grupei de vîrstă 0-14 ani se situează în jurul valorii 16,67%. Iar populația în vîrstă de peste 57/62 ani acoperă circa 21% din totalul populației regionale situîndu-se peste media națională (16,82%).

Este de remarcă că, RDN are procentul cel mai redus de populație în vîrstă de muncă (62,34%), având cel mai mare procent de vîrstnici la nivel național (20,99%).

Prin urmare, în RDN structura pe vîrstă a populației relevă tendințe caracteristice procesului de îmbătrînire demografică, datorat în special scăderii natalității care a determinat reducerea populației tinere (pînă la 15 ani) și creșterea populației vîrstnice (de 60 ani și peste). Nu în ultimul rînd modificarea structurii a fost influențată și de procesele migraționiste. Fenomenul îmbătrînii populației se evidențiază pe tot parcursul perioadei analizate (2009-2016), numărul persoanelor sub limita vîrstei de muncă și a persoanelor în limita vîrstei de muncă fiind în scădere, în timp ce numărul persoanelor cu vîrsta de peste 60 ani este în creștere.

Astfel, populația tînă sub 15 ani s-a micșorat în anul 2016 față de 2008 cu aproximativ 14,04%, în timp ce populația cu vîrsta de peste 62 ani a crescut cu 6,29%.

În structura pe vârste a populației în profil teritorial transformările s-au manifestat la fel prin micșorarea numărului populației tinere și creșterea ponderii populației vârstnice. Localitățile cu cel mai înalt nivel de îmbătrânire (ponderea pensionarilor în totalul populației depășește 20%) sunt: Dondușeni, Drochia, Edineț, Briceni, Rîșcani și Ocnița, Glodeni, Florești.

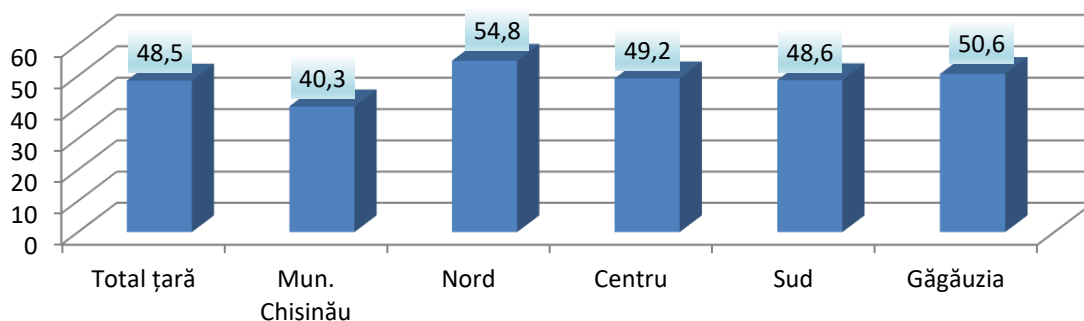
Tabelul 15. Structura populației pe grupe de vârstă în RDN la data de 01.01.2016

	Numărul populației, total, pers.	Sub vîrsta aptă de muncă		În vîrsta aptă de muncă		Peste vîrsta aptă de muncă	
		pers.	%	pers.	%	pers.	%
Nord	987.475	164.600	16,67	615.631	62,34	207.244	20,99
Mun. Bălți	150.739	22.481	14,91	100.217	66,48	28.041	18,60
Briceni	72.893	11.764	16,14	44.417	60,93	16.712	22,93
Dondușeni	42.852	6.692	15,62	25.256	58,94	10.904	25,45
Drochia	87.437	14.260	16,31	51.953	59,42	21.224	24,27
Edineț	80.719	13.270	16,44	48.321	59,86	19.128	23,70
Fălești	91.490	17.227	18,83	56.945	62,24	17.318	18,93
Florești	87.556	15.226	17,39	54.514	62,26	17.816	20,35
Glodeni	59.649	10.547	17,68	36.734	61,58	12.368	20,73
Ocnița	53.978	7.766	14,39	34.000	62,99	12.212	22,62
Rîșcani	67.929	11.446	16,85	41.013	60,38	15.470	22,77
Sîngerei	92.155	18.031	19,57	57.806	62,73	16.318	17,71
Soroca	100.078	15.890	15,88	64.455	64,40	19.733	19,72

Îmbătrânirea populației ridică probleme complexe asupra evoluției raportului de dependență demografică (dependență demografică este raportul dintre persoanele neapte de muncă (persoane de sub 15 ani și peste 60 ani) și populația în vîrstă de muncă exprimat la 100 de persoane).

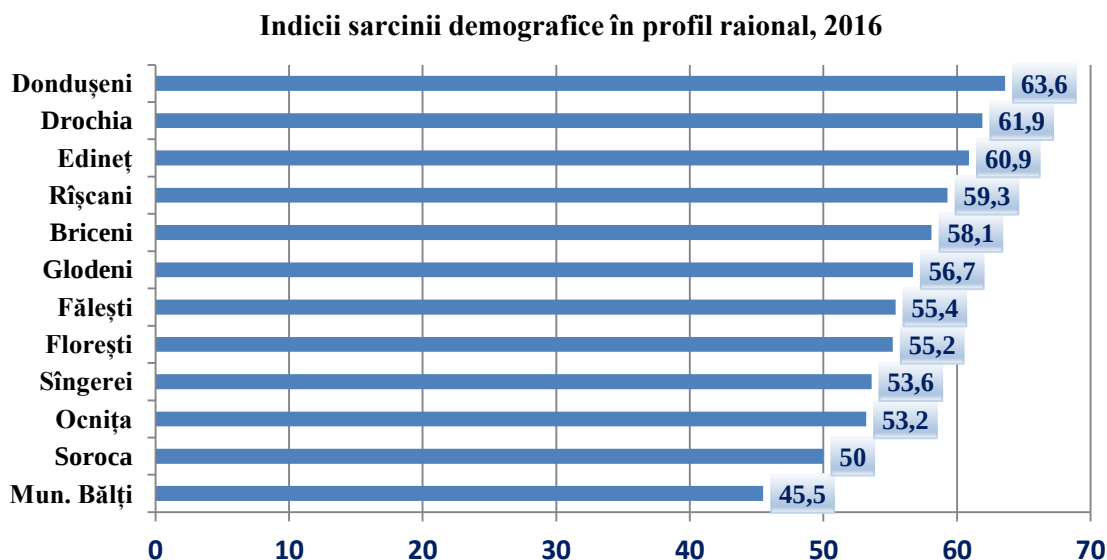
Astfel, în anul 2016 indicele sarcinii demografice în RDN a înregistrat cel mai ridicat nivel (54,8 de persoane dependente la 100 de persoane în vîrstă de muncă), depășind media pe țară (48,5).

Indicii sarcinii demografice pe regiuni de dezvoltare (numărul copiilor în vîrstă de 0-14 ani și bătrînilor în vîrstă de 60 ani și peste la 100 persoane în vîrstă de 15-59 ani), 2016

În profil teritorial, cel mai ridicat raport de dependență din regiune se înregistrează în r-ul Dondușeni, unde la 100 de persoane în limita vârstei de muncă revin 63,1 de persoane dependente.

Cel mai scăzut raport de dependență economică este în mun. Bălți, situat sub media regiunii (42,8 de persoane dependente la 100 de persoane în vîrstă de muncă).

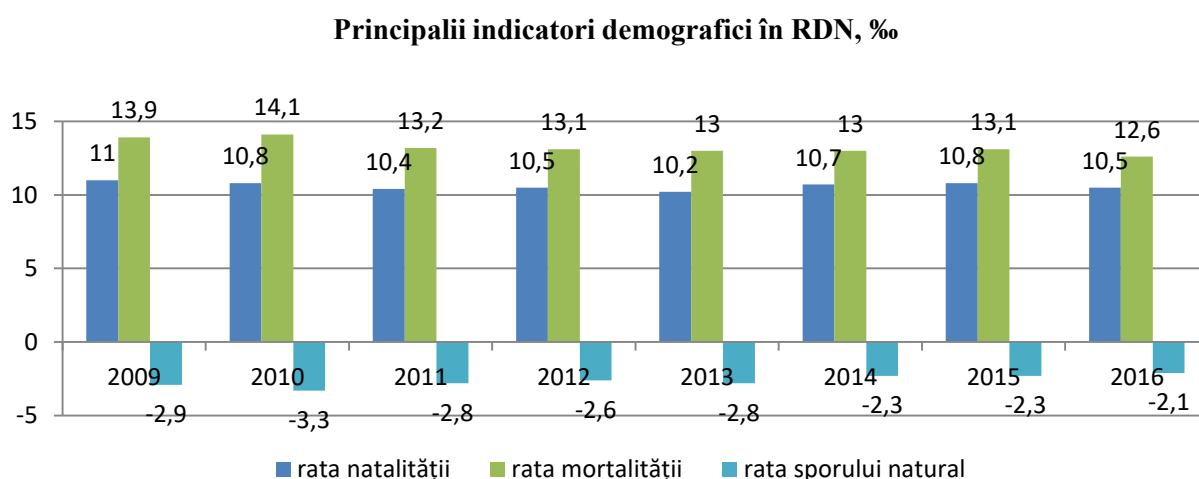

Mișcarea naturală a populației

Indicatorul care sintetizează mișcarea naturală a populației este sporul natural, calculat ca diferență între numărul nașcuților vii și numărul deceselor dintr-o perioadă de referință.

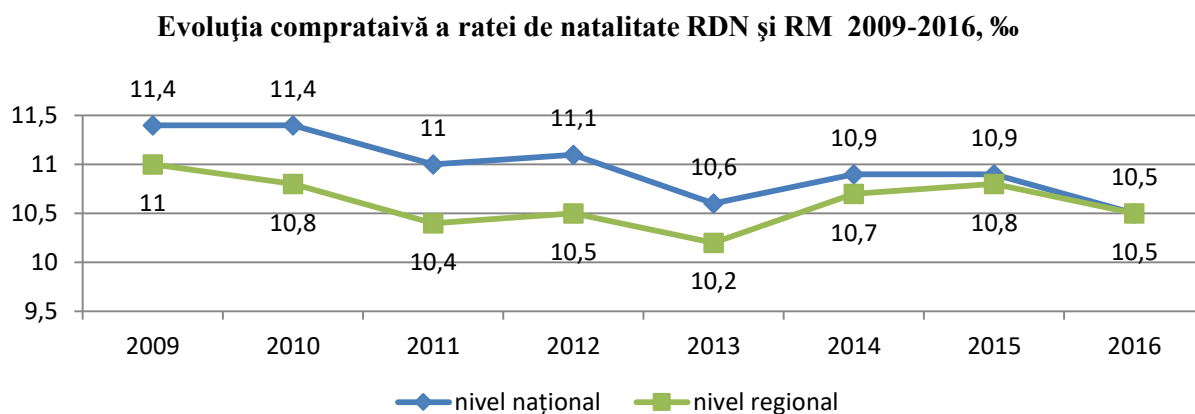
Rata sporului natural la nivelul RDN a fost preponderent negativă pe toată perioada analizată (2009-2016), înregistrînd în anul 2016 nivelul de -2,1‰ față nivelul național de -0,3‰.

Mun. Bălți și r-ul Sîngerei sunt singurele regiuni care au marcat un spor natural pozitiv în anul 2016 (respectiv de 1,1‰ și 2,1‰).

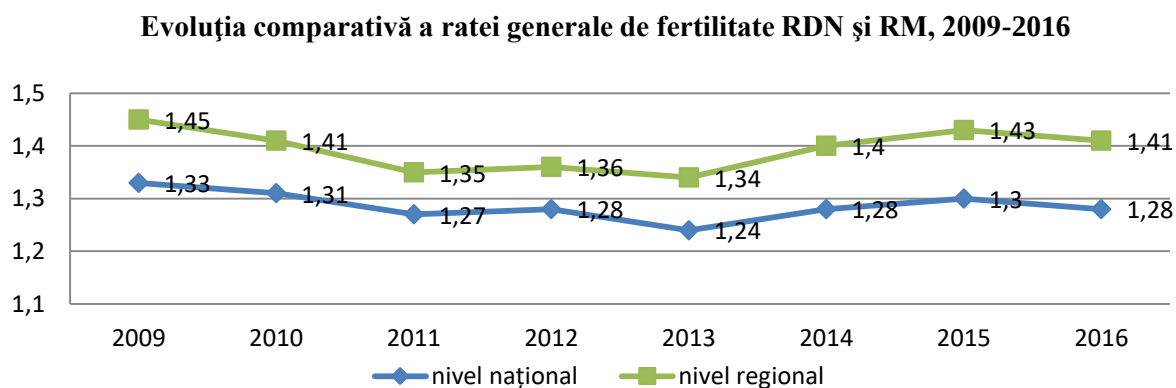

Trendul negativ al sporului natural a fost determinat de scăderea continuă a ratei natalității și nivelul ridicat al ratei mortalității.

În perioada anilor 2009-2016 rata natalității relevă o fluctuație nesemnificativă la nivelul RDN, valoarea maximă atingându-se în anul 2009 (11‰), iar cea minimă în anul 2013 (10,2‰). În profil raional, cea mai mare rată a natalității a fost înregistrată în raionul Sîngerei (12,9‰) și cea mai mică valoare în raionul Ocnița (8,2‰).

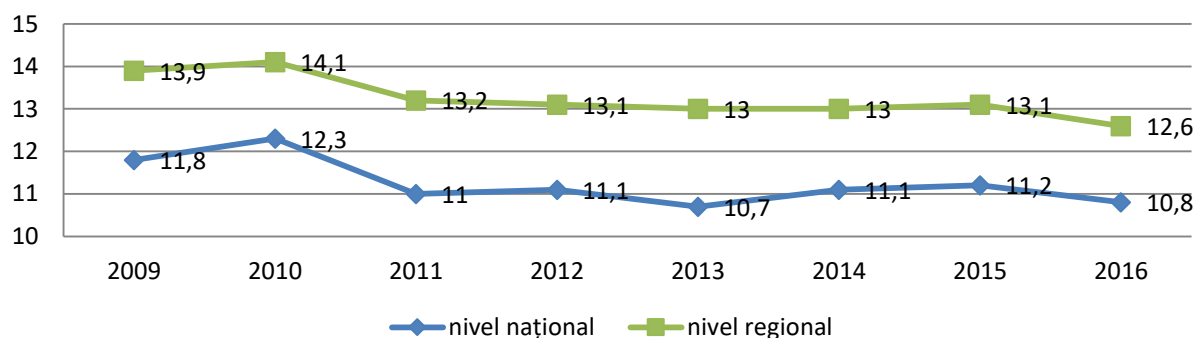

Principalul factor care influențează natalitatea este fertilitatea populației. În ultimii ani rata totală de fertilitate marchează o traiectorie descendentă, și în anul 2016 atinge nivelul de 1,41, superioară nivelului național. Totodată valoarea acestui indicator se află sub limita nivelului critic (1,5). Este de menționat, că pentru o înlocuire simplă a generației părinților de către copii rata de fertilitate trebuie să constituie 2,2.

Mortalitatea la nivelul regiunii a fost superioară natalității pe tot parcursul perioadei 2009-2016, determinînd un spor natural negativ, situație întâlnită și la nivel de țară. De asemenea se constată, că regiunea are o rată a mortalității cu mult mai mare decît rata la nivel național (în 2016 - 12,6‰ față de 10,8‰ la nivel național), plasînd-o pe primul loc în țară. Cea mai mare rată a fost înregistrată în r-ul Dondușeni (16,4 decedați la 1000 persoane) și cea mai scăzută valoare s-a înregistrat în mun. Bălți (8,5 decedați la 1000 persoane).

Evoluția comparativă a ratei mortalității generale RDN și RM 2009-2016, ‰

Structura mortalității pe cauze de deces relevă, că cele mai multe decese (60,9%) au drept cauză bolile aparatului circulator urmate de tumori (15,7%), bolile aparatului digestiv (7,3%), accidente, intoxicații și traumatisme (6,2%).

Tabelul 16. Decedați pe principalele clase ale cauzelor de deces la 100.000 locuitori, 2016

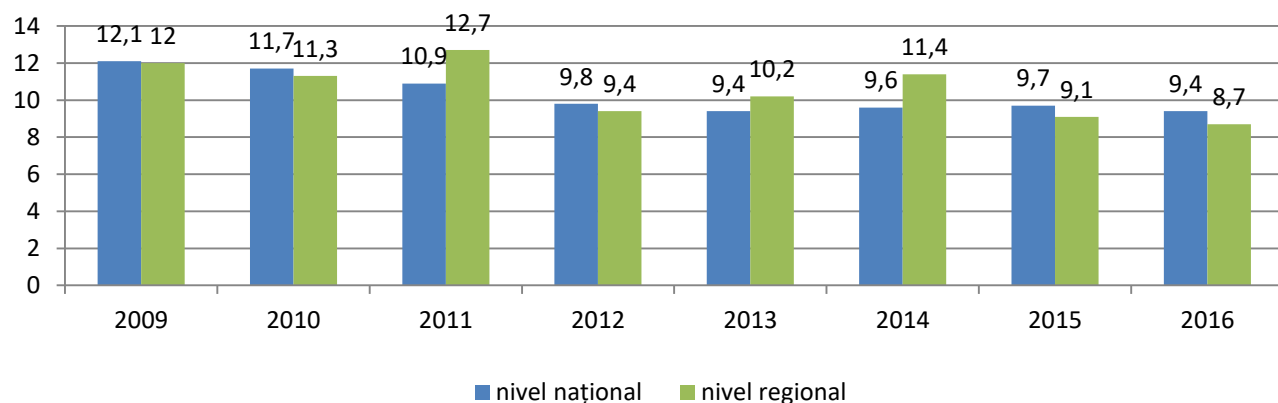
	Total pe cauze de deces	Boli ale aparatului circulator	Tumori maligne	Boli ale aparatului digestiv	Accidente, intoxicații și traume
RDN	1262,59	768,63	197,87	92,03	78,44
Mun. Balti	851,03	453,66	199,35	60,93	49,67
Briceni	1431,13	864,18	213,29	83,94	100,45
Donduseni	1645,45	1061,81	215,64	63,29	96,1
Drochia	1391,5	777,27	235,36	106,77	83,81
Edinet	1371,36	895,61	195,02	90,68	89,44
Falesti	1274,6	810,31	185,06	117,17	52,56
Floresti	1405,8	909,3	181,17	105,49	96,32
Glodeni	1242,02	737,82	169,75	90,76	85,71
Ocnita	1412,07	799,99	262,32	117,21	78,14
Riscani	1446,17	917,34	208,28	116,7	97,49
Singerei	1075,4	683,26	155,34	77,12	76,04
Soroca	1242,45	758,67	186,92	94,96	77,97

Mortalitatea înaltă în cazul bolilor aparatului circulator, este determinată de structura pe vîrste a populației din regiune, unde este mare ponderea persoanelor de vîrstă înaintată.

Unul dintre indicatorii nelipsiți din publicațiile interne și internaționale de profil, fiind considerat un indice al bunăstării și nivelului cultural al unui popor, este mortalitatea infantilă (numărul copiilor decedați în vîrstă sub un an).

Pe ansamblul anilor 2009-2016 mortalitatea infantilă în regiune marchează o fluctuație evidentă, cel mai înal nivel fiind înregistrat în anul 2011 (12,7‰) și cel mai mic nivel – în anul 2016 (8,7‰), după care urmează o ușoară descreștere, astfel în anul 2016 fiind atins nivelul de 8,7‰.

Evoluția comparativă a ratei de mortalitate infantilă în RDN și RM 2009-2016, ‰

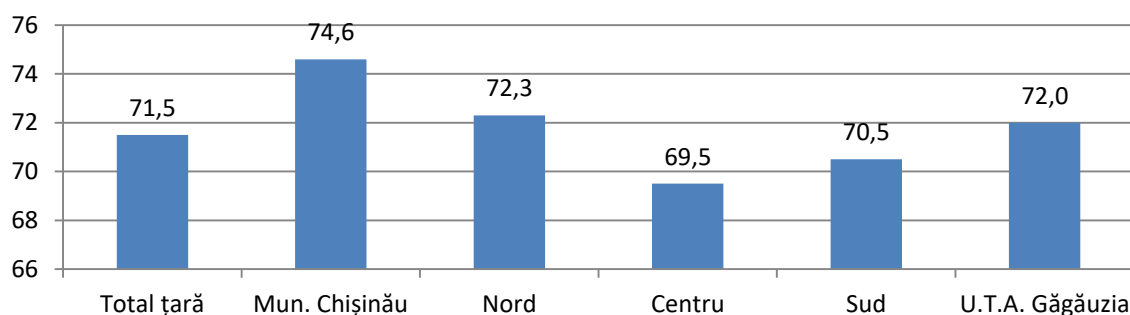
În profil raional cel mai ridicat nivel a mortalității infantile se înregistrează în r-ul Glodeni (14,4‰), iar cel mai scăzut în r-ul Briceni (2,9‰).

Durata medie de viață

Durata medie de viață rămâne a fi unul dintre indicatorii cei mai utilizați pentru măsurarea stării de sănătate și a nivelului de dezvoltare al unui popor.

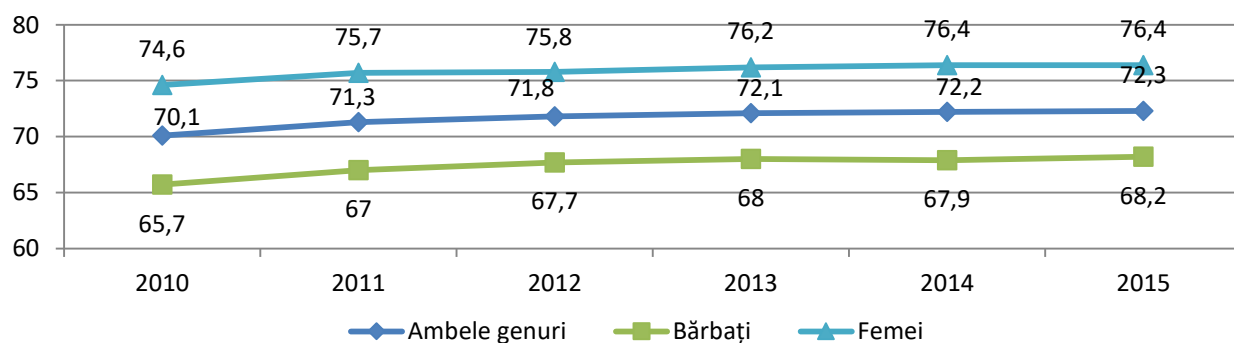
În anul 2015 durata medie de viață în regiune a fost de 72,3 ani, fiind superioară nivelului național (71,5 ani).

Durata medie de viață pe regiuni de dezvoltare, 2015

În ceea ce privește evoluția duratei medii de viață, în intervalul 2010-2015, aceasta a crescut cu 2,2 ani.

Evoluția duratei medii de viață în perioada 2010-2015 în RDN, ani

Graficul de sus ne indică de asemenea existența diferenței între bărbați și femei. Astfel, în medie pe regiune femeile trăiesc mai mult decât bărbații cu 8,2 ani. Acest decalaj se datorează nivelului mai înalt al mortalității premature a bărbaților.

Migrația

Informațiile statistice despre fenomenul migrației externe sunt relativ limitate, numărînd doar populația înregistrată statistic. În realitate, dinamica acestui fenomen este mult mai amplă, o mare parte din persoanele plecate din țară nu apar în statistici. În cele mai multe cazuri este vorba de persoanele plecate în căutarea unui loc de muncă.

În ceea ce privește migrația externă, la nivelul anului 2016, din numărul total al populației regiunii 86,9 mii persoane (8,8%) au fost plecate în străinătate. Față de 2009 acest indicator a înregistrat o creștere cu 17,6%. Totodată față de 2014 numărul celor plecați în cautarea locurilor de muncă scade cu 14,4 mii persoane.

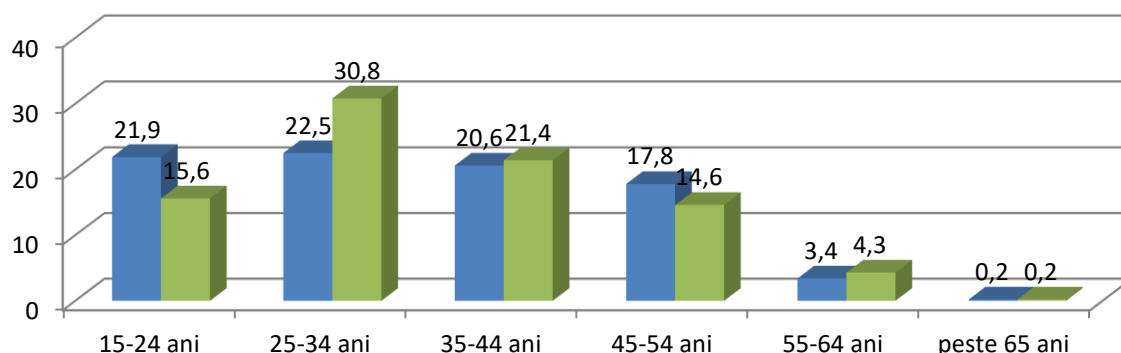
Analizînd destinația persoanelor plecate, se constată că direcțiile prioritare de emigrare în anul 2016 au fost Rusia (68,0%) și Italia (6,8%). Această situație este caracteristică pentru toată perioadă de analiză. Alte țări de destinație sunt Ucraina, Portugalia, Israel și Grecia.

Tabelul 17. Populația de 15 ani și peste, plecată la lucru sau în cautare de lucru, peste hotare mii persoane

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Toate țările	86,4	89,7	93,0	98,0	101,6	101,3	97,6	86,9
Rusia	71,1	73,1	79,3	85,5	84,2	85,3	81,2	68,0
Italia	6,3	8,6	6,3	5,8	5,8	5,7	6,2	6,8

Cel mai mult afectați de fenomenul migrației sunt persoanele cu vîrsta cuprinsă între 25-44 ani și 25-44 ani. Aceste grupe reprezintă circa 67,8% din totalul populației plecate peste hotare.

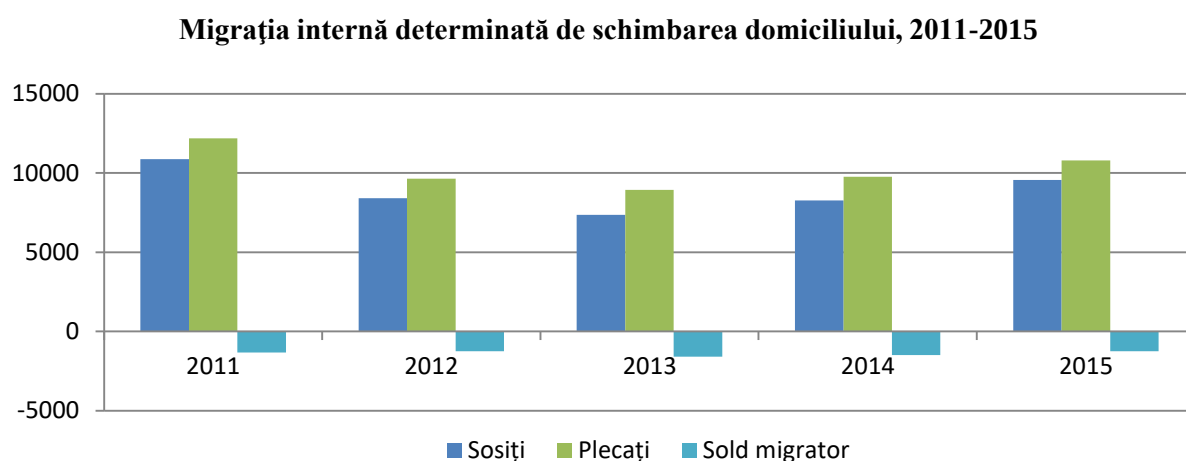
Populația plecată pe grupe de vîrstă, mii persoane, 2016

În ceea ce privește repartitia pe sexe a persoanelor plecate în străinătate, nivelul predominant îl înregistrează bărbații cu 62,2% față de 24,8% pentru femei (anul 2016). Aceasta situație se pastrează pe toată perioada analizată 2009-2016.

Schimbările social-economice din țară au determinat o intensă mobilitate teritorială a populației, caracterizată prin fenomenul migrației interne. Importante mișcări a populației la nivel intra-regional au loc în regiune, mai ales se constată o migrare a populației tinere rurale către oraș. Acest fenomen este determinat în mare măsură de unii factori social-economici, precum: oportunități mai mari pe piața muncii în mediul urban, nivel de salarizare mai atractiv, concentrarea unităților școlare în mediul urban.

În anul 2015 la nivelul RDN, se înregistrează un sold negativ în ceea ce privește migrația internă. Diferența este de 1235 de persoane în favoarea celor plecați față de cei sosiți. De menționat, că soldul migratoriu este negativ pentru toată perioada analizată.

În profil raional, numai în mun. Bălți se constată un sold pozitiv al migrației interne, datorită atracției pe care o exercită municipiul în regiune.

5.2. Piața muncii

În cadrul acestei părți a studiului au fost analizați indicatorii precum: populația activă, populația ocupată, șomajul, împreună cu ratele aferente. De asemenea, a fost analizată populația în funcție de principalele sectoare de activitate.

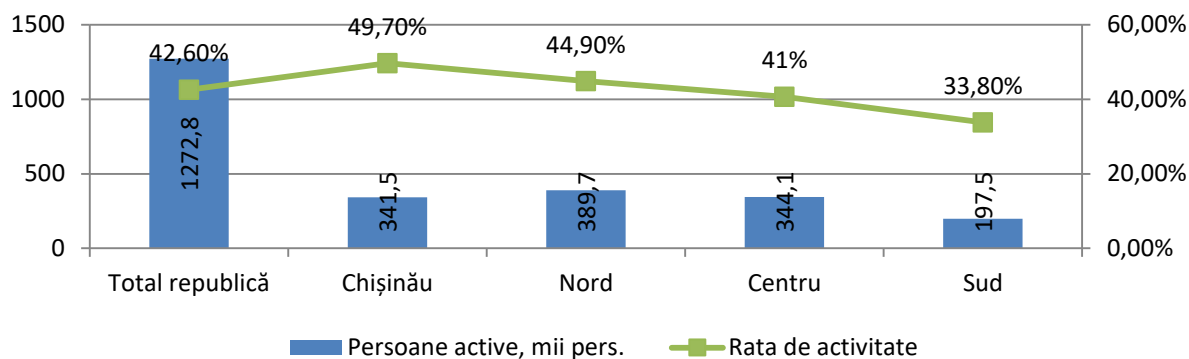
Populația activă

Din punct de vedere economic, *populația activă* reprezintă acea parte din populație care furnizează forță de muncă disponibilă pentru producția de bunuri și servicii în timpul perioadei de referință, incluzând populația ocupată și șomerii.

Rata de activitate a populației – proporția populației active de 15 și peste în populația totală de aceeași categorie de vîrstă.

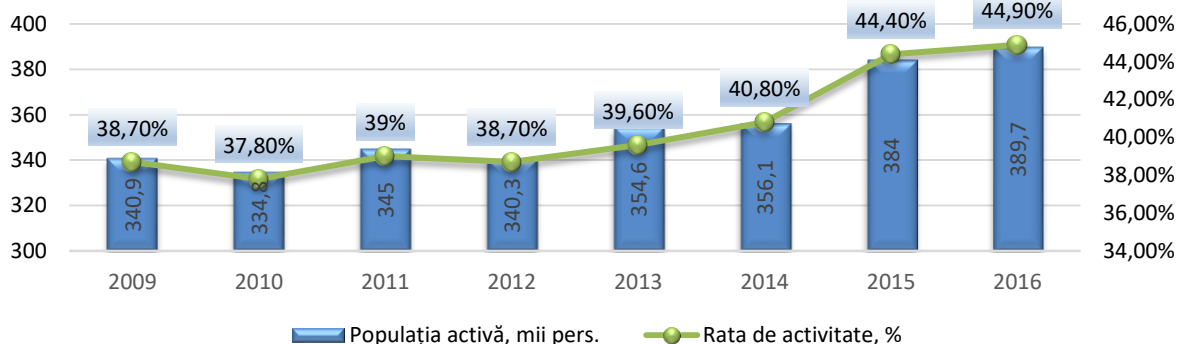
La nivelul anului 2016, RDN dispunea de un total de 389,7 mii persoane active, constituind 30,6% în numărul total al populației active pe țară. Rata de activitate a populației a reprezentat 44,9%, depășind nivelul național (42,6%) și plasându-se pe locul doi în republică, după mun. Chișinău.

Populația activă și rata de activitate pe regiuni de dezvoltare, 2016

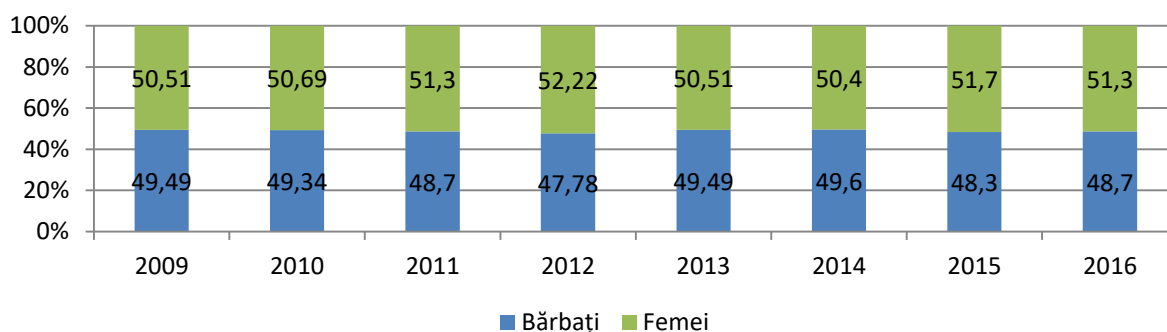
Pe ansamblul anilor 2009-2016 numărul total al populației economic active în regiune a cunoscut o creștere cu 48,8 mii persoane sau cu 14,3%. Rata de activitate a populației active marchează aceeași tendință în perioada analizată, atingând în anul 2016 cel mai înalt nivel - 44,90%.

Evoluția populației active și a ratei de activitate în RDN

În totalul populației economic active atât femeile, cât și bărbații dețin ponderi aproximativ egale pe tot parcursul perioadei analizate (2009-2014), cu o ușoară preponderență a femeilor în numărul total al populației active.

Structura populației active pe sexe, 2009-2016, %

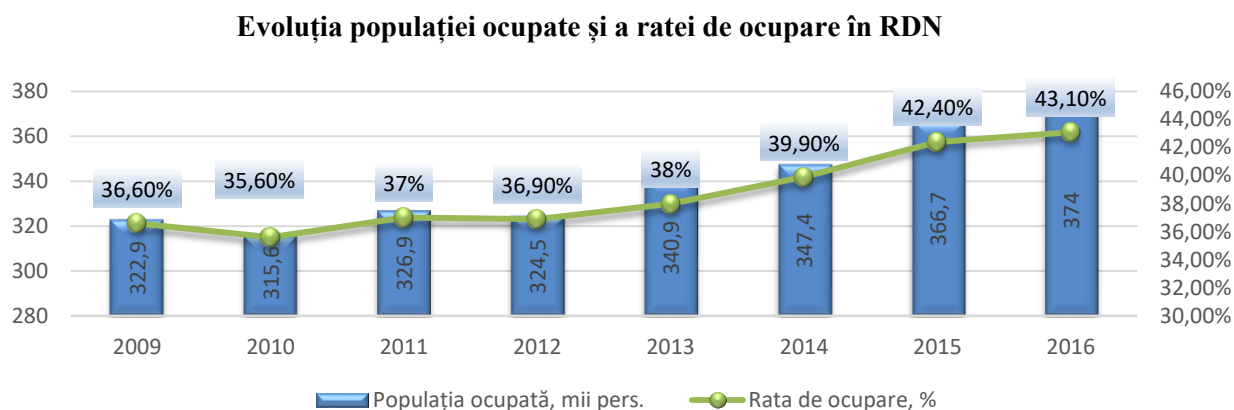

Populația ocupată

Populația ocupată cuprinde toate persoanele de 15 ani și peste care desfășoară efectiv o activitate economică sau socială în economie.

Analiza populației ocupate la nivelul RDN reflectă în anul 2016 existența a 374,0 mii persoane ocupate. Ca pondere în numărul total al populației ocupate a țării, RDN vine cu o contribuție de 30,7%.

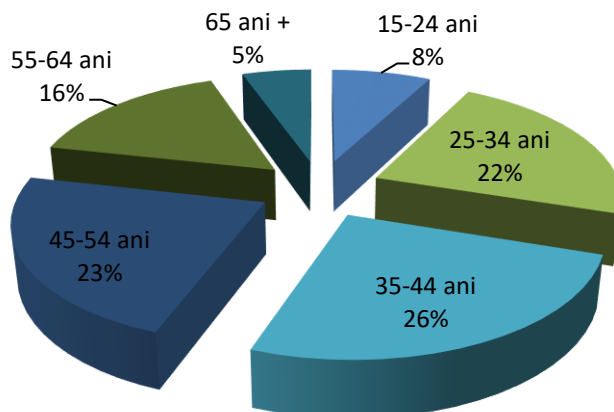
Pe ansamblul anilor 2009-2016 evoluția populației ocupate reflectă dinamica populației active, avînd o tendință de creștere de aproximativ 15,8%, de la 322,9 mii persoane în anul 2009 la 374,0 mii persoane în anul 2016. Rata de ocupare la fel înregistrează o ușoară creștere în perioada analizată majorîndu-se de la 36,60% în anul 2009 la 43,10% în anul 2016.

În pofida înregistrării unor progrese ratele de ocupare atît la nivel regional, cît și la nivel național sunt în continuare cu mult mai scăzute față de media UE (69%).

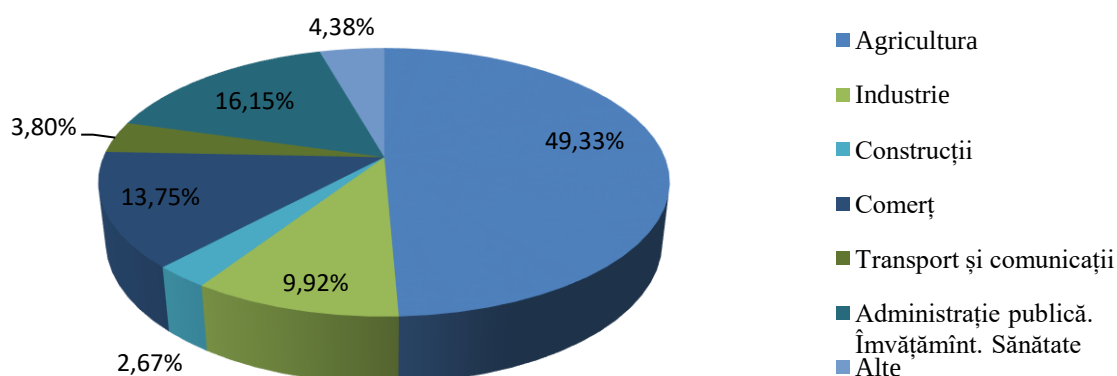
În ceea ce privește împărțirea populației ocupate pe grupe de vîrstă, situația se prezintă relativ constantă pe parcursul anilor 2009-2016. Ponderea cea mai mare (26%) o dețin persoanele cu vîrsta cuprinsă între 35-44 ani, urmate de persoanele cu vîrsta de 45-54 ani (23%).

Structura populației ocupate pe grupe de vîrstă, 2016

Din distribuția populației după activitățile din economia regională rezultă, că cea mai mare parte a populației este ocupată în agricultură (49,2%), servicii (33,1%), industrie (10,4%).

Distribuția populației ocupate pe sectoare ale economiei regionale, 2016

În agricultură RDN prezintă o pondere semnificativ mai mare față de nivelul național (31,7%). Acest aspect reprezintă un punct slab important, deoarece în populația ocupată în acest domeniu figurează în special lucrători pe cont propriu, lucrători familiali, cei care produc bunuri agricole destinate consumului propriu și/sau vânzării, și mai puțin salariați.

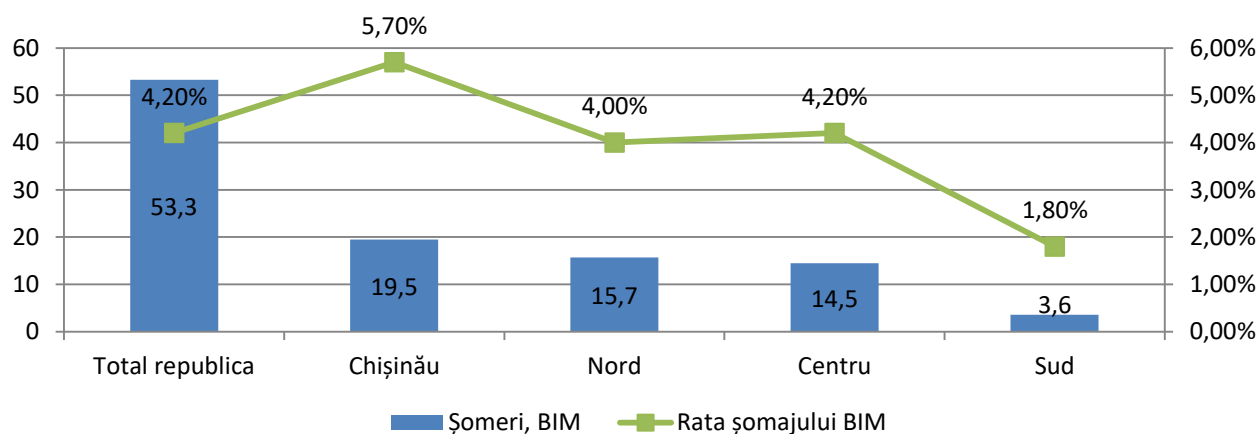
Procentul populației ocupate în servicii este inferior celui național și constituie 33% – cele mai multe persoane activând în administrația publică, învățământ și sănătate (17,0%) și în comerț (12,3%).

În industrie procentul înregistrat este la fel inferior celui național (12%), cea mai mare parte a persoanelor activând în industria prelucrătoare.

Șomajul

În anul 2016 rata șomajului BIM în RDN a fost de 4%, cea mai mică rată înregistrată la nivel național.

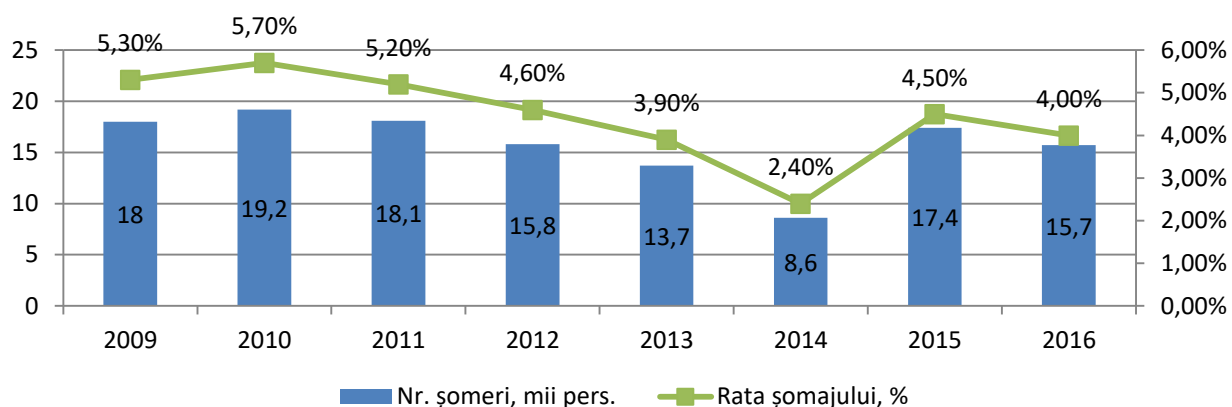
Nivelul șomajului pe regiuni de dezvoltare, 2016

Evoluția ratei șomajului înregistrează un trend fluctuant în perioada 2009-2016, reducându-se de la 5,3% în anul 2009 până la 2,4% în anul 2014, după care a urmat o ușoară creștere până la 4,0% în anul 2016. Declinul brusc a fost determinat de nivelul redus al ratei de activitate. În condițiile unei rate scăzute de participare nivelul relativ scăzut al șomajului este explicat de emigrația de la piața internă a forței de muncă la cea externă.

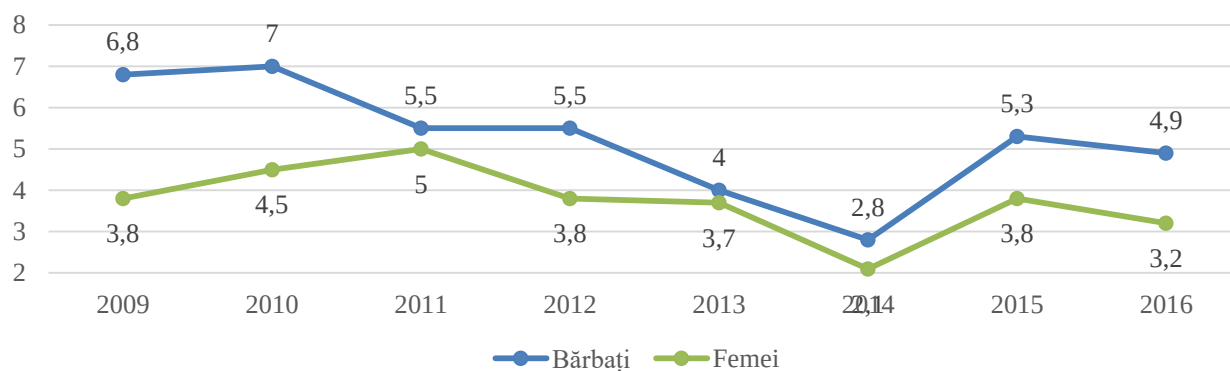
Numărul șomerilor înregistrați a avut o evoluție asemănătoare ratei șomajului. Numărul cel mai înalt de șomeri a fost înregistrat în anul 2010 (19,2 mii persoane), iar cel mai scăzut – în anul 2014 (8,6 mii persoane).

Evoluția numărului de șomeri și a ratei șomajului în RDN

În ceea ce privește distribuția șomajului pe sexe, se observă că rata șomajului pentru bărbați este mai mare decât în cazul femeilor și această situație se păstrează pe parcursul ultimilor 8 ani.

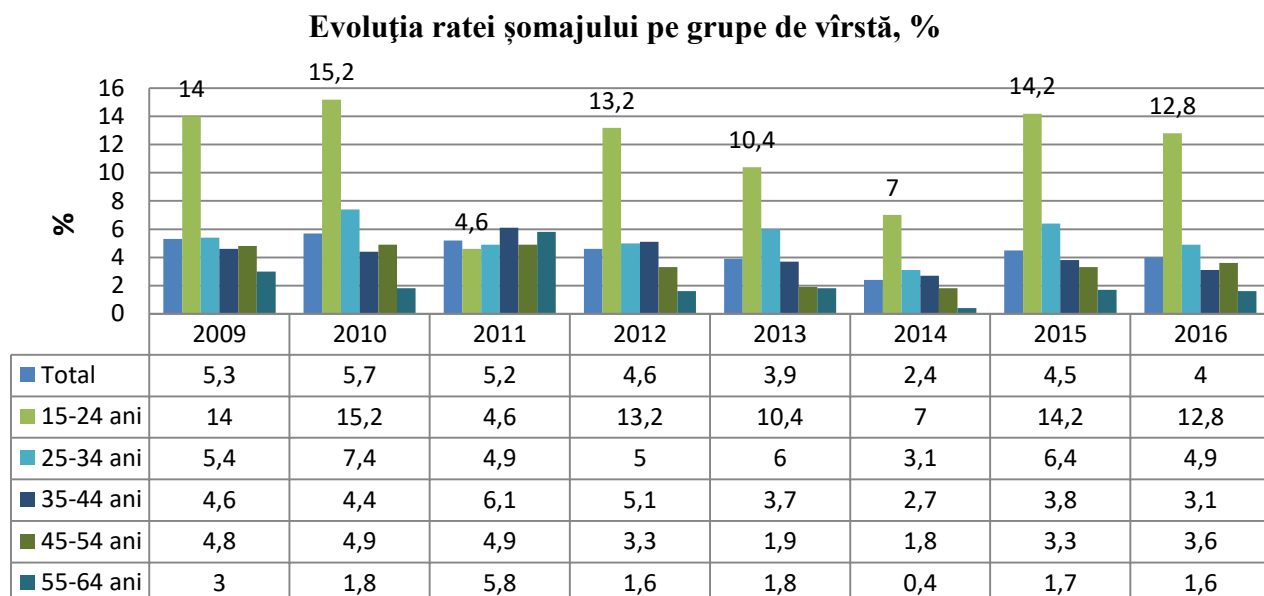
Distribuția ratei șomajului pe sexe, %

Chiar dacă valoarea șomajului în regiune se situează sub media națională de 4,20%, șomajul constituie totuși una dintre principalele probleme cu care se confruntă regiunea, în special în rândul tinerilor. Persoanele din segmentul cel mai tânăr al forței de muncă (15-24 ani) se confruntă cu un risc dublu de șomaj față de celelalte segmente de vîrstă.

În anul 2016 rata șomajului a tinerilor în vârstă de 15-24 de ani a fost de 12,8% , circa de 3 ori mai mare decât rata șomajului pe regiune, care a constituit 4,0%.

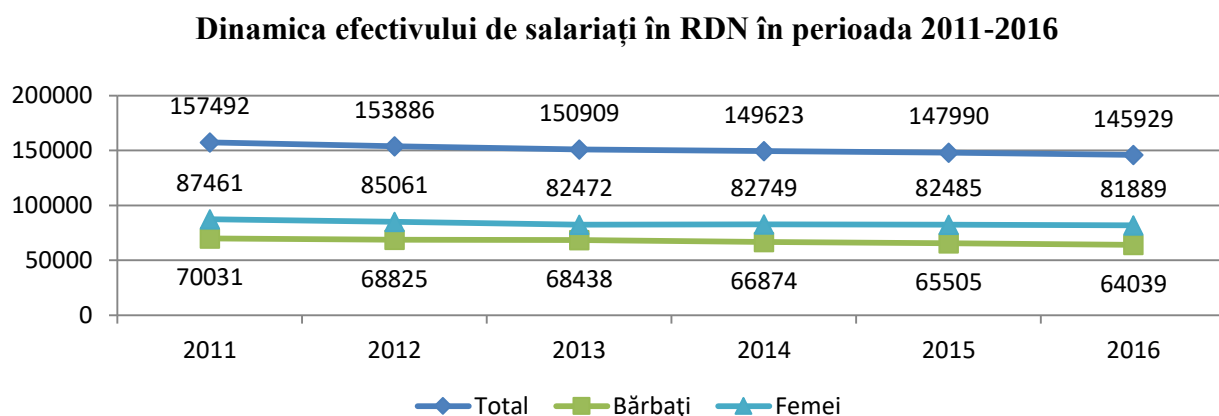
După cum rezultă din figura de mai jos, rata șomajului în rândul tinerilor este în scădere dar totuși rămâne la un nivel de ridicat.

Printre cauzele care afectează angajarea tinerilor în câmpul muncii pot fi remarcate: lipsa experienței profesionale, lipsa încrederii din partea angajatorilor, calitatea proastă a instruirii profesionale pe care o obțin tinerii.

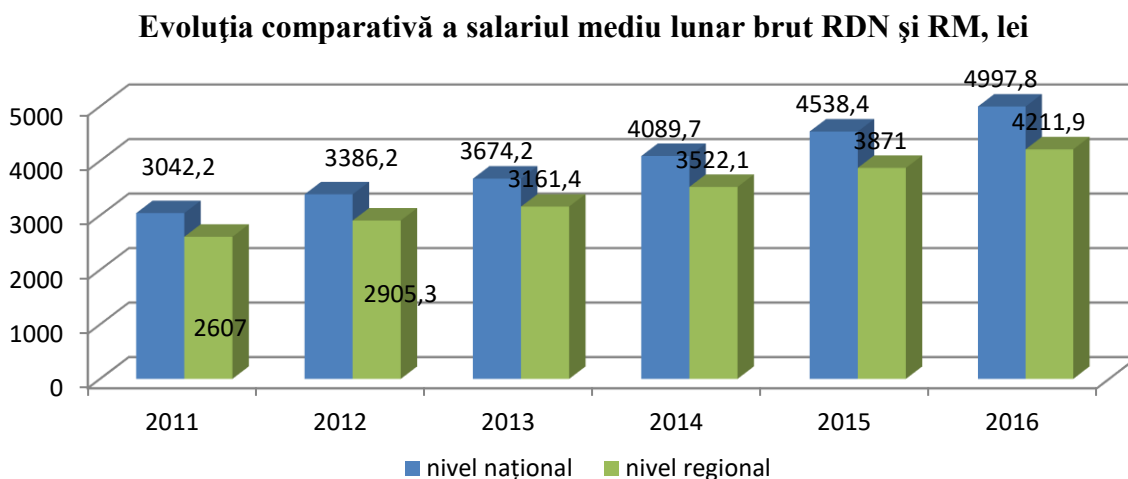
Numărul salariaților

Numărul salariaților în regiune la sfârșitul anului 2016 a constituit 147.990 persoane, fiind în descreștere cu 9502 de persoane (6%) față de anul 2011. Reducerea a avut loc în toate raioanele regiunii, numai în r-ul Dondușeni indicatorul dat a înregistrat o creștere cu 106 persoane.

Cît privește distribuția salariaților pe sexe, numărul mediu al salariaților în regiune în 2016 era constituit procentual din 43,88% bărbați și 56,12% femei.

În raport cu datele statistice, RDN se situează sub media națională, în ceea ce privește nivelul veniturilor salariale atîngînd în anul 2016 nivelul de 4211,9 lei, cu 61,6% mai mult față de anul 2011.

În ceea ce privește mărimea salariului în profil teritorial, mun. Bălți prezintă un nivel mai semnificativ față de valorile înregistrate în alte raioane și față de nivelul regional.

Media cîștigurilor anuale în mun. Bălți a demonstrat o creștere în perioada 2011-2016 cu 60,5%, înregistrînd în anul 2016 valoarea de 5166,7 lei.

5.3. Venitul și bunăstarea populației

Veniturile gospodăriilor

Sursele de venit ale populației determină nemijlocit statutul socio-economic al persoanei, dar și nivelul ei de securitate economică și socială.

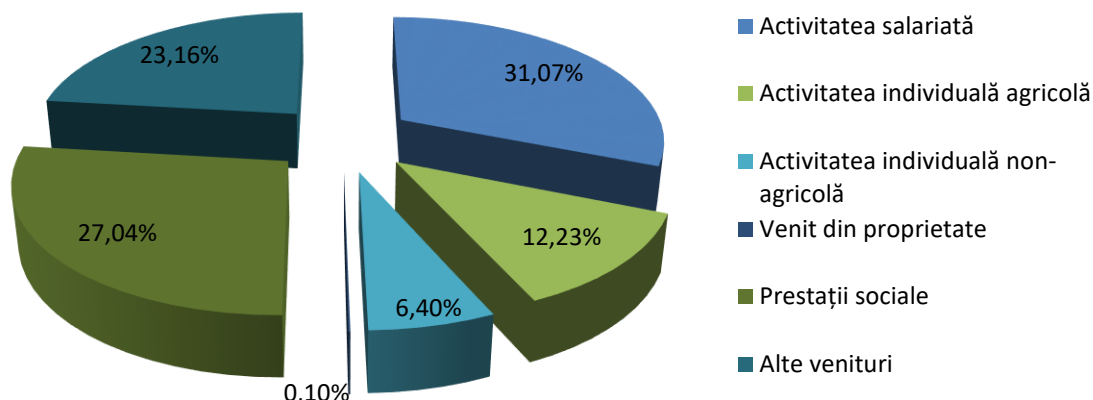
La nivelul RDN veniturile medii disponibile pe o persoană în anul 2016 au constituit 1844,9 lei lunar, situîndu-se sub media pe țară (2060,2 lei).

Tabelul 18. Veniturile medii disponibile pe o persoană, pe regiuni de dezvoltare, lei

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2016 față 2009, %
Total	1166,1	1273,7	1444,7	1508,8	1681,4	1767,5	1956,6	2060,2	176,7
Chișinău	1716,2	1749,7	2031,2	2083,1	2321,0	2292,6	2578,3	2800,3	163,2
Nord	1037,2	1194,9	1320,9	1412,6	1572,6	1697,0	1838,8	1844,9	177,9
Centru	990,1	1086,5	1254,4	1317,2	1437,9	1564,3	1732,4	1809,1	182,7
Sud	973,6	1106,7	1208,1	1247,2	1419,1	1526,6	1704,8	1846,4	189,6

În ceea ce privește diferențierea veniturilor pe regiuni, se poate remarca faptul, că în anul 2016, cele mai mari venituri s-au înregistrat în mun. Chișinău (2800,3 lei/persoană) și cele mai scăzute în Regiunea Centru (1809,1 lei/persoană).

Structura veniturilor disponibile după principala sursă de venit, 2016, %

Principala sursă de formare a veniturilor este activitatea salariată (31,07%), fiind urmată de veniturile din prestațiile sociale 27,04% (din care pensiile contribuie la formarea veniturilor cu 23,18%). Alte venituri au o pondere de 23,16%, remitențele constituind 19,26%. Activitatea agricolă la fel este una din sursele de venit pentru o bună parte a populației, dar veniturile generate din aceste activități nu sunt semnificative, fapt ce subminează rolul acestora în formarea veniturilor gospodăriilor.

Cheltuielile totale ale gospodăriilor

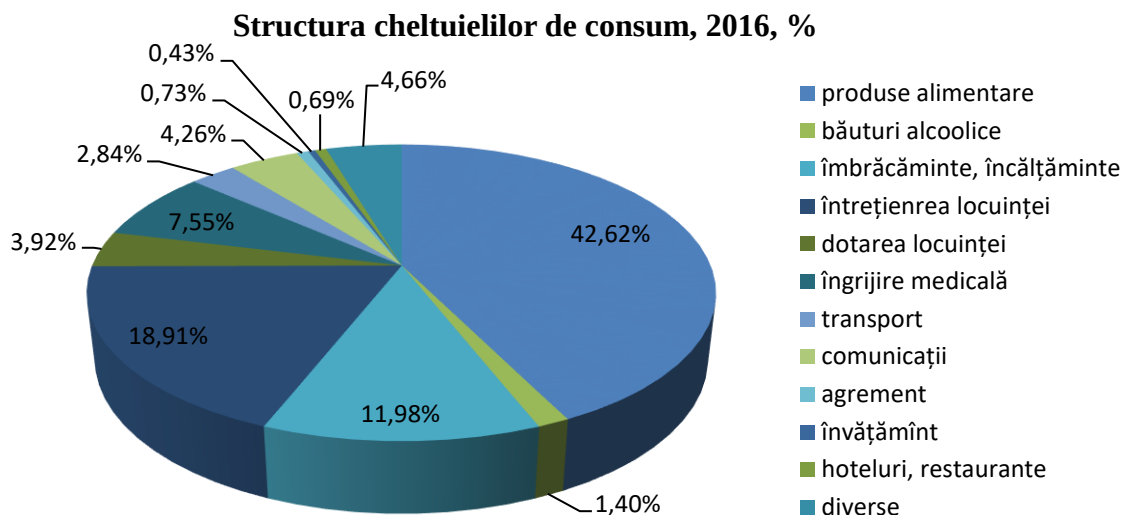
În cea mai mare parte, structura cheltuielilor de consum ale gospodăriilor este influențată de nivelul veniturilor disponibile.

În RDN cheltuielile de consum medii lunare pe o persoană au fost de 1885,9 lei, situându-se sub media pe țară (2116,8 lei).

Tabelul 19. Cheltuielile totale ale gospodăriilor pe regiuni, ani

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2016 față 2009, %
Total	1217,4	1371,7	1534,1	1598,6	1775,8	1816,7	2048,5	2116,8	173,88
Chișinău	1748,2	1921,8	2168,3	2243,2	2401,9	2374,7	2757,7	2860,9	163,65
Nord	1096,1	1215,3	1372,0	1453,1	1603,8	1682,4	1908,5	1885,9	172,06
Centru	1076,2	1198,1	1362,5	1396,6	1604,2	1650,6	1781,2	1900,6	176,60
Sud	985,1	1215,6	1271,0	1343,2	1521,9	1578,7	1787,2	1869,9	189,82

Principalele destinații ale cheltuielilor efectuate de gospodării sunt orientate pentru acoperirea necesarului de consum alimentar (42,62%) după care urmează cheltuielile pentru întreținerea locuinței (18,91%), îmbrăcăminte, încălțăminte (11,98%). Celelalte cheltuieli au avut drept destinație îngrijirea medicală și sănătatea (7,55%), dotarea locuinței (3,92%).

Este de menționat, că în dinamică, față de nivelul anului 2009, crește ponderea cheltuielilor pentru întreținerea locuinței cu 2 puncte procentuale.

Condițiile de trai

Condițiile de locuit reprezintă un indice important al bunăstării populației, acestea oferind persoanei satisfacerea necesităților de ordin biologic, psihologic, social și familial. Dotarea locuinței cu principalele comodități reflectă gradul de confort al fondului locativ. În ultimii cinci ani dotarea gospodăriilor în RDN cu principalele utilități a cunoscut o evoluție pozitivă.

Astfel, iluminarea electrică este accesibilă pentru 100% din gospodării. 40,2% din gospodării au acces la instalațiile de alimentare cu apă, 47,6% au instalație de canalizare, 27,9% dispun de grup sanitar în interiorul locuinței, 37,5% au baie sau duș, 41,0% sunt conectate la rețeaua de gaze.

Tabelul 20. Dotarea gospodăriilor cu principalele utilități, %

	2009	2014	2016
Iluminare electrică	99,9	100,0	100,0
Apeduct rețea publică	28,5	39,1	40,2
Apă caldă	16,3	26,4	32,3
Apă caldă sistem public	-	-	-
Apă caldă sistem propriu	16,3	26,4	32,3
Încălzire centrală	8,3	8,0	7,8
Sistem termic propriu de încălzire	11,6	11,6	12,0
Alt tip de instalație de	80,0	80,5	80,2

încălzire			
Gaze din rețea	27,7	35,9	41,0
Grup sanitar în interiorul locuinței	22,4	25,7	27,9
Sistem de canalizare	32,5	42,4	47,6
Sistem de canalizare public	20,9	21,9	20,0
Sistem de canalizare propriu	11,6	20,5	27,6
Baie sau duș	26,3	33,2	37,5
Telefon	81,5	84,0	86,1

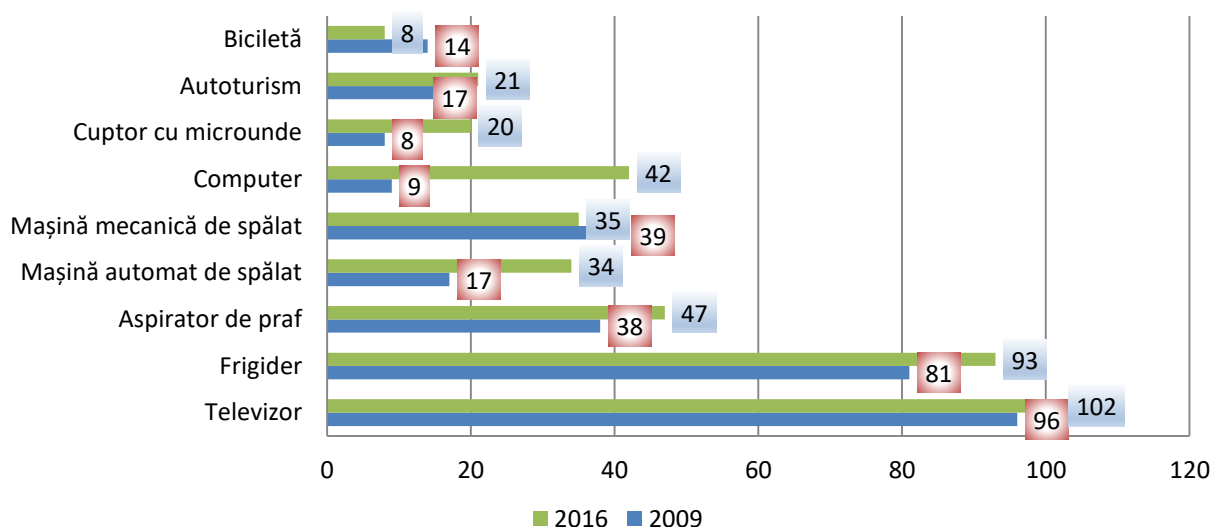
Este de menționat, că în regiune există un anumit decalaj în dezvoltarea socio-economică a raioanelor, inclusiv cu referire la nivelul de dezvoltare al infrastructurii acestora. În acest context, există discrepanțe enorme între infrastructura mun. Bălți și celelalte raioane ale țării. Astfel, cea mai mare parte a gospodăriilor din mediul urban beneficiază de un șir de utilități în interiorul locuinței (rețele de apă caldă, încălzire, gaze din rețea, grup sanitar, canalizare, etc.), ceea ce nu este specific mediului rural.

Dotarea gospodăriilor cu bunuri de folosință îndelungată

Condițiile de trai ale gospodăriilor sunt determinate și de nivelul de dotare al gospodăriilor cu bunuri de folosință îndelungată.

Din analiza înzestrării gospodăriilor cu bunuri materiale de folosință îndelungată rezultă că bunurile de primă necesitate, precum televizor, aragaz, frigider, se regăsesc în dotarea majorității gospodăriilor.

Înzestrarea gospodăriilor cu bunuri de folosință îndelungată, bucăți la 100 gospodării

În general, nivelul de dotare al gospodăriilor cu bunuri de folosință îndelungată s-a îmbunătățit în ultimii 7 ani. Tot mai multe gospodării dispun de frigidere: în anul 2016, în medie la 100 gospodării

revin 93 frigidere, față de 81 în 2009. La fel, a crescut ponderea gospodăriilor care au în posesie o mașină de spălat rufe automat (34 unități la 100 gospodării față de 17), aspirator de praf (47 față de 38) și computer (42 față de 9).

Totodată, se conturează o tendință de diminuare a înzestrării gospodăriilor cu biciclete.

Consumul produselor alimentare, kg

Pîinea, laptele, ouăle și legumele sînt produsele alimentare consumate cel mai mult de populația regiunii.

Conform datelor BNS în anul 2016 în medie, o persoană a consumat 116,3 kilograme de pîine și produse de panificație, circa 217,2 de litri de lapte și produse lactate, 174,8 de ouă și 116,6 kilograme de legume.

Tabelul 21. Consumul principalelor produse alimentare, 2016

Produse	Medii anuale pe o persoană
Piine si produse de panificatie	116,3
Carne si preparate din carne	41,9
Lapte si produse din lapte, litri	217,2
Ulei vegetal, litri	13,0
Oua, bucati	174,8
Zahar si produse de cofetarie	17,2
Peste si produse din peste	14,9
Cartofi	52,8
Legume si bostanoase	116,6
Fructe si pomusoare	46,8

Printre produsele care se regăsesc în cantități mai mici, în regimul alimentar al populației, se numără carnea, peștele și produsele din pește, fructele.

Prin urmare, o persoană din regiune consumă în medie circa 41,9 de kilograme de carne pe an, 14,9 kilograme de pește și 46,8 kg de fructe. Totodată, consumul de calorii zilnice se ridică, în medie, la 2419,2 de calorii. Potrivit normelor FAO, consumul caloric la limita minimă a normalității, pe persoană, într-un climat temperat și pentru condiții medii de efort fizic și intelectual este de 2 700 calorii.

5.4. Educația

În ceea ce privește educația la nivelul RDN, se constată existența instituțiilor de învățămînt de toate formele: preșcolar, primar și gimnazial, liceal, profesional, superior.

Regiunea deține 32,6% din numărul total de instituții de învățămînt existent la nivel național. În anul de studii 2016/2017 în RDN funcționau 938 instituții de învățămînt, inclusiv 487 – preșcolare, 421 – primare și secundar generale, 16 – secundar profesionale, 13 – colegii și 1 – instituții de învățămînt superior. Comparativ cu anul de studii 2009/2010 s-a redus numărul instituțiilor de

învățământ primar și secundar general, a instituțiilor de învățământ secundar profesional și a instituțiilor de învățământ superior. Creșteri au înregistrat numai instituțiile de învățământ preșcolar.

Tabelul 22. Situația comparativă a numărului de instituții de învățământ pe unități de educație și a nivelului de participare la procesul de educație, 2016

	Instituții preșcolare	Instituții de învățământ primar și secundar general	Instituții de învățământ secundar profesional	Colegii	Instituții de învățământ superior
Număr instituții de învățământ					
Total RM	1469	1289	45	41	30
RDN	487	421	16	13	1
Număr copii/elevi/studenți					
Total RM	150177	332691	18980	29811	74726
RDN	37513	86143	6157	6681	4691

Nivelul de participare la procesul de educație este determinat de situația demografică din țară. În prezent RDN deține 23% din totalul populației școlare la nivel național.

În anul de învățământ 2015/2016 au fost înregistrate 141185 de persoane în toate nivelurile de educație, cu 25965 persoane mai puțin față de anul 2009/2010, inclusiv:

- cea mai mare pondere de elevi este în învățământul primar și secundar general – 61,01%;
- ponderea învățământului preșcolar este 26,57%;
- ponderea învățământului secundar profesional și mediu de specialitate este semnificativ mai mică – 9,09%;
- învățământul superior înregistrează cea mai mică pondere – 3,32%.

Învățământul preșcolar

În ultimii opt ani s-a îmbunătățit situația privind accesul copiilor la învățământul preșcolar. Pe ansamblul anilor 2009-2016 au fost deschise/redeschise 48 de grădinițe, astfel către anul 2016 în RDN numărul instituțiilor preșcolare a constituit 487 unități. În profil teritorial cele mai multe grădinițe au fost deschise/redeschise în raioanele Florești (12 unități), Ocnița (8 unități), Fălești (7 unități), Soroca (6 unități).

Tabelul 23. Informația privind instituțiile de educație timpurie în RDN

Indicatori	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Instituții preșcolare	439	444	450	465	473	477	484	487
Număr copii, pers.	32243	32629	33682	35102	36143	36831	37771	37513
Copii la 100 locuri	76	77	78	80	81	82	84	82

Personal didactic, pers.	3186	3194	3265	3305	3216	3281	3362	3362
Copii la un cadru didactic	10	10	10	10	11	11	11	11

Numărul copiilor cuprinși în învățământul preșcolar în anul 2016 a fost de 37513 de copii, cu 16,3% mai mult față de anul 2009. În profil teritorial cea mai mare creștere a fost înregistrată în raionul Ocnița (cu 53%). În celelalte regiuni numărul copiilor a înregistrat o creștere mai lentă. Această situație este condiționată de ritmul de creștere a copiilor de vîrstă preșcolară.

În medie, pe total regiune în anul 2016, la 100 de locuri în instituții preșcolare revin 82 de copii față de 76 de copii în anul 2009, cele mai aglomerate fiind grădinițele din mun. Bălți (113 copii la 100 locuri). Totodată, la un educator revin în medie 11 copii.

Învățământul primar și secundar general

În rezultatul optimizării rețelei școlare, în perioada anilor 2009-2016 s-a înregistrat o reducere a instituțiilor de învățământ primar și secundar general cu 70 unități (14,3%). Cele mai multe școli și-au încheiat activitatea în raioanele Soroca (15 unități), Fălești (13 unități), Sîngerei (9 unități), Florești (6 unități).

Numărul elevilor din instituțiile de învățământ primar și secundar la fel a fost în descreștere în ultimii 8 ani cu 23% și a constituit 86143 elevi la începutul anului de studii 2016/2017. În medie la 10 mii locuitori au revenit 876 de elevi față de 1062 elevi în anul 2010. Raportul elevi/cadru didactic a fost 11 persoane la un cadru didactic.

În condițiile scăderii efectivului populației școlare sunt înregistrate tendințe de reducere a numărului de personal didactic în instituțiile de învățământ primar și secundar general. În anul de studii 2016/2017 în cadrul acestor instituții au activat 8096 de persoane, sau cu 25% mai puțin decît în 2010/2011.

Tabelul 24. Informația privind învățământul primar și secundar general în RDN

Indicatori	2009/ 2010	2010/ 2011	2011/ 2012	2012/ 2013	2013/ 2014	2014/ 2015	2015/ 2016	2016/ 207
Școli primare și secundare generale	491	482	476	457	449	446	433	421
Elevi	111946	106929	102797	97950	93529	89222	86874	86143
Elevi la 10000 locuitori	-	1062	1025	980	940	900	880	876
Cadre didactice	-	10813	10451	9722	8994	8688	8246	8096
Elevi la un cadru didactic	-	10	10	10	10	10	11	11

În ultimii ani s-a îmbunătățit considerabil situația privind asigurarea instituțiilor de învățământ primar și secundar general cu calculatoare. Astfel, număr de elevi la un calculator s-a micșorat pe parcursul ultimilor 8 ani și a constituit 16 de elevi la un calculator în anul 2016/17 față de 25 de elevi în anul 2009/10. O astfel de situație este determinată preponderent de scăderea populației școlare în regiune, dar și de creșterea gradului de dotare al instituțiilor respective cu calculatoare în ultimii ani.

Învățământul secundar profesional și mediu de specialitate

Învățământul secundar profesional asigură pregătirea profesională a cadrelor de muncitori calificați și se realizează în școli profesionale.

În anul de învățământ 2016/2017 rețeaua unităților din învățământul secundar profesional a fost formată din 16 de școli profesionale, cu 12 unități mai puține față de anul de studii 2009/2010.

Distribuția teritorială a instituțiilor ce oferă pregătire profesională relevă faptul că majoritatea raioanelor au cel puțin o instituție abilitată în instruirea profesională a populației. Cel mai bine este dezvoltată rețeaua unităților de învățământ secundar profesional în mun. Bălți și raionul Florești, unde funcționează respectiv 5 și 2 instituții de învățământ secundar profesional.

Numărul elevilor de asemenea relevă o tendință de descreștere, fiind cu 1843 de elevi mai puțini față de anul 2009/2010. Totodată, față de anul 2015/2016 numărul elevilor a înregistrat o creștere cu 839 copii.

Învățământul secundar profesional este solicitat mai mult de către băieți, ponderea acestora fiind de 71% în anul de studii 2016/2017. O explicație ar fi că băieții optează pentru studii de o durată mai scurtă, pentru ca eventual mai repede să se integreze pe piața muncii.

Numărul persoanelor înmatriculate, la fel ca și numărul absolvenților a fost în descreștere, respectiv cu 43% și 70%.

Tabelul 25. Informația privind învățământul secundar profesional în RDN

Indicatori	2009/ 2010	2010/ 2011	2011/ 2012	2012/ 2013	2013/ 2014	2014/ 2015	2015/ 2016	2016/ 2017
Școli profesionale	28	28	24	23	23	21	16	16
Elevi	8000	7558	6905	6745	6027	5637	5318	6157
Înmatriculați	4504	4764	4229	3942	3535	3373	3039	2580
Absolvenți	4186	4713	4169	3453	3544	3134	2879	1254

Învățământul mediu de specialitate - asigură pregătirea profesională cu nivel mediu de calificare a specialiștilor și se realizează în colegii.

Pe tot parcursul perioadei analizate 2009-2016 numărul instituțiilor de învățământ mediu de specialitate au scăzut cu 2 unități, și numărul de elevi de asemenea a înregistrat o scădere cu s-a majorat cu 44 de persoane și a constituit în anul 2016/2017 - 6681 de persoane. În cazul înmatriculării la fel se constată o micșorare a numărului de elevi, în anul 2016 fiind înmatriculați doar 1859 de elevi, cu 239 elevi mai puțin față de 2009. Numărul absolvenților a constituit 1745 de persoane, înregistrând o creștere față de 2009 cu 365 de persoane.

Distribuția în profil teritorial a colegiilor relevă că cel mai mare număr este concentrat în mu. Bălți (5 unități) și Soroca (3 unități).

Tabelul 26. Informația privind învățământul mediu de specialitate în RDN

Indicatori	2009/ 2010	2010/ 2011	2011/ 2012	2012 /2013	2013/ 2014	2014/ 2015	2015/ 2016	2016/ 2017
Colegii	15	15	15	15	15	15	15	13
Elevi	7125	7355	7432	7442	7041	7144	7086	6681
Înmatriculați	2098	2183	2248	2177	1823	2100	1986	1859
Absolvenți	1380	1424	1530	1614	1671	1565	1613	1745

Învățământul superior

În RDN rețeaua învățământului superior este formată dintr-o instituții superioare de învățământ de stat (Universitatea de Stat "Alecu Russo") cu 2 instituții de învățământ mai puțin față de perioadele anterioare.

Pe ansamblul ultimilor 8 ani numărul de studenți în cadrul instituțiilor de învățământ a fost în descreștere și a constituit 4691 de persoane în anul 2016/2017 față de 7836 de studenți în anul 2009/2010 (cu 40% mai puțin). 52 la sută din studenți își fac studiile în bază de contract, față de 70% în anul 2009.

Tabelul 27. Informația privind învățământul superior în RDN

Indicatori	2009/ 2010	2010/ 2011	2011/ 2012	2012/ 2013	2013/ 2014	2014/ 2015	2015/ 2016	2016/ 2017
Instituții de învățământ superior	3	3	3	3	3	2	2	1
Studenți	7836	7359	6783	6351	6050	5626	5354	4691
În bază de contract	5457	4803	4353	4034	3770	3349	3069	2464
Înmatriculați	1771	2198	1913	1969	1741	1627	1802	1542
În bază de contract	1014	1353	1130	1025	893	783	983	765
Absolvenți	2970	2426	1838	1834	1544	1425	1516	1381
În bază de contract	2510	1982	1182	1040	922	788	898	697

Oferta educațională a instituției de învățământ superior din mun. Bălți este axată pe specialitățile din cadrul domeniilor educației, drept și științe economice. La fel este posibilă obținerea studiilor superioare și la alte specialități din următoarele domenii: asistență socială, științe sociale, științe umanistice, științe exacte, științe politice, etc.

5.5. Sănătate

Din punct de vedere social și economic, sănătatea reprezintă o problemă majoră și complexă cu însemnătate pentru dezvoltarea generală economică și umană.

În RDN serviciile de sănătate publică sînt prestate în cadrul instituțiilor medico-sanitare, care activează în cele 12 unități administrativ-teritoriale de nivelul II din regiune (11 raioane și municipiul Bălți). RDN se situează pe locul doi (după RDC) în ceea ce privește numărul de unități medicale, deținînd 14% din totalul unităților medicale la nivel național.

La nivelul anului 2015 în Regiune funcționau 14 spitale, 217 de instituții de asistență medicală primară și specializată, din care 112 instituții private de asistență medicală. În profil teritorial, cele mai multe unități medicale sunt concentrate în mun. Bălți (22%).

Tabel 28. Rețeaua instituțiilor medicale în RDN

	2009			2015		
	Spitale	Instituții de asistență medicală primară și specializată	inclusiv instituții private de asistență medicală	Spitale	Instituții de asistență medicală primară și specializată	inclusiv instituții private de asistență medicală
RDN	14	132	106	14	217	112
Mun. Bălți	2	43	40	3	49	46
Briceni	2	9	6	1	12	6
Donușeni	1	5	3	1	7	3
Drochia	1	11	9	1	22	8
Edineț	1	14	12	1	16	13
Fălești	1	11	9	1	14	5
Florești	1	9	7	1	16	5
Glodeni	1	4	2	1	13	3
Ocnița	1	7	5	1	13	8
Rîșcani	1	5	3	1	16	5
Sîngerei	1	6	4	1	18	4
Soroca	1	8	6	1	21	6

Pe parcursul ultimilor 8 ani numărul medicilor din sistemul regional de sănătate reflectă o ușoară traiectorie descendentă, înregistrînd 1857 de medici în anul 2016 față de 2063 medici în anul 2009 (cu 206 mai puțin). În medie la 10 mii locuitori revin circa 19 medici.

Asigurarea cu personal medical mediu relevă aceeași tendință pe parcursul anilor 2009-2016. În medie, 10 mii locuitori sunt deserviți de 54,9 personal medical (cu 4,7 persoane mai puțin față de anul 2009).

Tabelul 29. Asistență medicală oferită în RDN

Indicatori	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Total medici	2063	2038	2023	1987	1949	1894	1866	1857
La 10000 locuitori	20,4	20,2	20,2	19,9	19,6	19,1	18,9	18,9
Total personal medical mediu	6022	5989	5963	5907	5832	5665	5574	5399
Personal medical mediu la 10000 locuitori	59,6	59,5	59,5	59,1	58,6	57,2	56,4	54,9
Numărul de paturi în spitale	4109	4109	4115	4115	3841	3740	3292	3280
Numărul de paturi în spitale la 10000 locuitori	40,7	40,8	41,0	41,2	38,6	37,7	33,3	33,3

În plan teritorial, cea mai bună situație este în mun. Bălți, unde 32 de medici, respectiv 78 de personal medical revin la 10 mii locuitori. La polul opus se află raioanele Fălești și Sîngerei cu 11 medici și 45 personal medical la fiecare 10 mii locuitori, respectiv 13 medici și 45 personal medical la 10 mii locuitori.

În ceea ce privește numărul de paturi în spitale RDN în anul 2016 se situa printre primele regiuni din țară cu 17% din total național. În perioada 2009-2016 a avut loc o evoluție descrescătoare a numărului de paturi în spital de la 4109 locuri în 2009 ajungând la 3280 locuri în 2016. Numărul de paturi la 10 mii locuitori în anul 2016 a constituit 33,3 paturi, în scădere cu 7,4 unități față de anul 2009.

Sistemul medical de urgență este asigurat de Stația Zonală „Nord” a serviciului de urgență, care are filiale raionale a serviciilor de urgență. În anul 2014 în municipiul Bălți a fost creat un serviciu SMURD (Serviciul Mobil de Urgență, Reanimare și Descarcerare), grație finanțării oferite de Guvernul României. Finanțarea insuficientă în sistemul de sănătate se reflectă și în situația sistemului medical de urgență. Sistemul medical de urgență este supraîncărcat și cu cazuri care nu necesită în mod necesar tratament de urgență.

La momentul actual infrastructura spitalicească este într-o situație precară, majoritatea spitalelor care necesită reabilitare fiind mai vechi de 30 sau chiar 40 ani. Majoritatea clădirilor instituțiilor medico-sanitare, precum și echipamentele medicale sînt într-o stare deplorabilă, necesitînd investiții importante pentru a oferi populației servicii la nivelul standardelor minime în domeniu.

Serviciile de sănătate se confruntă cu probleme operaționale și ca urmare a echipamentelor și utilităților depășite tehnic și moral – din camere igienă personală, spălătorii, bucătării, și din alte

infrastructuri conexe care asigură funcționarea spitalului, acestea fiind mai vechi de 25 ani în multe cazuri.

Majoritatea absolută a instituțiilor medico-sanitare din regiune sînt în proprietate de stat. Clădirile se află în patrimoniul administrațiilor publice locale de nivelul II (consiliilor raionale/municipale), acestea avînd obligația de a le întreține și reabilita, iar coordonarea resurselor materiale și umane se realizează la nivelul Ministerului Sănătății al Republicii Moldova. Echipamentele sînt achiziționate din bugetul de stat, sub coordonarea Ministerului Sănătății.

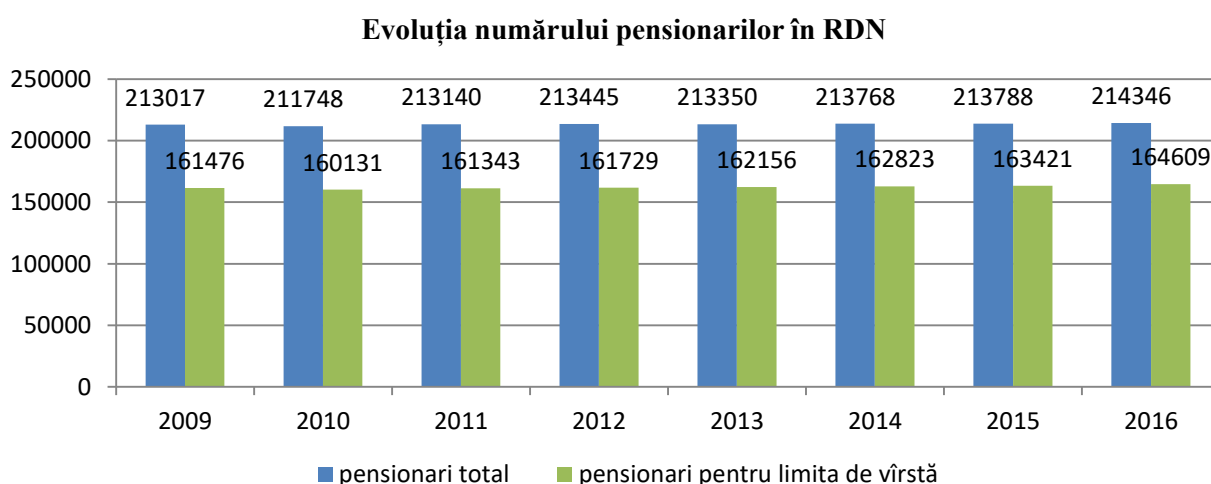
5.6. Servicii sociale

Una din prioritățile Republicii Moldova la etapa actuală este promovarea unei politici sociale coerente și consecvente ajustate la condițiile decente de trai, precum și la standardele europene din domeniu.

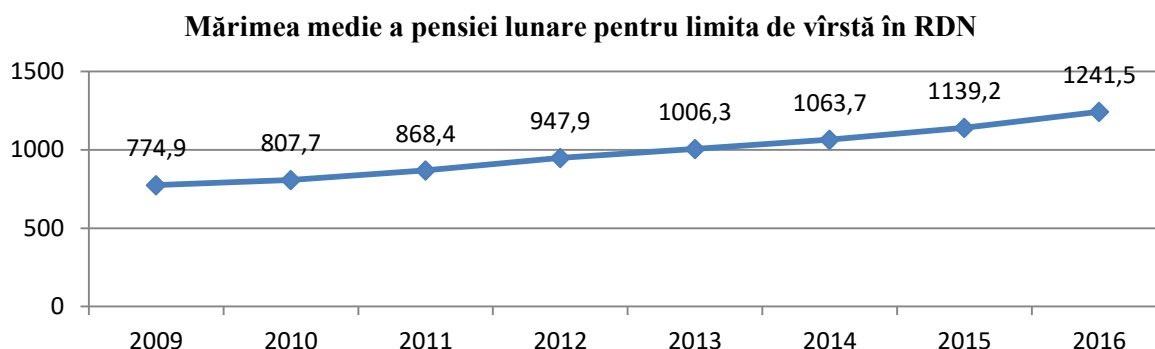
În RDN sunt prestate *servicii de ocrotire rezidențială pentru persoane în vîrstă și persoane cu dizabilități* în 3 instituții pentru persoane adulte cu dsabilități mintale (profil psihoneurologic), amplasate în mun. Bălți, r. Soroca și r. Edineț, cu asigurarea serviciilor socio-medicale, cazare (pe termen nedeterminat), îngrijire, alimentație, asigurarea cu îmbrăcăminte și încălțăminte, terapie ocupațională, activități culturale, kinetoterapie, asistență medicală etc.

Finanțarea instituțiilor se efectuează din contul bugetului de stat, a mijloacelor și fondurilor speciale constituite din sumele oferite de sponsori, organizații filantropice, neguvernamentale și religioase, persoane fizice și juridice și cota parte a venitului persoanelor cazate.

Conform datelor BNS numărul pensionarilor aflați la evidența organelor de protecție socială în anul 2016 a constituit 213768 persoane sau cu 751 persoane mai mult față de anul 2009. Din ei 76,2% reprezintă pensionarii pentru limită de vîrstă.

Mărimea medie a pensiei lunare pentru limită de vîrstă în anul 2016 a fost de 1241,5,7 lei, fiind în creștere cu 60% față de anul 2009.

Deoarece pensia nu acoperă nici cheltuielile pentru strictul necesar, 19,2% din pensionarii pentru limita de vîrstă sunt angajați în cîmpul muncii. Este de remarcă, că ponderea acestora în perioada 2009-2016 s-a mărit cu 1,3 puncte procentuale.

Una din problemele sociale cu care se confruntă regiunea este existența unui număr mare de copii cu părinții plecați la muncă peste hotare. Plecarea părinților la muncă peste hotarele republicii a creat condiții de instituire a tutelei, pe cînd acești copii au de fapt părinți. Evidența copiilor orfani sociali este dificilă, deoarece situația este în schimbare permanentă, iar servicii sociale pentru această categorie de copii sunt mai puțin dezvoltate în regiune.

Analiza SWOT Societate, Capital uman

PUNCTE TARI	PUNCTE SLABE
Demografie	
- Existența zonelor cu creșterea populației - Creșterea duratei medii de viață	- Scăderea continuă a populației. - Sporul natural negativ. - Ponderea înaltă a populației vîrstnice - Migrația masivă (externă și internă).
Piața muncii, venitul și bunăstarea populației	
- Oferta diversificată pe piața muncii - Creșterea ratei de ocupare.	- Procentul cel mai redus de populație în vîrstă de muncă la nivel național - Rata de ocupare scăzută - Rata ridicată a șomajului în rîndul tinerilor. - O treime din populația ocupată se află în grupa de vîrstă 45-54 ani. - Ponderea ridicată a populației ocupate în agricultură, asociată cu accentuarea procesului de îmbătrînire demografică și ponderea scăzută a populației ocupate în industrie. - Nivelul foarte scăzut al veniturilor gospodăriilor. - Ponderea relativ ridicată a cheltuielilor necesare acoperirii consumului alimentar în total cheltuielil de consum.
Educație	

- Existența a 3 instituții universitare. - Creșterea numărului de copii în învățământul preșcolar - Raport elev/cadru didactic în învățământ primar și secundar stabil	- Oferta educațională nu este adaptată nevoilor de calificare viitoare neexistând mecanisme de prognoză și de identificare a nevoilor viitoare - Diminuarea numărului total de elevi la toate nivelurile de educație, exclusiv învățământul preșcolar
Sănătate	
- Speranța de viață înaltă comparativ cu alte regiuni de dezvoltare - Creșterea speranței de viață - Scăderea numărului de paturi de spital	- Mortalitatea infantilă foarte ridicată - Rata mortalității ridicate - Reducerea numărului de personal calificat de îngrijire a sănătății
Servicii sociale	
- Centre sociale funcționale pentru diferite categorii de beneficiari (grupuri defavorizate) - Funcționarea în Primărie a serviciului Asistență socială	- Număr insuficient de lucrători sociali - Insuficiență de informare - Sistemul integrat de servicii sociale slab dezvoltat
OPORTUNITĂȚI	RISCURI
Demografie	
- Promovarea unor programe sociale orientate către familie și copil - Acces la centre prietenoase a tinerilor și familiilor	- Menținerea scăzută a nivelului de trai - Schimbarea valorilor în familie
Piața muncii, venitul și bunăstarea populației	
- Programe de motivare a tinerilor specialiști în stimularea dezvoltării activității antreprenoriale. - Crearea centrelor profesionale.	- Decalaj între formarea profesională și oferta pieței muncii. - Exodul/fluctuația specialiștilor calificați. Lipsa motivării tinerilor specialiști. - Migrația tot mai accentuată a forței de muncă în Rusia și UE.
Educație	
- Posibilitatea de formare continuă a cadrelor didactice. - Oportunitatea de a accesa fonduri/participa la mobilități.	- Fluctuația cadrelor - Îmbătrânirea cadrului didactic - Neacoperire financiară pentru îmbunătățirea bazei tehnico-materiale a instituțiilor de învățământ - Continuarea procesului de scădere a populației școlare, efect direct al reducerii sporului natural
Sănătate	
- Cooperarea cu organisme internaționale în domeniul medical și social.	- Deficit de resurse financiare pentru întreținerea infrastructurii medicale. - Creșterea numărului de pensionari față de populația aptă de muncă. - Creșterea nivelului de boli cardio-vasculare în perspectivă
Servicii sociale	
- Atragerea fondurilor de ajutor social din interior/exterior - Schimbul de experiență în cadrul vizitelor de studiu în țările europene	- Creșterea numărului de beneficiari a grupurilor social vulnerabile - Instabilitatea politică -

CONCLUZII LA CAPITOLUL V

Situația demografică în regiune continuă să fie critică. Rata în scădere a natalității și a fertilității, nivelul înalt al mortalității, emigrarea populației în vîrstă de muncă determină o reducere continuă a numărului populației, dar și o dezechilibrare a structurii pe vîrste a populației, ceea ce conduce la o îmbătrînire demografică accentuată.

Pe parcursul anului 2016 pe piața muncii s-a păstrat tendința pozitivă a indicatorilor principali ai pieței forței de muncă. Se observă o stabilizare a ratei de activitate și a ratei de ocupare în jurul nivelului de 40%. În pofida înregistrării unor progrese, ratele de ocupare rămîn a fi în continuare foarte scăzute. S-a menținut tendința de diminuare a numărului de șomeri înregistrați. Totuși, șomajul în rîndul tinerilor înregistrează valori extrem de mari.

La nivel regional principalele priorități strategice, în acest sens, care ar trebui urmate pentru a atenua declinul demografic, este diminuarea procesului migraționist și sporirea ponderii populației cu vîrstă aptă de muncă. Aceste priorități pot fi atinse prin îmbunătățirea mediului de afaceri în regiune și stimularea activității antreprenoriale pentru atragerea investițiilor străine. Aceasta trebuie să implice, de asemenea, o modernizare a infrastructurii sociale și fizice a regiunii.

Un alt instrument ar fi adaptarea curriculei de instruire în univesrități, colegii și școli profesionale la necesitățile pieței forței de muncă, precum și implicarea mai activă a tinerilor în toate domeniile vitale de dezvoltare ar trebui să fie răspunsul la provocările demografice cu care se confruntă regiunea. Se cer a fi implementate la nivelul fiecărui raion programe de integrare socio-profesională a tinerilor. ATOFM împreună cu societatea civilă ar reuși să facă față problemelor demografice. De altfel, investițiile și ritmul dezvoltării economice vor scădea din intensitate sau chiar vor evita regiunea, dacă nu se întreprind măsuri de redresare a situației demografice.

Un rol important în creșterea competitivității zonei o are existența instituțiilor superioare de învățămînt, medii de specialitate, profesional-tehnice, care servesc o bază excelentă pentru dezvoltarea resurselor umane, cu impact asupra dezvoltării economice a întregii regiuni.

VI. POTENȚIALUL INFRASTRUCTURII

6.1. Infrastructura de transport și comunicații

RDN este accesibilă prin toate căile celor patru tipuri de transport: aerian, auto, fluvial și feroviar.

Rețeaua și infrastructura rutieră. RDN este deservită de mai multe drumuri *magistrale* și *republicane*, care formează baza rețelei de drumuri a regiunii și asigură circulația internațională și intra-regională.

Conectivitatea regională și locală este asigurată de drumurile *locale* gestionate de Administrația de Stat a Drumurilor, precum și de drumurile ce se află în responsabilitatea administrațiilor publice locale.

În RDN există 3.390,5 km de drumuri gestionate de ASD și aproximativ 7.800 km de drumuri, căi de acces și străzi aflate în responsabilitatea APL. În total conectivitatea și accesibilitatea în regiune este asigurată de 11.190 km de drumuri și străzi.

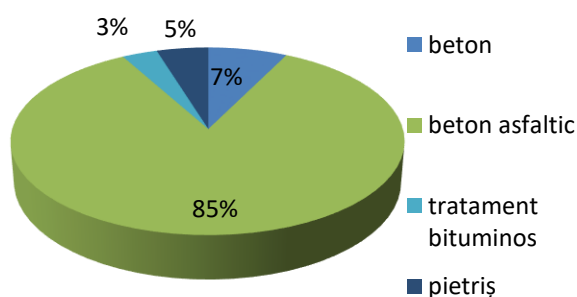
Tabelul 30. Lungimea rețelei de drumuri în RDN (conform PRS în domeniul drumurilor regionale și locale pentru RDN)

Tipul drumului	Lungime, km
Drumuri naționale, din care:	1.060,6
- drumuri magistrale	273,9
- drumuri republicane	786,7
Drumuri locale – ASD	2.329,9
Drumuri locale - APL	7.797,1
TOTAL	11.187,6

Informația de mai jos reflectă starea rețelei de drumuri publice (după tipul de îmbrăcăminte) în RDN, aflate în gestiunea ASD la nivelul anului 2013.

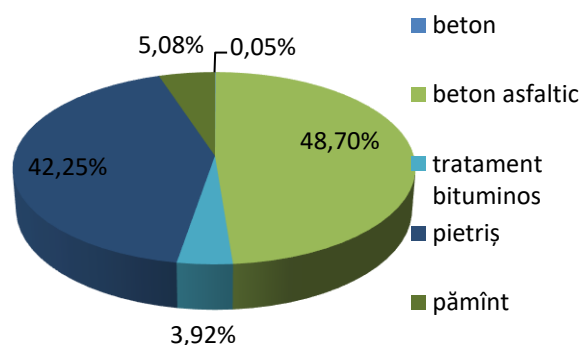
Drumuri naționale:

▪ beton	- 77,93 km
▪ beton asfaltic	- 897,02
▪ tratament bituminos	- 34,83 km
▪ pietriș	- 50,82 km
▪ pământ	- 0 km
TOTAL	- 1060,6 km

Drumuri locale:

▪ beton	- 1,25 km
▪ beton asfaltic	- 1134,47 km
▪ tratament bituminos	- 91,46 km
▪ pietriș	- 984,45 km
▪ pământ	- 118,27 km
TOTAL	- 2329,9 km

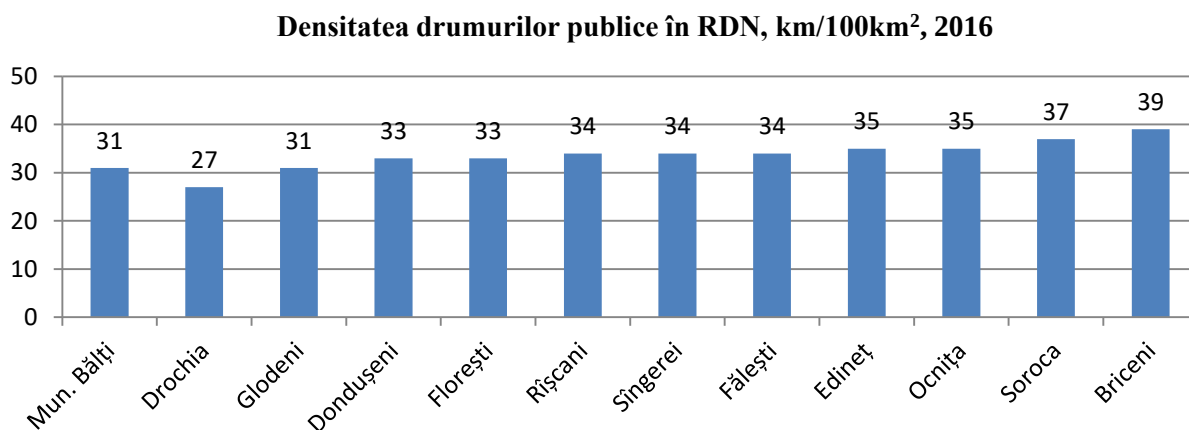

Tipurile de îmbrăcăminti pe drumurile publice în RDN, 2013 (conform PRS în domeniul drumurilor regionale și locale pentru RDN)

Din punct de vedere al tipului de acoperământ în structura rețelei de drumuri naționale s-au înregistrat 92% de drumuri modernizate (în proporție de 85% drumuri îmbrăcate cu beton asfaltic și 7% drumuri îmbrăcate cu beton de ciment) și numai 8% de drumuri pietruite și cu tratament

bituminos. În ceea ce privește starea drumurilor locale, aceasta este mai deplorabilă, 47,73% din drumuri fiind nemodernizate (pietruite sau acoperite cu pământ).

Densitatea drumurilor publice în RDN este de 34 km per 100 km², comparativ cu 31 km per 100 km² în regiunea Centru și 28 km per 100 km² în regiunea Sud. Orașul Bălți dispune de cea mai densă rețea de drumuri în regiune - 51 km drumuri la 100 km².

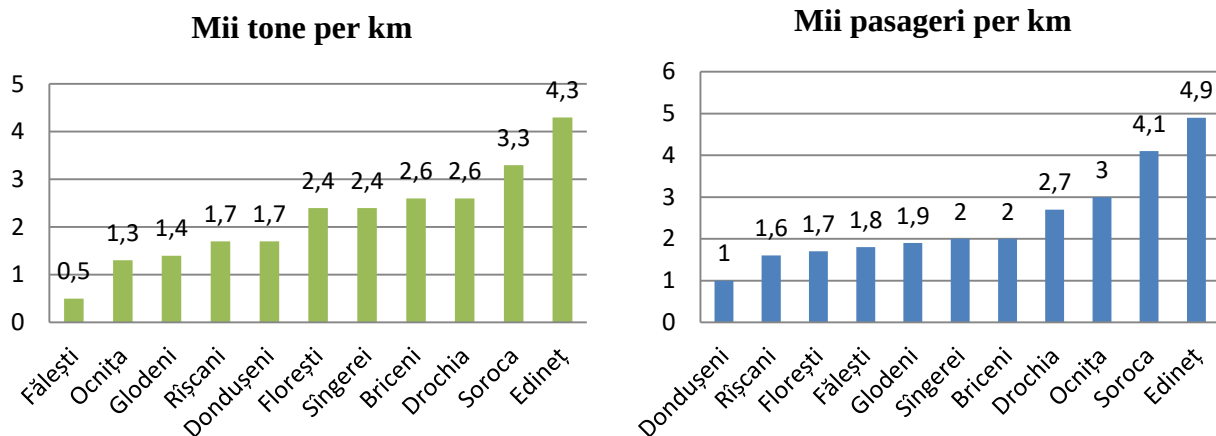
În ceea ce privește exploatarea drumurilor disponibile RDN se plasează pe locul întâi după cantitatea de mărfuri transportate (3,0 mii tone per km) și pe ultimul loc după cantitatea de pasageri transportați (3,8 mii pasageri per km), în profil regional.

Nivelul de exploatare a drumurilor în municipiul Bălți este mai înalt, comparativ cu restul raioanelor. Raportat la lungimea drumurilor disponibile mun. Bălți înregistrează peste 185,4 mii pasageri per km de drum și 100,5 mii tone mărfuri per km, transportați pe parcursul anului 2016.

Tabelul 31. Volumul transportat de mărfuri și pasageri per 1 km de drumuri pe zone statistice / regiuni de dezvoltare, 2016

	Mii pasageri per km	Mii tone mărfuri per km
mun. Chișinău	618,9	108,0
Nord	3,8	3,0
mun. Bălți	185,4	100,5
Centru	5,5	2,3
Sud	4,2	0,6
U.T.A. Găgăuzia	5,2	2,4

Cu referire la raioane trebuie remarcat discrepanțele majore în exploatarea drumurilor, cât și specificul în transportare. Astfel, în RDN centrul de conexiune major în transportul de pasageri sunt raioanele Edineț, Soroca. În schimb liderul în transportarea de mărfuri sunt raioanele Soroca, Edineț, Sîngerei.

Volumul transportat de mărfuri și pasageri per 1 km de drumuri pe raioane, 2016

Conectivitatea

RDN este traversată doar de un singur *traseu rutier internațional*: Coridorul Giurgiu-lești-Briceni (GBC), cu o lungime de 460 km, și care este nefuncțional (nefinalizat) și *două trasee naționale*: M14 și M2. Legăturile de transport rutier de importanță internațională și națională care trec prin RDN sînt:

- Direcția Nord, spre orașele Cernăuți-Jitomir-Lvov-Varșovia: M14 pînă la hotarul cu Ucraina și în continuare pe traseul E583.
- Direcția Nord-Est, spre orașele Vinița-Kiev: M2 pînă la hotarul cu Ucraina și, în continuare, pe traseul A253 și E95.
- Direcția Sud, spre orașele Chișinău-Cahul-Galați-Tulcea-Constanța-Varna-Istanbul: M14 pînă la hotarul cu Ucraina și drumul European E80.
- Direcția Sud-Est, spre orașele Chișinău-Odesa-Nicolaev-Herson-Ialta: M2 și R30 pînă la frontiera cu Ucraina și mai departe pe drumul European E581.
- Direcția Vest, spre orașele Botoșani-Suceava-Cluj-Oradea-Budapesta: Drumul European E581.

Crearea, în perspectivă, încă a unui traseu auto internațional pe porțiunea de drum R7, cu construcția podului peste Nistru la Soroca (Moldova)-Iampoli (Ucraina) va fi cel mai scurt drum spre Statele Balcanice, Rusia și Țările Baltice.

Rețeaua de drumuri interregionale. Legătura cu Regiunea de Dezvoltare Centru se efectuează spre municipiul Chișinău (traseele M14, M2 și R13, R14, R17). Legătura cu Regiunea de Dezvoltare Transnistria se realizează prin satul Sănătăuca, pe traseul național R19. Drumul M14 intersectează RDN de la nord la sud. Intensitatea circulației este de 1200-5400 unități de transport pe zi în ambele direcții. Cele mai intense sectoare sînt în apropierea orașelor Edineț și Bălți, unde intensitatea

acestora constituie peste 5000 unități în 24 ore. Drumul M2 asigură conexiunile spre direcția Nord-Est. Intensitatea circulației variază de la 1180 până la 12250 unități de transport pe zi, cele mai aglomerate sectoare fiind intrările în orașul Soroca și intersecția spre orașele Florești-Bălți.

Rețeaua de drumuri intraregionale. Distanțele dintre punctele extreme sînt de cca 170 km pe direcția nord-sud și de cca 130 km pe direcția vest-est. În medie, centrele raionale din RDN sînt amplasate la o distanță de 55,3 km față de municipiul Bălți.

Legăturile dintre orașele Regiunii sînt asigurate de o rețea densă de drumuri naționale. Principalele centre urbane au legături de transport directe – Bălți-Sîngerei (R14); Bălți-Edineț-Briceni (M14); Bălți-Gloden (R15); Soroca-Drochia-Rîșcani-Coștești (R7); Soroca-Otaci (R9) Ocnița-Briceni (R11) și Soroca-Florești (M2)-Bălți (R13)-Fălești (R17) –, sau prin centrul regional Bălți, care asigură funcții de tranzit între raionale din partea de nord și cele din partea de sud. Traseele internaționale și naționale sînt în stare satisfăcătoare, cu unele porțiuni deteriorate. Rețeaua de transport existentă asigură legături de transport suficiente.

Rețeaua de drumuri locale. Lungimea totală a drumurilor publice în RDN constituie circa 3,82 mii km sau 36,2% din lungimea totală a drumurilor pe republică. Dintre acestea, 31% sînt drumuri naționale, toate acoperite cu îmbrăcăminte rigidă. Ponderele drumurilor locale este de 39,4%, dintre care 94% sînt acoperite cu îmbrăcăminte rigidă. Densitatea drumurilor publice din Regiunea Nord este de 33,6 km/100 km²; la acest indicator regiunea se plasează pe primul loc la nivel național, și media acestui indicator este mai mare decît media națională. Cea mai mare densitate a căilor de transport este în raioanele Briceni, Soroca și Ocnița. La extrema opusă se plasează raioanele Drochia și Glodeni.

În sectorul DRL a fost elaborat un PRS care are ca obiectiv stabilirea direcției unui Program de drumuri regionale și locale destinat pentru dezvoltarea în viitor al acestui sector în comunitățile RDN.

Obiectivul general - stabilirea direcției unui Program de drumuri regionale și locale destinat pentru dezvoltarea în viitor al acestui sector în comunitățile RDN.

Obiective specifice:

- Sporirea capacităților APL-urilor în elaborarea proiectelor de drumuri durabile la nivel regional, în baza cărora acestea pot parcurge de la CPP la CPV și dezvoltate pînă la punctul în care sunt gata pentru finanțare de către diferite instituții și donatori;
- Crearea tuturor condițiilor necesare pentru elaborarea unui portofoliu de proiecte în sectorul DRL;
- Elaborarea proiectelor în conformitate cu cadrul de politici și legal relevant, strategic în vigoare;

- Inițierea unei abordări comprehensive, transparente și repetabile de planificare regională în sectorul drumurilor.

Viziunea. Sectorul drumurilor locale și regionale va deveni o infrastructură rutieră modernă oferind un sistem de transport eficient și durabil, care va asigura accesibilitatea și conectivitatea regională, condiții de trafic sigure și confortabile, contribuind la o dezvoltare socio-economică echilibrată a RD Nord, cu un impact redus asupra mediului.

Transportul aerian. RDN e unica regiune care dispune de oportunitatea accesului aerian prin două aeroporturi – Aeroportul Internațional Bălți și Aeroportul Internațional Liber Mărculești. Însă ambele aeroporturi sînt utilizate la capacități minime, oferind servicii de transport de mărfuri, în majoritate pe curse interne și, ocazional, zboruri externe.

Aeroportul din Bălți este civil, iar cel din Mărculești (raionul Florești) este mixt (militar și civil). Ambele dispun de statut de aeroport internațional. Aeroportul din Bălți este certificat și deschis pentru transporturile de călători și mărfuri, dar, în prezent, este utilizat doar pentru zboruri neregulate unice. Pista de decolare-aterizare are lungimea de 2 240 m și lățime de 42 m, cu o suprafață totală de 2 640 m², poate suporta exploatarea regulată a avioanelor de tipul IL-18, AN-12, YAC-42 și TU-134 și cele din clase mai mici.

Aeroportul din Mărculești a fost certificat de Administrația de Stat a Aviației Civile și a devenit de curînd cel mai mare aeroport de transport de mărfuri din regiune. Aeroportul ocupă o suprafață de 265,2 ha, dispune de o pistă de decolare-aterizare, drum de manevre, peron, mijloace de radio-navigare, care permit exploatarea diferitor nave aeriene, inclusiv de tip IL-76, TU-154, Boeing, Airbus și marfare de mare tonaj, cu efectuarea zborurilor pe orice timp de zi sau noapte și în condiții meteorologice dificile.

Transportul feroviar. Densitatea rețelilor de căi ferate în RDN este cea mai mică din republică și constituie 2,1 km /100 km², fiind sub media republicană de 3,3 km/100 km². Principalele noduri de cale ferată în regiune sunt municipiul Bălți și orașul Ocnița. Prin aceste conexiuni, rutele feroviare moldovenești se diversifică și cuprind următoarele destinații: Rusia (Moscova și Sankt Petersburg), Belarus (Minsk), Ucraina (Kiev, Cernăuți, Ivano-Frankovsk etc.). Rutele de cale ferată internațională sînt: Chișinău-Ungheni-Bălți-Ocnița (punct de control și trecere a frontierei). Rutele de importanță regională sînt ramificațiile: Bălți-Rîbnița, Bălți-Gloden, Bălți-Slobodka și Bălți-Cupcini.

Principalele probleme care afectează căile ferate din regiune sunt legate de condițiile proaste în care se găsesc elementele rulante din punct de vedere tehnic cît și a condițiilor de confort relativ scăzut al vagoanelor de transport persoane.

Transport fluvial. Pe teritoriul Regiunii activează două puncte navale de trecere a frontierei, care sînt utilizate la capacități minime, atît pentru transportul de mărfuri, cît și pentru transportul de pasageri: podul plutitor Soroca-Țekinovka și podul plutitor Cosăuți-Yampol. Din cauza limitei adîncimii și albiei rîurilor Nistru și Prut, pe sectoarele navigabile se exploatează doar nave marfare de mic tonaj și vase mici de pasageri.

6.2. Infrastructura de utilități publice

Infrastructura de utilități publice include serviciile de furnizare a apei potabile, sistemul de canalizare și epurare a apelor uzate, rețeaua de distribuire a gazelor naturale, rețeaua de furnizare a energiei electrice și managementul deșeurilor.

6.2.1 Servicii de furnizare a apei și de canalizare

Infrastructura de aprovizionare cu apă și servicii de canalizare implică abordări specifice în dezvoltarea economică și socială a RDN. Conform datelor BNS *densitatea rețelelor de apă* constituie de 3,6¹ localități per sistem, care este de circa trei ori mai mică decît în RDS (1,2) și RDC (1,9), respectiv și cu o mai mică pondere a gospodăriilor casnice conectate la sistem. Totodată, în RDN este cea mai densă *rețea de canalizare* -10,2 localități per sistem, comparabil cu RDC (10,6), și RDS (11,8).

În ceea ce privește rata de *funcționalitate a apeductelor* în RDN constituie 86,8% și *a sistemelor de canalizare* este de 71,1%.

Totodată se atestă un dezechilibru în dotarea localităților urbane și rurale cu sisteme de apeducte. În RDN orașele au o densitate de apeducte aproape dublă față de localitățile rurale, pe cînd în celelalte regiuni de dezvoltare situația este inversă.

Tabel 32. Densitatea infrastructurii de aprovizionare cu apă și canalizare și nivelul de funcționalitate a acestora, pe regiuni de dezvoltare, 2013**

		Nord	Centru	Sud	UTAG	mun. Chișinău	mun. Bălți
Densitatea sistemelor de apeduct	Total	0,21	0,25	0,31	0,41	3,5	5,6
	Urban	0,13	0,07	0,08	0,16	3,4	5,4
	Rural	0,08	0,18	0,23	0,25	0,1	0,2
Densitatea sistemelor de canalizare	Total	0,06	0,05	0,03	0,03	2,0	3,1
	Urban	0,05	0,04	0,03	0,03	1,9	3,0
	Rural	0,004	0,01	0,002	0,01	0,04	0,1

Sursa: [Biroul Național de Statistică](#)

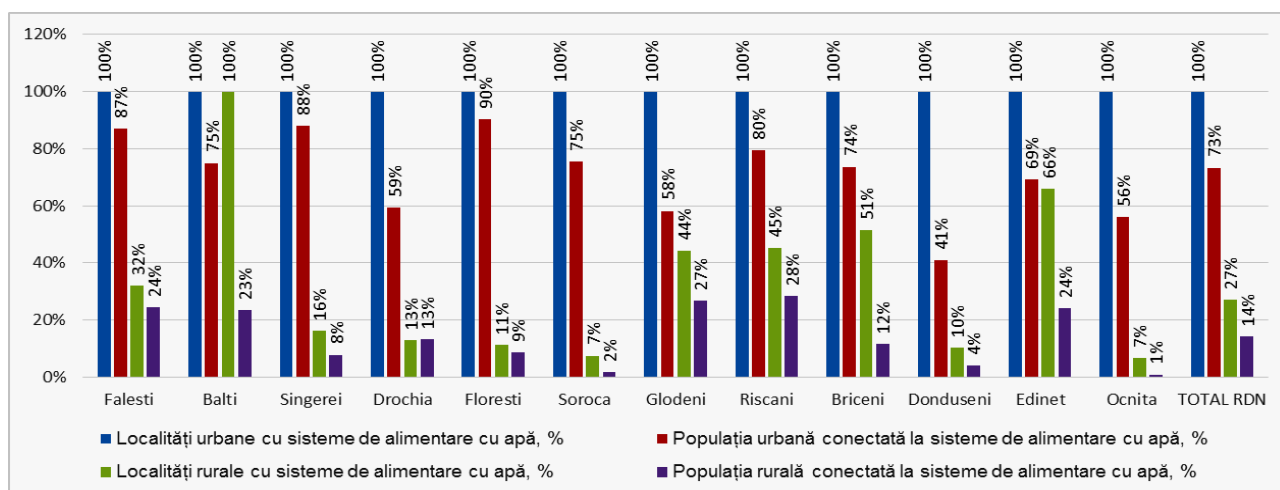
** Exprimat prin lungimea rețelelor per km² de teritoriu

¹ Nivelul scăzut al indicatorului exprimă o cantitate (densitate) mai mare a rețelelor

Conform datelor BNS *dotarea fondului locativ* cu servicii centralizate de aprovizionare cu apă și canalizare se remarcă printr-un nivel scăzut de dotare, care variază între 16% și 28% (în mun. Bălți și 99%). *Accesul la rețele publice de apeduct* constituind 39,2% de gospodării conectate. *Accesul la sisteme de canalizare* este de 41,3%.

În urma analizei situației în sectorul AAC din RDN, în procesul elaborării PRS cu suportul GIZ în cadrul proiectului *MSPL*, toate localitățile urbane (100%) și aproximativ 27% din localitățile rurale ale RDN au sisteme centralizate de alimentare cu apă, furnizînd apă potabilă doar la 73% din populație urbană și 14% din populație rurală. Ponderea totală a populației conectate la sisteme de apă în RDN este estimată la aproximativ 34%, în timp ce rata de conectare la nivel de țară este aproximativ 54%. Estimarea detaliată privind acoperirea cu serviciile de alimentare cu apă în RDN este prezentată în figura de mai jos.

Rata de acoperire estimată a serviciilor de alimentare cu apă în RDN

Sursa: GIZ/MLPS, Datele chestionarelor, 2013

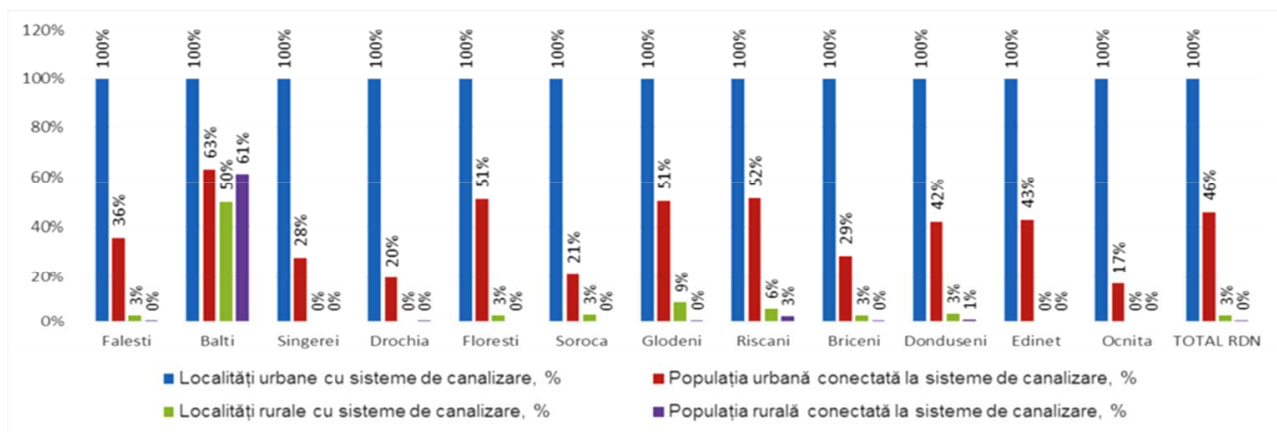
Nivelul de dezvoltare a sistemelor de canalizare este mult mai scăzut în comparație cu sistemele de alimentare cu apă. Toate localitățile urbane (100%) și doar 3% din localitățile rurale ale RDN au sisteme centralizate de canalizare, avînd conectate doar 46% din populația urbană și aproximativ 0-1% din populație rurală.

Ponderea totală a populației conectate la sisteme de canalizare în RDN este estimată la aproximativ 16%, în timp ce rata de conectare la nivel de țară este aproximativ 30%. Estimarea detaliată privind acoperirea cu serviciile de canalizare în RDN este prezentată în figura de mai jos.

Starea infrastructurii AAC existente variază considerabil de la zonele urbane la cele rurale. În ultimii ani, cu suportul financiar provenind de la agențiile internaționale de finanțare, bugetul și fondurile de stat, precum și beneficiind de ameliorarea economiei naționale și bunăstarea individuală (datorită remitențelor), în contextul regional al expansiunii Uniunii Europene, s-a observat o schimbare pozitivă în starea infrastructurii AAC, precum și calitatea serviciilor de

alimentare cu apă pentru majoritatea localităților urbane. Orașele care au beneficiat de suportul donatorilor: Soroca (BERD, BM), Rîșcani (GIZ), Bălți (BERD, BM), Florești (BERD, BM), Edineț (DANCEE), ceea ce a adus la îmbunătățirea substanțială a infrastructurii AAC existente în orașele respective. Totuși, unele segmente ale rețelelor de distribuție nu mai pot fi renovate, necesitînd o înlocuire urgentă.

Rata de acoperire estimată a serviciilor de canalizare în RDN

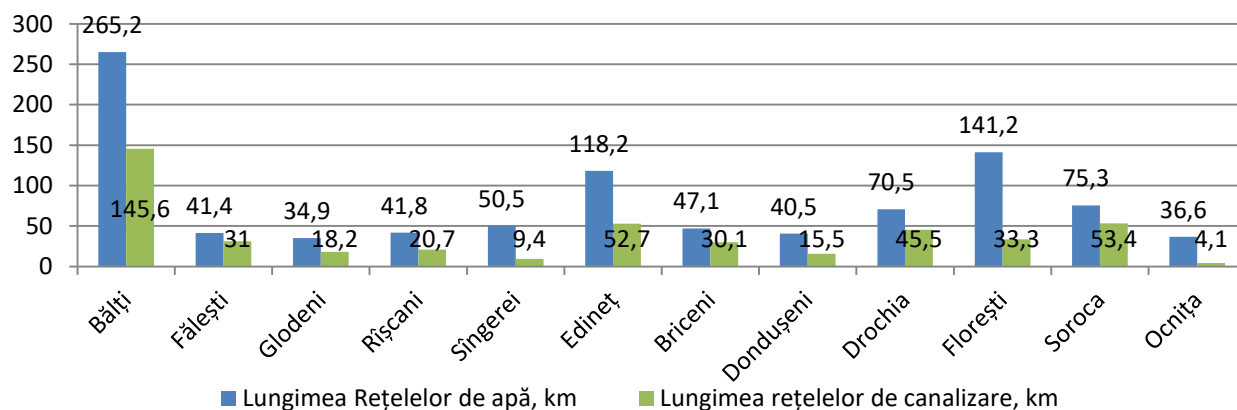

Sursa: GIZ/MLPS, Datele chestionarelor, 2013

Optimizarea hidraulică a rețelelor de alimentare cu apă existente este necesară pentru a se conforma la cerințele actuale.

Sistemele de canalizare rămîn subdezvoltate și necesită investiții substanțiale pentru extinderea rețelelor de colectare, reabilitarea stațiilor de pompare a apelor uzate, precum și a stațiilor de epurare. Lungimea rețelelor de apă și de canalizare existente sunt prezentate în figura de mai jos.

Lungimea rețelelor de apă și canalizare în RDN, km, 2013

Sursa: www.amac.md

Obiectivele și viziunea regională privind sectorul AAC

Pînă în anul 2020, Regiunea de Dezvoltare Nord va avea 47% din populație conectată la sisteme de apă și 42% din populație va fi conectată la sisteme de canalizare îmbunătățite, ambele tipuri de

sisteme fiind organizate în grupuri de aglomerări logice, oferind un serviciu suportabil din puncte de vedere al costurilor, durabil și prietenos cu mediul.

6.2.2 Asigurarea cu gaze naturale

Asigurarea cu gaze naturale a localităților RDN este prevăzută de la conductele de gaze magistrale cu presiune înaltă, ce vin din Ucraina: Ananiev-Kotovsk-Florești-Drochia-Edineț-Alexeevka (Ucraina) și conducta Moghiliov-Podolski- Ocnița-Bogorodceni. În anul 2010, ponderea localităților din regiune, conectate la gazoduct, constituia 30%, fiind sub media națională de 35%. Cea mai mare pondere a localităților conectate la rețeaua de gaz o au municipiul Bălți, raioanele Ocnița și Briceni. Raioanele cu cea mai mică pondere a localităților conectate la rețeaua de gaz sînt: Soroca, Sîngerei și Fălești. RDN dispune de oportunități de stocare a gazelor naturale în galeriile subterane și mine. Aceste oportunități nu sînt valorificate.

6.2.3 Asigurarea cu energie electrică și termică

Alimentarea cu energie electrică. Sectorul energetic în Republica Moldova funcționează aproape în totalitate (98%) pe baza resurselor energetice importate. Se importă atît electricitate, cît și combustibil pentru producerea energiei electrice și termice. Alimentarea cu energie electrică în RDN se efectuează prin intermediul rețelelor de distribuție care aparțin Întreprinderii de Stat Rețelele Electrice „Nord” și Întreprinderii de distribuire a energiei electrice SA „RED Nord-Vest”. Toate localitățile din regiune sînt conectate la rețelele electrice. Fiecare consumator de energie electrică are încheiat contract individual cu companiile de distribuție.

În municipiul Bălți este amplasată Centrala Electrotermică „Nord”, cu o putere electrică stabilă – 24,0 Mwt – și cu o capacitate de producere a energiei electrice de 57700 mii kwt/h, însă această centrală deservește doar mun. Bălți. În raionul Rîșcani funcționează stația hidro-electrică Costești-Stîncă, care produce în jur de 83 mln. kwt/h. Menționăm, însă, că aceste resurse sînt net insuficiente pentru necesitățile regiunii. O soluție în acest sens ar putea fi soluționarea litigiului legat de activitatea centralei electrice de la Naslavcea (24,0 Mwt).

În condițiile absenței resurselor energetice proprii și dependența tot mai mare de importurile resurselor energetice, o soluție pentru sectorul energetic, precum și pentru îmbunătățirea factorilor de mediu, ar fi implementarea pe larg a tehnologiilor inovatoare și utilizarea surselor de energie regenerabilă (eoliană, solară, biomasă), asigurînd astfel fiabil economia RDN și populația cu energie și combustibil în cantități necesare și la prețuri rezonabile.

Alimentarea cu energie termică reprezintă o problemă comună la nivel regional. Din toate localitățile regiunii doar municipiul Bălți este asigurat cu energie termică de la Centrala electrotermică „Nord”. În celelalte localități, centralele termice municipale nu funcționează. Din cele 894

cazangerii de pe teritoriul RDN, 226 activează pe bază de combustibil solid (cărbune), 20 pe bază de păcură/motorină și 641 pe gaze naturale, 7 cazangerii din numărul total au fost lichidate pe parcursul anului 2010.

Astfel, locuitorii blocurilor locative din localitățile gazificate și-au construit cazangerii autonome, unii au construit sobe în blocuri, iar alții folosesc diverse mijloace electrice pentru generarea căldurii în anotimpul rece al anului. Specialiștii de resort nu prea agreează faptul că, în blocurile locative, regimul termic este foarte divers de la apartament la apartament, ceea ce influențează gradul de uzură al pereților blocurilor. Situația este similară și în instituțiile publice, care, și-au construit fie cazangerii autonome, fie sobe. Sectorul particular (casele pe pământ) atît în mediul urban, cît și în mediul rural utilizează ca sursă de încălzire sobele. Sursele de energie sînt lemnele și cărbunii. Problemele principale ale acestui sector se referă la lipsa resurselor pentru aprovizionarea cu energie termică și pierderi mari de energie din cauza sistemelor termice uzate.

6.2.4 Managementul deșeurilor

În RDN infrastructura și managementul de gestionare a deșeurilor menajere solide este foarte slab dezvoltat. La nivel regional se atestă un grad înalt de poluare a solurilor, apelor și aerului, poluare cauzată preponderent de lipsa sistemelor de management integrat al deșeurilor și infrastructura slab dezvoltată de colectare a deșeurilor solide și lichide, inclusiv a celor toxice.

În RDN volumul deșeurilor colectate, depozitate nu se înregistrează, deoarece nu se efectuează o cîntărire sau monitorizare a acestora în mod organizat și permanent, astfel, volumul și tipurile de deșeuri colectate sau reciclate din fiecare localitate, raion și regiune nu sunt cunoscute. Serviciile de salubritate utilizează metoda de eliminare a deșeurilor pe sol, la depozitele existente, care în majoritatea cazurilor nu sunt autorizate și reprezintă o sursă majoră de poluare a solului și a apelor subterane. Aceste locuri de depozitare a deșeurilor nu întrunesc standardele moderne de mediu în ceea ce privește amplasarea, proiectarea , construcția și exploatarea lor. Deșeurile depozitate nu sunt compactate sau acoperite cu materiale inerte în vederea prevenirii incendiilor și răspîndirii mirosurilor neplăcute.

Nu există nici un control al calității și cantității deșeurilor în locurile de depozitare, nu există nici un program național pentru captarea gazelor de depozit sau pentru colectarea recuperarea/tratarea levigatului, căile de acces spre locurile de eliminare a deșeurilor nu sunt întreținute, vehiculele și alte echipamente nu sunt curățate, locurile de eliminare a deșeurilor nu sunt îngrădite, păzite și marcate. Aproape fiecare comunitate are propriul depozit de deșeuri, ceea ce împînzeste comunitățile din RDN cu deșeuri și fracții ușoare purtate de vînt.

Serviciile de salubritate

Întreprinderile municipale de salubritate din RDN prestează servicii de colectare și transportare a deșeurilor menajere la depozitele existente din localități. Aceste întreprinderi sunt create în conformitate cu prevederile legislației privind administrația publică locală și serviciile publice de gospodărie omunală, alte acte normative în acest domeniu. Nivelul de calitate al serviciilor prestate în diferite localități este diferit, însă o evaluare a acestora nu se efectuează de către APL sau alte autorități, deoarece nu există acte normative elaborate referitor la criteriile de performanță a serviciilor. Evacuarea deșeurilor din localități la depozite este organizată cu diferită frecvență, în dependență de dotarea serviciului cu tehnica necesară pentru colectare și unități de transport disponibile în fiecare localitate.

Întreprinderile municipale de salubritate sunt responsabile de asigurarea tehnologiei de compactare și depozitare a deșeurilor, de asigurarea stării ecologice a depozitelor conform prevederilor de exploatare a acestor obiecte, însă aceasta nu se realizează din lipsa de resurse financiare și tehnica.

Conform rezultatelor inventarierii efectuate în RDN au fost identificate circa 25 de servicii de salubritate, dintre care 15 în mediul urban și 10 în mediul rural, ceea ce constituie o acoperire cu servicii de salubritate a mediului urban de 75%, iar a mediului rural cu circa 1,8%. Aceste întreprinderi de prestare a serviciilor au funcții de colectare, transportare și eliminare a deșeurilor la un depozit local, într-un mod organizat. Întreprinderile date activează în bază de contract cu generatorii individuali de deșuri. Circa 392 de depozite existente de eliminare a deșeurilor nu corespund standardelor internaționale de mediu, cu excepția a 2-3 depozite. Problemele cu care se confruntă serviciile de salubritate din RDN sunt:

- Insuficiență de capital în sector
- Capacități insuficiente de management și administrative
- Incapacitatea / nedorința comunităților de a plăti serviciile DMS
- Activitățile de management a deșeurilor nu respectă ierarhia de gestionare a deșeurilor

PRS în domeniul MDS, aprobat de CRD Nord în anul 2014 se concentrează pe atingerea Țintelor de dezvoltare a sectorului pe termen scurt și mediu, iar pe termen lung vor fi atinse prin utilizarea infrastructurii deja construite în această perioadă.

Colectarea deșeurilor, recuperarea resurselor, colectarea separată a ambalajelor, deșeurilor electronice și echipamentelor electrice (DEEE), uleiului uzat, anvelopelor uzate și bateriilor / acumulatorilor utilizați în conformitate cu **principiul răspunderii extinse a producătorului**, inițiativă la nivel național.

Obiectivele specifice a PRS :

- Consolidarea cadrului politic, legal și regulator pînă în 2018 pentru a asigura crearea și operarea sistemului regional de gestionare a deșeurilor;
- Consolidarea și dezvoltarea cadrului instituțional, ținînd cont de gestionarea întregului sistem regional de gestionare a deșeurilor;
- Dezvoltarea infrastructurii de management a deșeurilor la nivelul regiunii ținînd cont de toate elementele necesare pentru operarea sistemului regional;
- Informarea, sensibilizarea publicului privind necesitatea gestionării deșeurilor la nivel regional.

➤ **Țintele PRS în MDS pe termen scurt (pînă în 2017):**

- *Dezvoltarea sistemului de salubritate și de colectarea deșeurilor aproximativ 100% în zonele urbane și 75 % în zonele rurale din RDN.*

➤ **Țintele PRS în MDS pe termen mediu (2018-2022):**

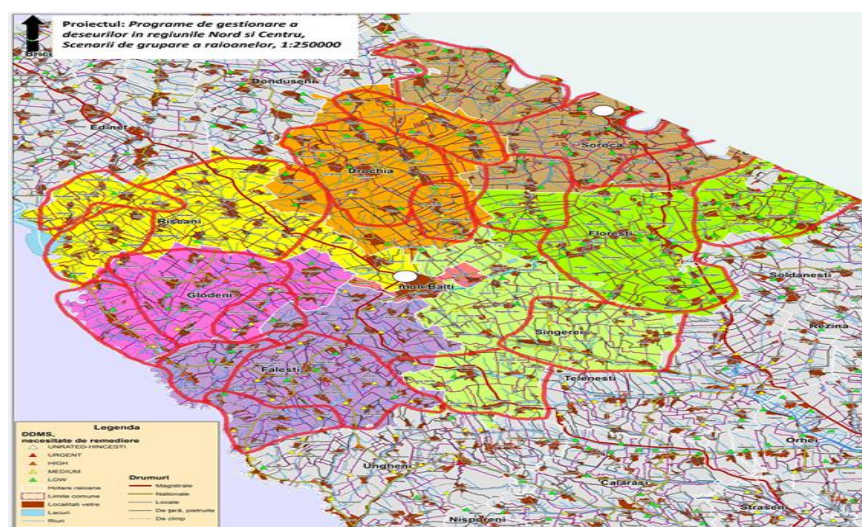
- *Dezvoltarea sistemului de salubritate și de colectarea deșeurilor aproximativ 100% în zonele rurale din RDN.*

➤ **Țintele PRS în MDS pe termen lung (după anul 2023):**

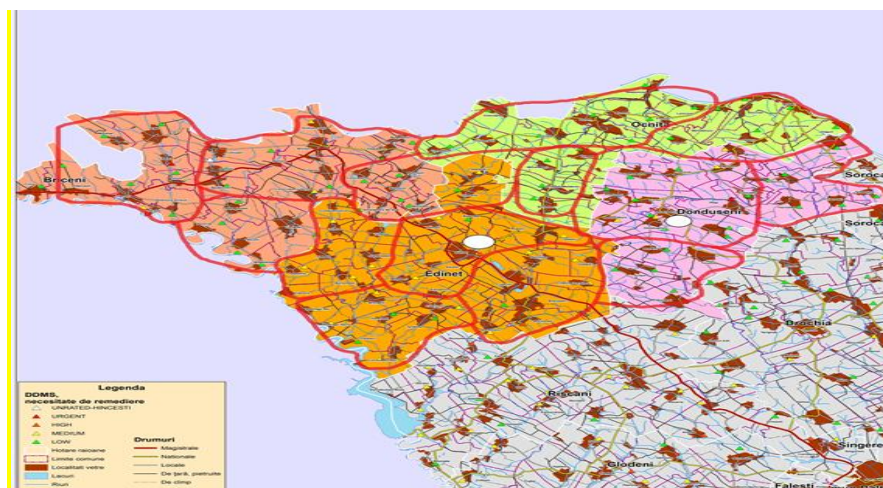
- *Acoperirea cu servicii de colectare a deșeurilor 100% în zonele urbane și rurale din RDN*

Toate aceste considerente conduc la concluzia că gestiunea deșeurilor necesită adoptarea unor măsuri specifice, adecvate fiecărei faze de eliminare a deșeurilor în mediu. Respectarea acestor măsuri trebuie să facă obiectul activității de monitorizare a factorilor de mediu afectați de prezenta deșeurilor.

Zona 1: Sîngerei, Fălești, Florești, Bălți, Glodeni, Rîșcani, Soroca, Drochia

Zona 2: Ocnița, Dondușeni, Edineț, Briceni

Zonele de management al deșeurilor conform PRS pentru MDS în RDN

În concluzie se poate conchide, că problema deșeurilor în Regiunea de Nord, nu poate fi soluționată fără organizarea unui management adecvat al deșeurilor, care prevede crearea infrastructurii complete privind gestionarea tuturor fluxurilor de deșeuri. Succesul managementului deșeurilor (MD) depinde de realizarea procesului managerial care are menirea să asigure interdependența aspectelor ecologice și economice a deșeurilor. Organizarea MD va permite soluționarea complexă a mai multor probleme: economică (utilizare în calitate de materii prime a circa 2/3 din cantitatea totală de deșeuri menajere solide (DMS) și a unor deșeuri industriale (care conțin componente prețioase), ecologică (reducerea esențială a poluării tuturor componentelor de mediu din municipiu și diminuarea impactului asupra biocenozelor), și socială (crearea infrastructurii pentru managementul deșeurilor va asigura multe locuri de muncă în localitățile studiate).

Analiza SWOT Potențialul infrastructurii

PUNCTE TARI	PUNCTE SLABE
Infrastructura de transport și comunicații	
- Infrastructura transportului diversificată și ramificată (rețea densă de drumuri, căi ferate, 2 aeroporturi). - Traseu rutier internațional și două trasee naționale - Rețea de drumuri interregionale și drumuri intraregionale dezvoltată - Densitatea rutieră relativ înaltă raportată la populație - Sistem de telecomunicații bine dezvoltat inclusiv acces la Internet	- Calitatea slabă a rețelei de drumuri locale, cu îmbunătățiri foarte lente - Valorificarea insuficientă a potențialului celor 2 aeroporturi
Infrastructura de utilități publice	
- Existența surselor de apă de suprafață - Rata înaltă a accesului la apa și canalizare în	- Nivelul scăzut de conștientizare a populației în domeniul MDS, AAC, DLR

zonele urbane - Rețele de electricitate dezvoltate și accesibile - Acces la rețele dezvoltate de gaz natural - Numărul în creștere de instituții publice asigurate cu surse alternative de energie regenerabilă	- Rata scăzută a localităților rurale ce au dezvoltat sisteme centralizate de alimentare cu apă - Ponderea totală a populației conectate la sisteme de apă în regiune sub media națională - Ponderea relativ redusă a populației conectate la sistemele de colectare și tratare a apelor uzate - Ponderea foarte scăzută a stațiilor de tratare a apelor uzate - Lipsa stațiilor de epurare în majoritatea localităților - Utilaj uzat la stațiilor hidro și termoelectrice - Creșterea rapidă a cantității de deșeuri - Recuperarea limitată a deșeurilor, depozitarea este dominantă.
OPORTUNITĂȚI	RISURI
Infrastructura de transport și comunicații	
- Posibilitatea de atragere a investițiilor în domeniu	- Grad insuficient de întreținere pentru drumurile reabilite
Infrastructura de utilități publice	
- Atragerea surselor financiare din fondurile naționale și UE - Dezvoltarea capacităților specialiștilor APL în scrierea proiectelor și atragerea investițiilor - Preluarea experienței din țările UE - Derularea proiectelor ce vizează lucrări de reabilitare/extindere/construcție a rețelelor de alimentare cu apă, canalizare, stații de epurare prin POR 2013-2015	- Nevalorificarea fondurilor externe - Iresponsabilitatea autorităților - Capacitatea scăzută a populației din regiune de a suporta costurile de utilizare și întreținere a infrastructurii reabilite, modernizate sau nou construite datorită nivelului de sărăcie existent

CONCLUZII LA CAPITOLUL VI

Infrastructura de transport și comunicații în RDN este destul de diversificată și ramificată. Regiunea este conectată la piețele europene și cele din Est prin intermediul unui traseu rutier internațional și două trasee naționale. În același timp, rețeaua de drumuri intraregională asigură o mobilitate ridicată de la Nord la Sud și de la Est la Vest pentru mobilitatea forței de muncă, cât și desfacerea produselor agricole în centrele urbane. Iar densitatea rutieră relativ înaltă raportată la populație (cea mai înaltă în profil regional) creează toate premisele pentru circulația mărfurilor și traficului de pasageri, ceea ce într-un final va duce la creșterea indicilor de dezvoltare socio-economică.

Totuși infrastructura subdezvoltată a drumurilor continuă să fie o barieră în dezvoltarea și creșterea economică a regiunii. Astfel, la nivelul anului 2013, RDN se constată cu 47% de drumuri locale

sunt pietruite sau acoperite cu pământ. Acest fapt reprezintă un obstacol al dezvoltării orașelor mici și mijlocii și satelor din regiune, acestea avînd acces redus la activități economice productive, limitînd astfel mobilitatea forței de muncă, cât și desfacerea produselor agricole în centrele urbane. Prin urmare, reabilitarea și modernizarea rețelei naționale și locale de drumuri creează premise pentru promovarea unei dezvoltări omogene, echilibrate la nivel teritorial.

Și nu în ultimul rînd se apreciază relația slabă între volumul de transportare a mărfurilor și cel al pasagerilor pe raioane, existînd raioane „specializate” în transportarea mărfurilor și altele în al pasagerilor. Astfel, politicile de dezvoltare regională urmează să țină cont de specificul fiecărui raion în ceea ce privește exploatarea drumurilor, în unele raioane eforturile trebuie canalizate spre modernizarea infrastructurii de transport de pasageri, în altele de mărfuri.

Avantaje semnificative la capitolul infrastructura de transport și comunicații ar putea veni din utilizarea celor 2 Aeroporturi: de la Bălți și Mărculești. Din diferite cauze potențialul de de infrastructura de transport aerian este valorificat insuficient. Impulsionarea activității cel puțin a unuia din aeroporturi ar reseta RDN din punct de vedere economic și strategic.

Referitor la starea infrastructurii AAC existente, aceasta variază considerabil de la zonele urbane la cele rurale. Dacă localitățile urbane au sisteme centralizate de alimentare cu apă în proporție de 100%, în mediul rural cifra este de aproximativ de 3 ori mai mică. Ponderea totală a populației conectate la sisteme de apă în regiune se plasează sub media națională. Sistemele de canalizare rămîn subdezvoltate și necesită investiții substanțiale pentru extinderea rețelelor de colectare, reabilitarea stațiilor de pompare a apelor uzate, precum și a stațiilor de epurare. Pentru următorii ani este necesar de concentrat eforturile către sporirea accesului la servicii de alimentare cu apă și sporirea accesului la servicii de canalizare.

Creșterea rapidă a cantității de deșeuri se datorează ratei scăzute de acoperire cu servicii de salubritate, în special a mediului rural, dar și nivelului scăzut de conștientizare a populației în acest domeniu. Un număr mare de depozite existente de eliminare a deșeurilor nu corespund standardelor internaționale de mediu. Optimizarea și regionalizarea serviciilor de salubritate este privită drept soluție în îmbunătățirea situației în domeniul MDS. Crearea întreprinderilor CIC a demonstrat că acestea devin fezabile din punct de vedere economic și au capacitatea de a presta serviciul constant și calitativ. Cooperarea Inter-Comunitară trebuie să devină o tendință în prestarea tuturor utilităților publice.

Alimentarea cu energie termică reprezintă o problemă comună la nivel regional. Din toate localitățile regiunii doar municipiul Bălți este asigurat cu energie termică de la Centrala electrotermică „Nord”. În celelalte localități, centralele termice municipale nu funcționează. În același timp în regiune din ce în ce mai mult se implementează proiecte de eficiență energetică.

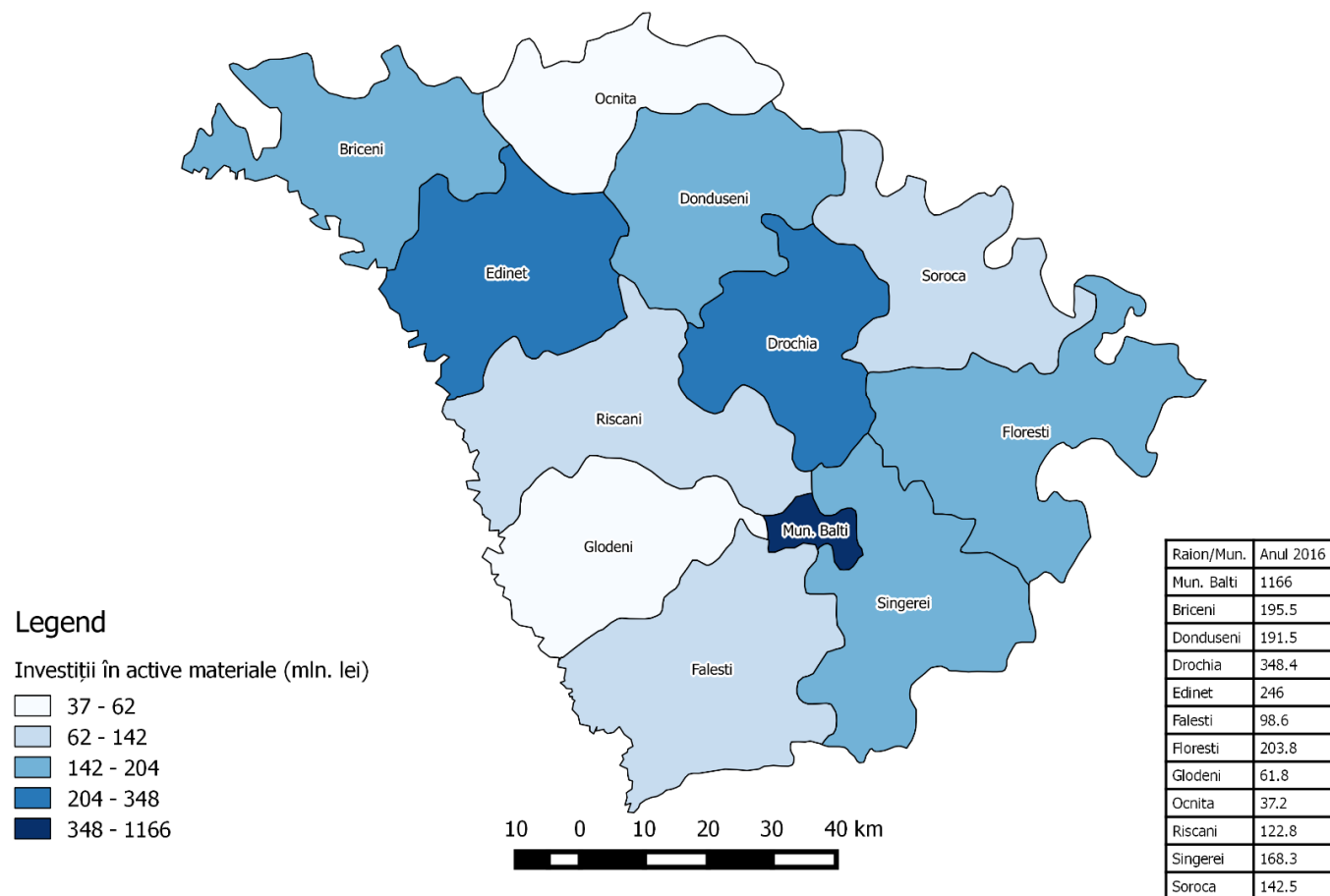
RDN dispune de resurse considerabile de materie primă pentru energia regenerabilă. Implementarea pe larg a tehnologiilor inovaționale și utilizarea surselor de energie regenerabilă (eoliană, solară, biomasă), asigurând astfel fiabil economia RDN și populația cu energie și combustibil în cantități necesare și la prețuri rezonabile.

În concluzie menționăm, că este nevoie de o infrastructură de utilități publice corespunzătoare pentru ca RDN să atragă investiții și să rămână competitivă pentru crearea de noi întreprinderi. De asemenea, acestea ar putea contribui la crearea unor locații mai atractive, a unor locuri de muncă și a unor condiții de trai mai bune, îndeosebi în zonele rurale.

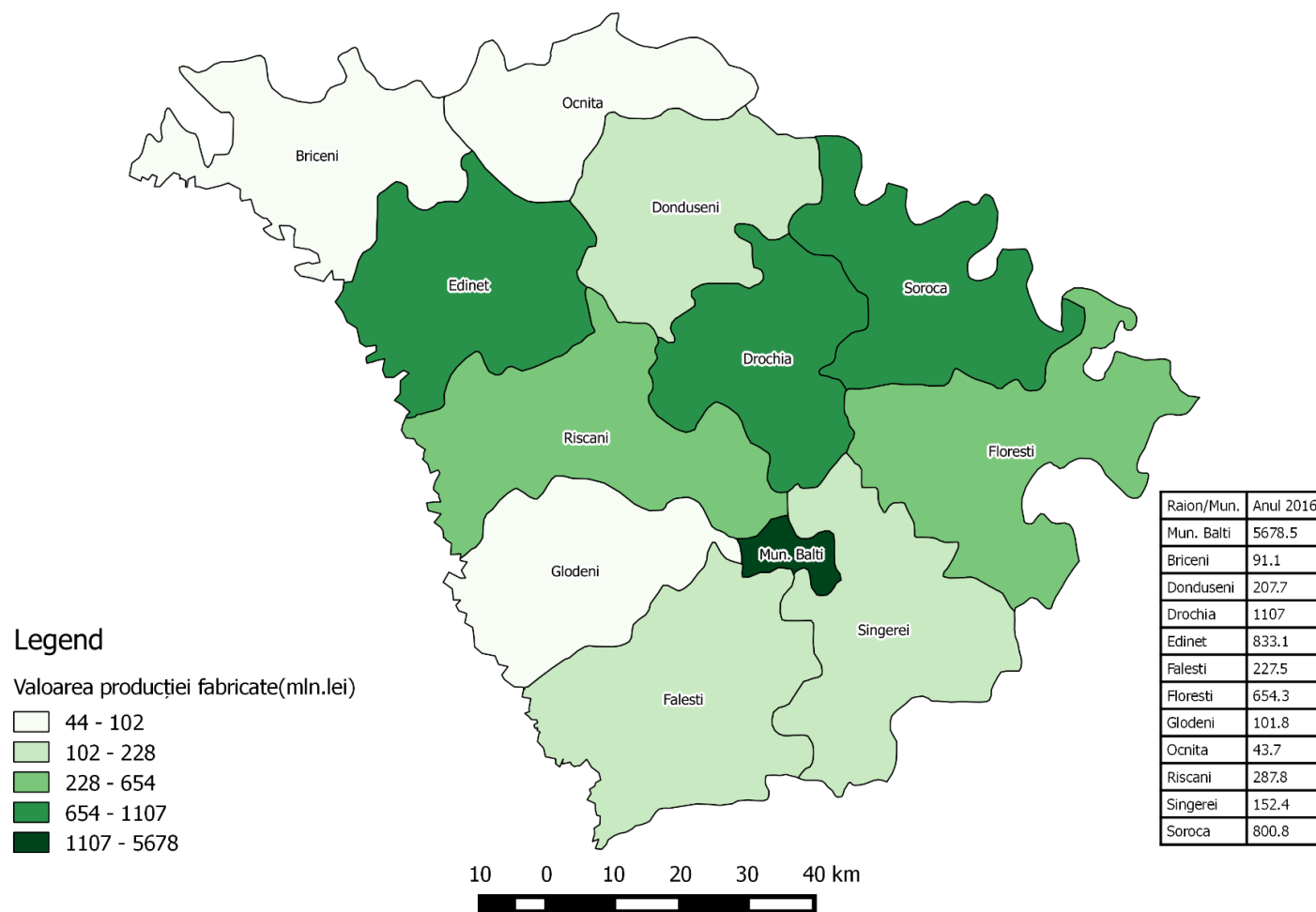
Structura Produsului Intern Brut Regional în RDN pentru anii 2013 și 2014

Activități economice	PIBR		Structura PIBR	
	2013	2014	2013	2014
A Agricultură, silvicultură și pescuit	4.383.730	5.137.942	23,85	25,04
B Industria extractivă	120.512	127.173	0,66	0,62
C Industria prelucrătoare	2.184.300	2.688.751	11,88	13,10
D Producția și furnizarea de energie electrică și termică, gaze, apă caldă și aer condiționat	507.420	443.765	2,76	2,16
E Distribuția apei; salubritate, gestionarea deșeurilor, activități de decontaminare	124.446	155.507	0,68	0,76
F Construcții	225.494	304.949	1,23	1,49
G Comerț cu ridicata și cu amănuntul; întreținerea și repararea autovehiculelor și a motocicletelor	1.503.108	1.751.543	8,18	8,54
H Transport și depozitare	863.360	1.008.873	4,70	4,92
I Activități de cazare și alimentație publică	122.853	115.065	0,67	0,56
J Informații și comunicații	379.758	395.641	2,07	1,93
K Activități financiare și de asigurări	467.978	473.727	2,55	2,31
L Tranzacții imobiliare	737.572	849.619	4,01	4,14
M Activități profesionale, științifice și tehnice	224.663	227.198	1,22	1,11
N Activități de servicii administrative și activități de servicii suport	69.803	69.176	0,38	0,34
O Administrație publică și apărare; asigurări sociale obligatorii	839.091	914.048	4,56	4,45
P Învățământ	1.315.911	1.355.698	7,16	6,61
Q Sănătate și asistență socială	1.033.260	1.038.499	5,62	5,06
R Artă, activități de recreere și de agrement	106.279	112.835	0,58	0,55
S Alte activități de servicii	108.660	146.954	0,59	0,72
T Activități ale gospodăriilor private în calitate de angajator de personal casnic; activități ale gospodăriilor private de producere de bunuri și servicii destinate consumului propriu	44.281	47.568	0,24	0,23
TOTAL valoarea adăugată brută, inclusiv nealocat	15.362.479	17.364.530	83,57	84,63
Impozite nete pe produse	3.019.432	3.154.494	16,43	15,37
PIBR	18.381.911	20.519.025	100,0	100,0

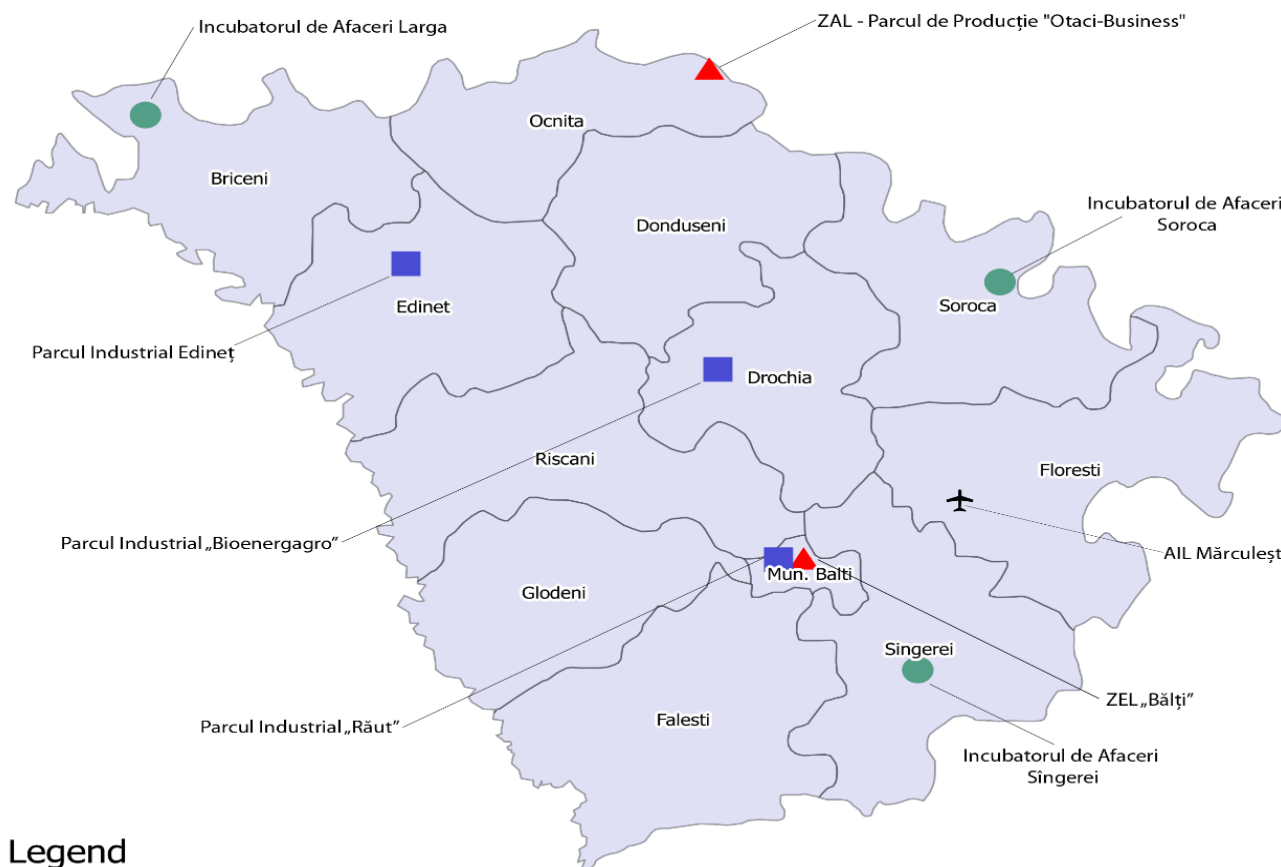
Investiții în active materiale pe termen lung în anul 2016

Valoarea producției fabricate în 2016

Infrastructura de sprijin a afacerilor în RDN

Legend

- Incubatoare de afaceri
- Parcuri Industriale
- ▲ Zone Economice Libere
- ✈ Aeroporturi Internaționale Libere
- Regiunea de Dezvoltare Nord

